

Erfgoedrapport Breda 60

Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage

4.16 Overveld

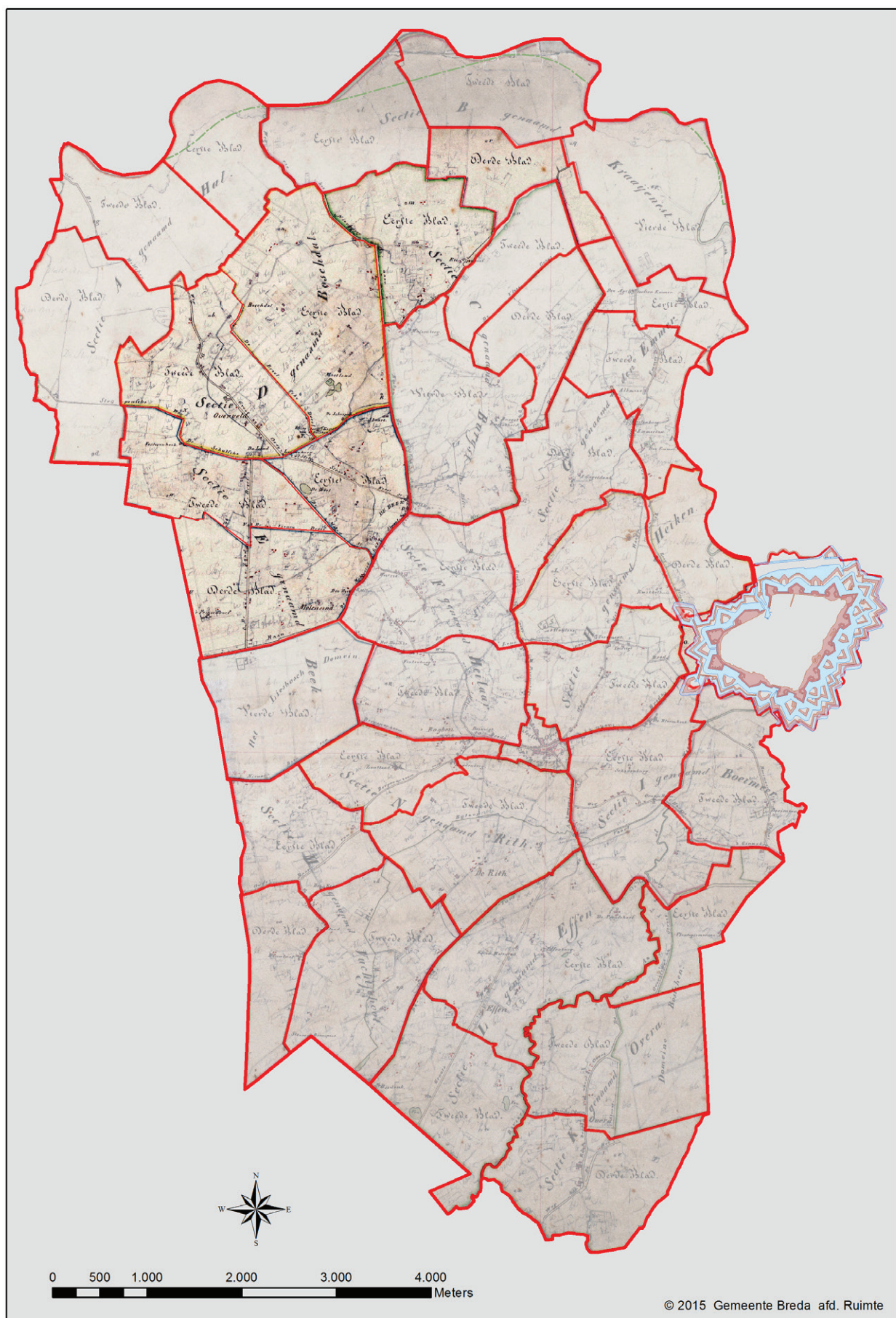
Chr. Buiks

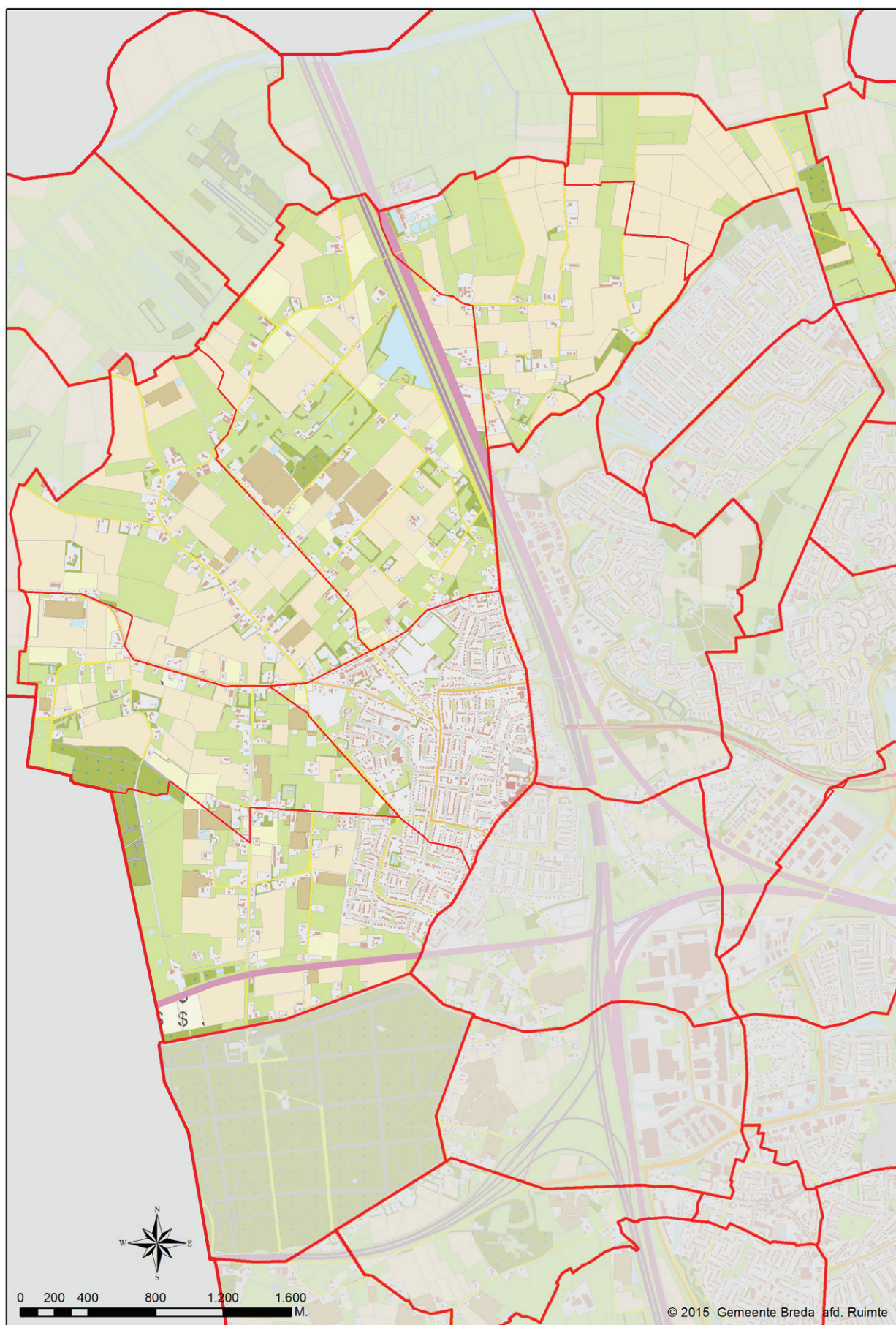
Gemeente Breda

4.16

OVERVELD

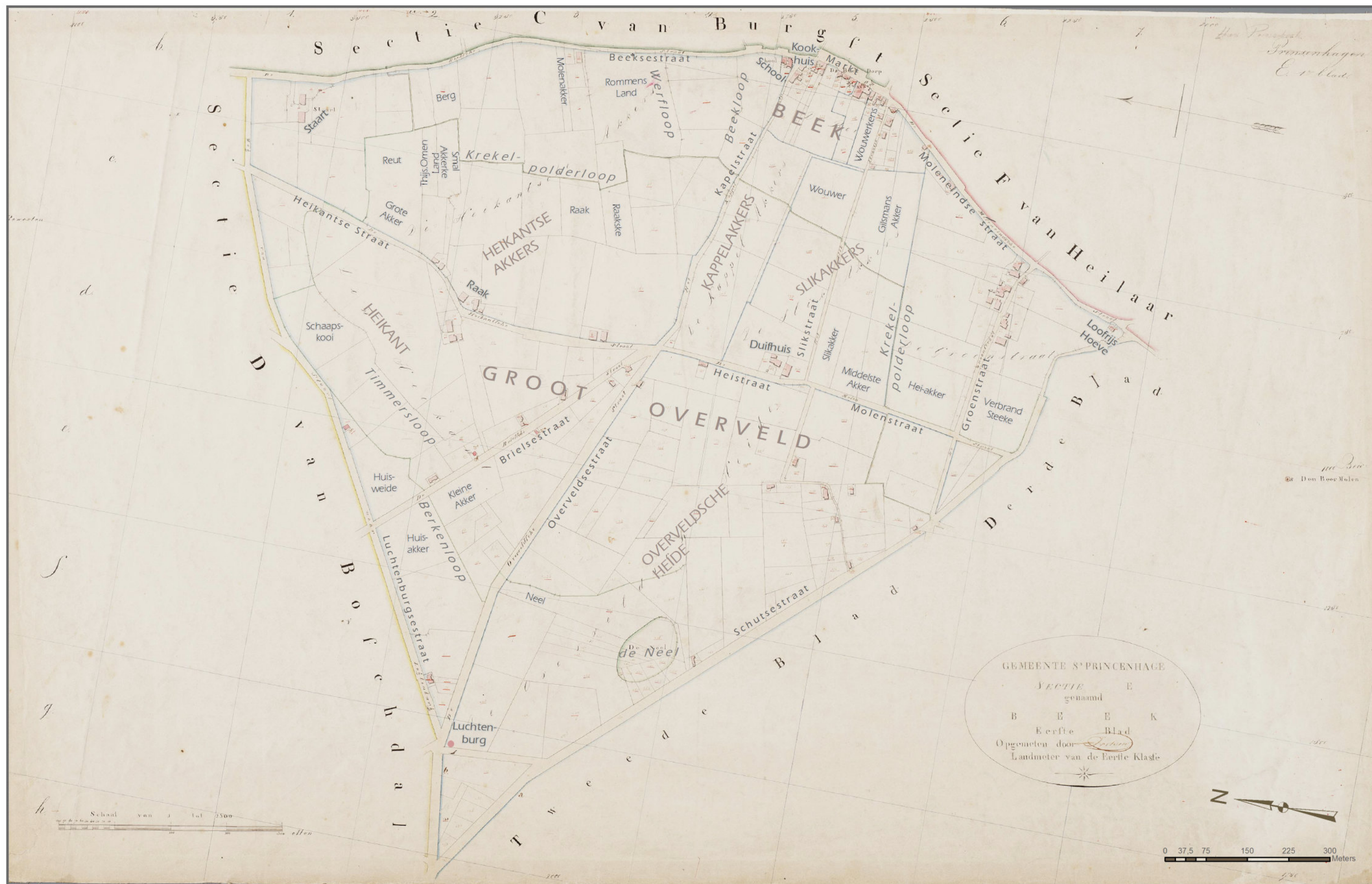
Ligging van Overveld op de diverse kadastrale minuutplannen binnen het verzamelplan Princenhage 1824.

Toponiemen van Overveld op het kadastraal minuutplan Beek sectie/blad E3 uit 1824.

Toponiemen van Overveld op het kadastraal minuutplan Beek sectie/blad E1 uit 1824.

Toponiemen van Overveld op het kadastraal minuutplan Boschdal sectie/blad D2 uit 1824.

Toponomiën van Overveld op het kadastraal minuutplan Kraayenest sectie/blad B3 uit 1824.

4.16 OVERVELD

AALTJESWEIDE – 1668 – GP263, F152

Aelkensweijde, 2½ gemet.

Bezit van Aaltje.

AANSTEDE – 1738 – RH102, F47V

Steede... met de erve daer aen gehoorrende: de Aensteede, inden Briel.

AANSTEDE – 1792 – RH282, 244

Erve, tien gemet: de Aensteede, inden Briel.

Aansteede is een in de Baronie veel voorkomend toponiem: het duidt de grond aan gelegen tegen de stede, de boerderij. Het woord aansteede kent slechts een beperkt verspreidingsgebied: in het oosten van de provincie is het onbekend, evenals in het westen (en ook niet in het noordwesten van de Antwerpse Kempen). Aangelag is het oostelijk equivalent van aansteede. In Reusel komt zowel aansteede als aangelag voor; aangelag betekent hetzelfde als aansteede.

Honderden, zoniet duizenden malen, komen we bij omschrijvingen van boerderijen dit woord tegen, vaak in een zin als 'een aenstede mette huysinge, schure en koye daerop staende'. Aansteede komt vooral voor vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw.

ABBERDANENBOS – 1668 – GP263, 63V

Bosch: Abberdanenbosch, 2½ gemet.

ABBERDANENBOS – 1716 – RH277, 25

2½ gemet bosch: Abberdanenbosch.

ABBERDANENBOS – 1732 – R587, F140

Een perceel schaerbosch: het Abberdanebosch, 2½ gemet 8 roede in Schoot.

ABBERDANENBOS – 1742 – GP272, 231

2½ gemet bosch in Schoot: Abberdane Bosch.

ABBERDANENBOS – 1802 – RH283, 222V

Een perceel schaarbosch: het Abberdaanbosch, 2½ gemet in Schoot ten eynde de Vughtschootsche straat (!).

Abberdaan is een in Noord-Brabant¹ en België uitgestorven familienaam. Abberdaan is zoute vis.³ Abberdanenbos: bos in bezit van de familie Abberdaan. Vergelijk Dionys Cornelisse

Abberdaen, 1644, R724, fol. 196v. Er bestond volop handel in zoute vis. In het jaar 1702 blijkt Frederick Asten te Peer schuldig te zijn aan Mathys de Mans voor geleverde Abberdaen, stockvis, Haringh, Buckingh, kaes als andersints 355 gulden, R557, fol. 70. De in 1802 genoemde Vuchtschootsestraat zal foutief zijn voor Schootsestraat.

ABTSVELDEN – 1678 – R729, F40

Weijde achter Cleijn Hollant westwaerts sijne Hoocheyts erve, noortwaerts d'Abtsvelderen

Bezit van de Abt van de abdij Tongerlo, die verspreid bezittingen onder Princenhage had.

ACHTER DE WOLFSBERG – VM

Kadastraal perceel B 167, 168.

Zie Wolfsberg. Ook wel genoemd: de Sluisblok en Hooionkseberg.

ACHTER KLEIN HOLLAND – VM

Kadastraal perceel B 316, 324, 326, 327.

Zie Klein Holland. De percelen heetten ook wel: Voetenweide, Florenweide en Hoge weide.

AKELEIENDONK – 1501 – R415, F273V

Stuck beemds: Akeleyendonck, by Crayennest, neve dLanghbuynder op deen side, streckende mette een eynde aende Marck en mette andere eynde aende beemde: dBlock vander Daesdonck.

Donk 'hoogte in moeras', hier begroeid, althans gedeeltelijk, met akeleien. De Akelei, *Aquilegia vulgaris*, is een fraaie wilde plant die tegenwoordig zeer zeldzaam voorkomt. De beemd met de naam Akeleiendonk zal rondom begroeiing met struiken of bomen hebben bezeten, waaronder de akeleien groeiden. De akelei groeit namelijk in de halfschaduw. De naam akelei komt voor het eerst in de Nederlandse bronnen voor in 1226/1250.⁴

AKKER, ACHTERSTE – 1675 – R728, F138

De voorste helft van den Achtersten Acker, half bunder, suytwaerts den Prince van Oranje erve.

AKKER, ACHTERSTE – 1679 – R729, F99V

Het Claverveldeken met het voorste stuck, inden Achtersten acker.

AKKER, GROTE – 1669 – RH275, 13

Den Huijs oft grooten Acker, mette plantagen en houtwasch, 24 gemet (leen), bij Muizenberg.

AKKER, GROTE – 1855 – N 13, 313

Zaailand: den Grooten Akker, tien bunder, 13 roede (C 640), bij de Hoeve Muizenberg.

AKKER, HOGE – 1607 – R719, F47, 48V

Stuck lants: den Hogen acker.

AKKER, LANGE – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland; de Lange Akker, zuidwestelijk deel van E 631, groot 71 are.

AKKER, NIEUWE – 1661 – R726, 160V

Een parthye ackerlants: den Nieuwen acker, 325 roede in Deurnen.

AKKER, NIEUWE – 1663 – R726, 228

Een perceel saeylants: den Nieuwen Acker, een bunder.

AKKER, NIEUWE – 1667 – R727, 101V

Huys met den Nieuwen Acker, een bunder.

AKKER, NIEUWE – 1668 – R727, 216V

Den Nieuwen acker ofte Verlooren Hoeck, met den Cleijnen Schootacker, acht gemet.

AKKER, KLEIN – 1580 – R716, 48V

tAnthoof, t Cleyn ackerken, den Grinthoff.

AKKER, KLEINE – 1911 – BREDANAAR30, 74

Een perceel bouwland aan de Brielsche straat: de Kleine Akker, E 94, groot 82 are.

AKKER, LANGE – 1855 – N 13, 313

Een perceel zaailand: den Langen Akker, op den Muizenberg, een bunder, 21 roede (C 631).

AKKER, LANGE – VM

Perceel bouwland bij de Keihoef, C 170.

AKKERKE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland: het Klein Akkertje, 78 are. Kad. nr. D 492, 493.

AKKERKE, HOOG – 1906 – BREDANAAR25, NR. 91

Een perceel bouwland en hakhout: het Hoog Akkertje, aan de Strijpenschen weg, 79 are. D 484.

AKKERKE, KLEIN – VM

Perceel bij de Keihoef.

AKKERKE, ACHTERSTE KLEIN – 1668 – GP263, F116

Landt in de Swalustrate: het Achterste Stuck met het Achterste Cleijn Ackerken, drie gemet.

AKKERKE, MIDDELSTE – 1701 – R733, F186

Een perceel saeylants: den Middelsten acker, een bunder aende Cluijsstraat.

AKKERKE, MIDDELSTE – 1742 – GP272, 255

Drie gemet in de Cluysstraat: het Middelste Ackerken.

AKKERS, KLEINE – 1913 – BREDANAAR32, 99

Een perceel bouwland aan de Brielsche straat: de Kleine Akkers, F 94, groot 82 are.

Akker is de meest gebruikelijke naam voor het bouwland in Noord-Brabant. Niet alleen de individuele percelen werden zo genoemd, maar ook de dorpsakker (elders es, eng, kouter etcetera) heette hier 'acker'. Op Overveld is blijkbaar geen dorpsacker aanwezig, want vermeldingen als 'acker' ontbreken. Dat is bevreemdend voor een dergelijk groot en volkrijk gehucht. Maar het eigenaardige is, dat er wel een Akkerweg blijkt te bestaan. Dan moet er toch ook een Akker, een dorpsakker geweest zijn!

Nieuw in Nieuwe akkker duidt op recente ontginning.

AKKERWEG – 1698 – R733, F33V

Het Hooglaers bosch, oostwaerts aenden Ackerwegh hier toe specterende. –

AKKERWEG – 1738 – RH102, F37V

’t Hooglaers bosch oostwaerts aenden Akkerweg.

AKKERWEG – 1741 – RH279, 76V

t Hoogslaersbos, oost aenden Akkerweg.

AKKERWEG – 1754 – RH106, 205

Hooglaersbosch, oost aenden Akkerweg..

Weg door de dorpsakker (?) van Overveld. Akkerwegen liggen altijd in dorpsakkers. Maar het merkwaardige blijkt hier op Overveld te zijn het ontbreken van vermeldingen van de dorpsakker (d’Acker).

AKKERWEIDE – 1533 – R707, F10

Stuck weyden, drie bunder: d Ackerweyde.

AKKERWEIDE – 1570 – R715, F30V

Stuck erfs: dAckerweyde, half bunder.

AKKERWEIDE – 1610 – RH179-6

De Huijsweijde oft Ackerweijde.

Weiland gelegen in de dorpsakker. Hier lagen vooral driessen, tijdelijke rustende akkers, die voor enkele jaren als weide gebruikt werden, maar ook wel enkele blijvende weilanden, die tientallen jaren als weiland bleven liggen. In 1533 wordt de Akkerweide in elk geval als weiland omschreven en niet als dries.

ALDERHALSE WEEL – 1742 – GP272, 408V

aenden Alderhalsen weel.

ALDERHALSE WEEL – 1742 – GP272, 20V

aan den Alderhalsen Weel.

Een weel, wiel is een kolk die achterblijft na een dijkdoorbraak. Zie ook bij Halseweel. Genoemd naar de ligging in Halle. Maar wat betekent alder? Bedoelde men een andere weel dan de Halseweel?

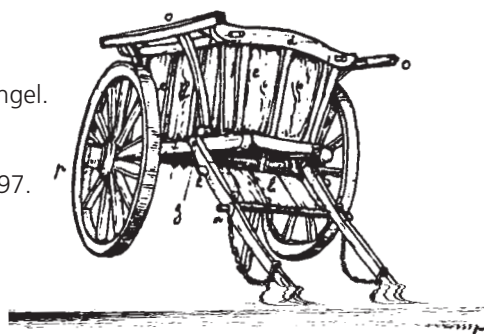
ANGEL – 1732 – R587, F140V

Ontrend den Swartenberghsen Dyck in den Angel.

ANGEL, OUDE – 1941 – DE BOER38, NR. 21

Een perceel weiland in den Ouden Angel, A 397.

Angel: vormaanduiding. Een gebied zoals een visangel? Het gebied lijkt op een pijlpunt.

Aardkar

ANTHOOFD – 1580 – R716, 48v

Stuck lants: t Anthofft met tCleyne ackerken, het Achter Coppenheijken, Bieseweijden...

ANTHOOFD – 1668 – GP263, 89

Lant: t'Anthoof, zes gemet, 126 roede.

ANTHOOFD – 1668 – GP263, 158

Anthoof, anderhalf gemet.

Anthovet 'Dam, waterkeering, ophooging van den grond; ook: stoep, drempel'.⁵ In 1713 wordt te Etten gesproken over een 'Bempt inde Leenblocken int Goet van Eyckel, mettet aenhoof op de Laeck', R737, fol. 67v.

Eerder moeten we hier voor anthoofd denken aan de betekenis 'het hoofd (de voorzijde) van een perceel, gelegen tegen een grensscheiding'.⁶ Het Anthoofd was behoorlijk groot, in 1668 maar liefst meer dan zes gemet, dat is dus ruim twee bunder Tegen welke grens lag dit perceel dan en waarvan was het het kopeinde?

Bij een erfdeling in 1494 te Zundert moeten de erfgenamen elkaer beloven 'te weghen en te gheven eyghen anthoof'. RZ280, fol. 211.

BAANAKKER – 1941 – DE BOER38, NR. 23

Een perceel bouwland in Deurne: de Baanakker, twee hectare. D 653, 711.

Gelegen aan een baan.

BAKSHEINING, CORNELIS – 1517 – R424, 130

Twee lopensaet lants in Cornelis Backenheyninge.

Heining 'met een wal + heg omgeven perceel, gewonnen op de heide', hier van Cornelis Back.

BASTIAANKENSBUNDER – 1580 – R484, F3v

Stuck beemden, een bunder: Bastiaenkensbuynder, in de Strijpen.

Bunder; 'oppervlaktemaat ter grootte van 1,29 hectare.' Hier bezit van Bastiaan of een familie Bastiaansen.

BASTIAANSENAKKER, PETER – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland: Peeter Bastiaanschenakker, het noordwestelijk deel van E 631, groot 97 are.

BASTIANENLAND – 1660 – R726, 145v

Drie percelen lants, 't eene: Bastiaenenlant, tweede: de Corte Bedden en derde: de Lange Bedden.

BASTIANENLAND – 1670 – R727, 318V

Een perceel saeijlants: Bastiaenen lant, half bunder, aent Cleyn Overvelt.

Bouwland van de familie Bastianen. In 1947 woonden er nog drie naamdragers Bastiaanse in Prinsenbeek.⁷

BASTIANENSTEDE – 1775 – RH109, 261V

Een perceel zaayland: Niest (Tiest?) Bastiaane stede.

Stede 'deel van een aanstede', hier van Tiest Bastianen.

BEDDEN, KORTE – 1645 – R128, F22

Stuck erven, soo saeylant als bosch: den Ouden Schuerwerff, half bunder oft Cortte Bedden inden Briel, inden Huysacker, aldaer scheydende op de putten nu aldaer gegraven en alwaer partyen steenen of andere pertinente scheypalen setten sullen.

BEDDEN, KORTE – 1668 – GP263, 143V

De Cortte bedden.

BEDDEN, KORTE – 1670 – R727, 318

Een gemet saeylants: de Cortte Bedden, aenden Hoogenput.

BEDDEN, KORTE – 1742 – GP272, 113V

Een gemet onder Cleijn Holland: de Korte Bedden.

BEDDEN, KORTE – 1883 – NBOC23, 2278

Een perceel bouwland: de Korte Bedden, 1,25 hectare. C 148,149,150.

BEDDEN, KORTE EN LANGE – 1740 – RH279, 69

Een perceel land: de Korte en Lange Bedden, twee gemet, op Scherpberg.

BEDDEN, KORTE EN LANGE – 1660 – R726, 145V

De corte bedden en de Lange Bedden, by Bastiaenen lant.

BEDDEN, LANGE – 1645 – R128, F22V

Een bunder inde voors. Huysacker: de Lange Bedden.

BEDDEN, LANGE – 1666 – R727, 61

Stuck lants: de Lange Bedde.

BEDDEN, LANGE – 1667 – R727, 108V

Een perceel erve onder lant en driesch, een gemet: de Lange bedden, opden Muysenbergh.

BEDDEN, LANGE – 1667 – R727, 104V

Stuck saeylants: de Lange Bedden, een bunder.

BEDDEN, LANGE – 1668 – GP263, 143V

de Lange Bedden.

BEDDEN, LANGE – 1684 – R730, 54V

Half bunder saeylant: de Lange Bedden.

BEDDEN, LANGE – 1701 – R733, F134

Een perceel saeylant: de Lange Bedden, een gemet, opden Muysenbergh.

BEDDEN, LANGE – 1712 – R736, F185

Een perceel saeylant: de Lange Bedden, 7½ gemet, op Groot Overvelt.

BEDDEN, LANGE – 1742 – GP272, 113V

Een gemet: de Lange Bedden onder Cleijn Holland.

BEDDEN, LANGE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland: de Lange Bedden, een hectare, zijnde het noordwestelijk deel van perceel D 417.

BEDDEN, LANGE – 1941 – DE BOER38, NR. 21

Een perceel bouwland in de Deurne: de Lange Bedden, 2,19 hectare, D 1015.

BEDDEN, LANGE EN KORTE – 1662 – R726, 205

Een perceel lants: de Lange en Corte bedden, twee gemet.

BEDDEN, LANGE EN KORTE – 1826 – N6378, 59

Een perceel zaayland: de Lange en Korte bedden, een bunder, zeven roeden.

Bedden-namen komen vanaf de zeventiende eeuw veelvuldig voor. De oudste beddenaam op Overveld dateert uit 1645. Een bed werd geconstrueerd door aan weerskanten van acht, tien of twaalf ploegvoren een extra diepe voor te ploegen en die eventueel later nog met de spa uit te diepen. Door die diepe voren kon het overtollige regenwater in de wintermaanden snel afvloeien. Hierdoor liep de winterrogge (want die werd op de bedden-percelen het meest verbouwd) minder kans te verdrinken. Ook kon men vanuit die diepe voren zonder al te veel te hoeven bukken het graan wieden. Bij het aanleggen van de bedden hoefde men de ploeg ook niet over grote afstanden over de kopakker te slepen, zoals wel het geval was bij het gewone ploegen van een akker. Beddenbouw kwam voor in de Kempen, Belgisch Brabant en Vlaanderen.⁸ De oudste vermelding van een bedden-naam in dit gehele gebied komt uit Bavel: 1389 de Negen Bedden.⁹

BEDDENAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout op den Beddenakker, op Mastland, met blek.

Akker die in bedden was gelegd. Blek slaat op het blekken van het gekapte eikenhout, dat hier blijkbaar gepermitteerd was. Als het hout geblekt werd moest het mogelijk langer blijven staan op het perceel van de verkoper van het schaarhout (tot mei als de sapstroom het blekken vergemakkelijkte), hetgeen overlast kon opleveren als die bijvoorbeeld wilde ploegen of zaaien.

BEDDENWEIDE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout op de Beddenwei op Mastland.

Weiland dat in bedden lag (in meten).

BEEKSEHEIDE – 1514 – R421, F102

De Beecksche Heyde.

BEEKSEHEIDE – 1550 – R711, 12V

tOvervelt aende Beecsche Heyde.

BEEKSEHEIDE – 1634 – P124, F90V

Aen Doorne, de Beexsche Heyde oost.

Heidegebied genoemd naar de ligging bij de nederzetting Beek (= Prinsenbeek).

BEEMD, NIEUWE – 1580 – R484, F4

Stuck beemden: den Nyeuwen Beemt teynden de strype.

BEEMD, NIEUWE – 1620 – GP261, F159

den Nieuwen Beempt.

BEEMD, NIEUWE – 1636 – GP261, F159

Jan de Backer in de Swalue: den Nieuwen Bempt.

BEEMD, NIEUWE – 1642 – R724, 67V

Stuck weyde: den Nieuwen Beemt, vier gemet.

BEEMD, NIEUWE – 1668 – GP263, 28V

Nieuwen Beemdt, vier gemet.

BEEMD, NIEUWE – 1668 – GP263, 110V

Nieuwen Bemt.

BEEMD, NIEUWE – 1742 – GP272, 265

Vier gemet: den Nieuwen Beemt.

BEEMD, NIEUWE – 1757 – RH281, 7

Vier gemet land: den Nieuwen Beemd, halff bosch, halff groese.

BEEMD, NIEUWE – 1758 – RH107, 7

Vier gemet land: den Nieuwen beemd, halff bos en halff groese op Groot Overvelt.

Beemd < banmade 'het gemeentelijke hooiland'. Beemden waren in tegenstelling tot maden al in de late middeleeuwen in particulier bezit: ze waren met sloten omgeven. Een betere verklaring voor beemd zou zijn 'hooiland, waar alleen de eigenaar in gerechtigd was, dat voor anderen verboden was, waar voor anderen een ban op lag'. Het hooi werd in juni gemaaid, soms nog een keer in augustus (de toemaat). Nadat het zwad gebroken was, werd het gekeerd en in oppers gezet. Als het regende werden de oppers weer uit elkaar gegooid en liet men het hooi opnieuw drogen. De beemden brachten relatief weinig hooi op (waardoor het drogen snel kon gebeuren) en de kwaliteit liet ook veel te wensen over. De beemden werden vrijwel niet bemest. Veel beemden waren zo weinig van bodem, dat ze met kar en wagen niet te begaan waren: het hooi moest dan op burries uit het land gedragen worden. Boeren uit het zuiden van de Baronie kochten of pachtten wel hooiland in de noordelijke gebieden van de Baronie (Etten, Princenhage), waar de beemden veel meer hooi opleverden.

BERG – 1530 – R706, F94

Twee stucken lants: Coppenheyken en den Berch.

BERG – 1719 – RH96, 65

Zes gemet lant: den Bergh, Cleyn Overvelt.

BERG, GROTE EN KLEINE – 1740 – RH279, 68

Een perceel land, een bunder: den Grote en Kleyne Berg.

BERGEN – 1669 – R727, F220V

In de Croeten, oost den watersloot, west de Bergen.

BERGSKE – 1640 – R724, F25

Stuck lants mette huysinge daerop staende: het Berchsken, een lopensaet.

Berg 'grofzandige hoogte', stuifgevoelig. Een berg ligt hoger dan een donk. Bergen komen veel voor direct langs de Mark waar ze door grote aanvoer van zandige deeltjes als rivierduinen ontstaan zijn, maar ook verder naar het binnenland waar het eerder windduinen zijn, ontstaan in tijden dat de begroeiing schaars was (eerste eeuwen na de laatste IJstijd).

BERGAKKER – 1580 – R484, F4

Noch opten Berchacker metten voorsten Coppenheyken.

BERGAKKER – 1607 – R719, F46V, 47

Stuck lants: den Berchacker; de Voorste Weijde, comende in den Berchacker totten Willichskens ende totten Elskens staende opde grachte aen t stuck weijden: Rommen weyde.

BERGAKKER – 1662 – R726, 204V

Twee ackers metten boschken: den Berchacker, ende Voorste Berchweyde, 6½ gemet.

BERGAKKER – 1668 – GP263, 87V

Lant: den Berchacker, vier gemet.

BERGAKKER – 1668 – GP263, 163

Bergacker.

BERGAKKER – 1698 – R733, F41V

Twee bunder saeylant: den Bergacker, op Hoogslaer.

BERGAKKER – 1708 – R735, F47V

Een perceel saeylants: den Berghacker, twee bunder, suytwaerts Jochum straetjen.

BERGAKKER – 1719 – RH96, F65

Zes gemet: den Berghacker.

BERGAKKER – 1738 – RH101, 169

Een perceel zaayland inden Briel: den Bergakker.

BERGAKKER – 1774 – GT135, 223

Den Bergakker, een bunder.

BERGAKKER – 1774 – RH281, 224V

Een perceel zaayland: den Bergakker, een bunder in het Joggemstraatje.

BERGAKKER – 1912 – BREDANAAR31, 241

Een perceel bouwland: de Bergakker, E 433, 435, groot 1,84 hectare.

BERGAKKER – 1918 – BREDANAAR37, 129

Een perceel bouwland: de Bergakker, tegen de Kluisstraat, C 63, groot 52 are.

BERGAKKER, GROTE – 1757 – RH281, 8

Drie gemet saeyland uyt zes gemet: den Grooten Bergakker, west den grooten bergakker.

BERGAKKER, GROTE – 1758 – RH107, 11

Drie gemet saeyland uyt zes gemet: den Grooten Bergakker.

BERGAKKER, GROTE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 114

Een perceel bouwland: de Groote Bergakker, 1,12 hectare. Kad. nr. E 412.

BERGAKKER, KLEINE – 1757 – RH281, 7

Een perceel heyland: den Kleinen Bergakker, een bunder.

BERGAKKER, KLEINE – 1758 – RH107, 2

Een perceel zaayland; den Kleinen Bergakker, een bunder, inden Briel.

BERGAKKER, KLEINE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 114

Een perceel bouwland: de Kleine Bergakker, 46 are. Kad. nr. E 422.

BERGAKKERS – 1742 – GP272, 77

Vijf gemet uijt de Bergackers.

Akker gelegen bij of op een berg. Berg 'zandige hoogte'. De in 1719 genoemde Berghacker is zeker identiek met de eveneens in dezelfde akte genoemde Bergh. Berg komt voor het eerst in een Nederlandse (nederzettings) naam voor in het jaar 865.¹⁰

BERGWEIBOS, VOORSTE – 1732 – R587, F139

Een perceel bosch, in twee parcelen: het Voorste Berghweijbosch, in Schoot.

Bos bij de Voorste Bergweide.

BERGWEIDE – 1663 – R726, 241V

Een perceel erven: de Berchweijde, vier gemet in Schoot.

BERGWEIDE – 1668 – GP263, 50V

Weijde in drie perceel in Deurnen: de Berghweijde, tien gemet.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1662 – R726, 205

Een perceel weyde: de Achterste Berchweyde.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1668 – GP263, 63V

Acker: Achterste Berchweijde, vier gemet.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1669 – R727, 223V

Een perceel weijden: de Achterste Berchweijde, 3½ gemet.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1716 – RH277, 25

Vier gemet lant: d Aghterste Berghweyde.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1732 – R587, F139V

Een perceel lants, in 't midden met een slootie en steijltiens hout gesepareert: de Agterste Bergweijde, 3½ gemet.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1742 – GP272, 231

Vier gemet in Schoot: de Agterste Bergweijde.

BERGWEIDE, ACHTERSTE – 1802 – RH283, 221V

Een perceel zaailand: de Agterste Bergwijde, 3½ gemet.

BERGWEIDE, VOORSTE – 1662 – R726, 205

Twee ackers metten boschken: den Berchacker en de Voorste Berchweyde, 6½ gemet.

BERGWEIDE, VOORSTE – 1668 – GP263, 63V

Lant of weijde in Schoot: de Voorste Berchweijde, vier gemet.

BERGWEIDE, VOORSTE – 1669 – R727, 218

Een perceel weyden: de Voorste Berchweijde, vier gemet, west de Achterste Berchweyde.

BERGWEIDE, VOORSTE – 1716 – RH277, 25

Een perceel lant of weyde: de Voorste Berghweyde, vier gemet, in Schoot.

BERGWEIDE, VOORSTE – 1742 – GP272, 231

Vier gemet in Schoot: de Voorste Bergweijde.

BERGWEIDE, VOORSTE – 1802 – RH283, 222V

Een perceel bosch: de Voorste Bergweyde met een bos, vier gemet.

BERGWEIKE – 1774 – GT135, 223

De Bergweijde.

BERGWEIKE – 1774 – RH281, 224V

Een perceel weyde: het Bergweydje, half bunder, zuid het Joggemstraatje.

BERGWEIKE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 111

Een perceel weiland: het Bergweike, 53 are. Kad. nr. E 423.

BERGWEIKE – VM

Kadastraal perceel B 198, 199, 200.

Weiland bij of op een berg.

BERKENBOS – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout rond het Berkenbosch op Boschdal.

BERKT – 1474 – D2100, 13

Weyden: de Berct.

BERKT – 1474 – D, F13V

Twee bunder weyden: de Berct.

BERKTEN – 1580 – R484, F4

Beemden in de Bercte.

Over de berk schrijft Blankaart (1698): 'Sy wasschen in verscheide Bosschagien, en op dorre sandige plaatsen...Wanneer men in het voorjaar de bast doorboort, loopt daar een helder water uit, 'twelk gedronken zynde, voor het Graveel (=nierstenen) goed geagt werd. De buitenste basten dienen voor toortsen, maar de binnenste agt men het papier te wesen, daar d'ouden plegen op te schryven. Het rys dient niet alleen om daar roeden van te maken, om te geesselen, maar ook om schoor-steenen te vegen: als mede om de dyken sterk en tay te

maken, opdat het geweldige water, daar door zyn kragt benomen werd. Het dient tot takkebosschen ofte Mutzaart om te branden, en den Bakkers-oven heet te maken. Ook dienen zy om mandekens van te vlegten, en de dikkere takken, om hoepels te maken, Met de kolen van het hout gemaakt, maakt men silver, Kooper enz. schoon'.¹¹...

Er zijn twee soorten berken: de ruwe berk, *Betula verrucosa*, die hangende takken bezit en op droge zandgronden voorkomt, en de zachte berk, *Betula pubescens*, die zachtbehaarde takken heeft en meer in moerassen groeit. De eerste heeft ook een wat wittere stam.

De vorm Berk is een collectief bij berk: plaats waar berken groeien, Vergelijk est, espt, eekt, brent etcetera.

BERKWEIDE – 1941 – DE BOER38, NR. 21

Een perceel bouwland: de Berkweide 1,71 hectare. D 239.

Zie Bergweide. Door verscherping van de –g tot –k ontstaan uit Bergweide.

BIEKENSHOEVE – 1474 – D, F 14

Jacop Jan Stevens houdt xvii lopenzaet en iii quartier lands metten huysingen dairop staende: Byekens Hoeve.

Hoeve 'grote boerderij', hier van de familie Biekens.¹² De eerste vermelding uit 1474 spreekt van 17 lopenzaad en drie kwartier, waarmee $\frac{3}{4}$ part van een lopenzaad bedoeld wordt. Als we rekenen met de grote lopenzaad, waarvan er zes in een bunder gaan, was het oppervlak dus bijna drie bunder.

BIESWEIDE – 1620 – GP260, F 110V

Weyde: de Biesweyde.

BIESWEIDE – 1628 – R722, 124

Stuck weyden: de Biesweyde, zeven bunder.

BIESWEIDE – 1640 – RH274, 5

Stuck erven: de Biesweijde.

BIESWEIDE – 1656 – RH274, 15

Stuck weyde: de Biesweijde, vijf gemet.

BIESWEIDE – 1675 – R728, F 157

Een perceel weyde: de Biesweyde, vier gemet in Schoot, suytwaerts de Schootse Straet.

BIESWEIDE – 1788 – RH112, 91V

Een perceel zaayland: de Biesweyde, 448 roede.

Weiland met biesen of van een familie De Bie? Waarschijnlijk het eerste, Vergelijk volgend toponiem.

In 1427 worden genoemd Jan de Bye, Katheline Byes, Peter de Bye en Willem die Bie, GAB, Afd. III-354, fol. d, fol. d, fol. i en fol. iv.

BIEZENWEIDE – 1695 – RH196, 118

De Bieseweyjde.

BIEZENWEIDE – 1767 – RH281, 133

Een perceel zaayland: de Biesweyde, 448 roede.

BIEZENWEIDE – 1775 – RH109, 261V

Een perceel weyde: de Bieseweyde, een bunder.

BIEZENWEIDEN – 1580 – R716, 48V

Het Achter Coppenheijken mette Bieseweyden.

Met bies werd in de zeventiende eeuw een aantal verschillende plantensoorten aangeduid: de mattenbies, de stekende bies, pitrus, pijptorkruid (= wel-riekende water-biese) en zwanenbloem (= bloeiende water-biese) en mogelijk nog andere. Sommige biezen leverden nuttig materiaal voor de mens, zoals de mattenbies (voor stoelen) en pitrus (pitten voor kaarsen).¹³ Identiek met voorgaand toponiem.

BIEZENWEISTRAATJE – VM

Straatje naar de Biezenweide. Maar het straatje komt uit een in een perceel dat tegenwoordig de Paardenweide genoemd wordt. Is de oudere naam voor dit perceel de Biezenweide?

BIJSTER – 1474 – AALM. 205

Land bij Lyesboschmoelen: den Bijster.

BIJSTER – 1521 – R428, 205V

2½ bunder land: den Byster.

BIJSTER – 1543 – R709, 130V

Stuck beemden: den Byster, 7/4 bunder, in wymer.

BIJSTER – 1551 – R711, 71V

J. Godert Jans verk. Corn. Berthelm. Godert Jansen een huys, kooye, erve mette toebeh. en erve, onder landt heyde en weyde: den Byster, 2½ bunder.

BIJSTER – 1580 – R716, 91V

J.W.M. Willems onderpand: stede: den Byster, huysinge, schuere, hovinge, erffenisse mette toebehoorten en erve, zeven bunder, ontrent de Liesbossche molen, oostwaerts aen Pr. Merlyn, westwaerts aen sheeren strate.

BIJSTER – 1604 – R718, 253

Stuck bosch en erfs met een hofsteke daer voor aen liggende: den Bijster.

BIJSTER – 1632 – R723, F49

Stuck bosch: den Bijstaert, een bunder, by de Liesbossche meulen.

BIJSTER – 1634 – P124, F45V

Zeven bunder landts en heyde mette huysinge aende Liesbossche molen: den Byster, Merlings hoeve oost.

BIJSTER – 1655 – R726, F28

Een perceel erven onder landt en bosch, een bunder: den Bijster, ontrent den Molen.

BIJSTER – 1669 – R727, 219V

Een perceel erven: den Bijster, een bunder.

BIJSTER – 1679 – R729, 72V

Opden Besterd.

BIJSTER – 1681 – R729, 169V

Een perceel saeijlants: den Bijster, half bunder, opden Bijster aende Overveltsche Heijde.

BIJSTER – 1708 – R735, F9V

Opden Bijster bij den Liesbossche Molen.

BIJSTER – 1732 – R587, F140V

Een perceel saaylant: den Beijster, een bunder.

BIJSTER – 1742 – GP272, F11

Land aan den Bijster.

BIJSTERD – 1632 – R723, F48V

Stuck bosch en erfs: den Bystaert, een bunder, by de Liesbossche meulen... voorts omgaens aende Overveltsche Heyde.

BIJSTERD – 1775 – RH109, 183

Een perceel zaayland, vier gemet, in den Krekelpolder: den Beijstert.

BIJSTERD – 1789 – RH282, 193V

Een perceel zaayland: den Bijster inden Crekelpolder, een gemet.

BIJSTERD – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland: de Besterd, E 611, groot 1,35 hectare.

Bijster 'verwilderd, onbegaanbaar... woest, niet onderhouden; slecht, vervallen'.¹⁴ Bijster kunnen we dus rangschikken onder de veel voorkomende categorie van pejoratieven, namen die iets negatiefs aangeven, hier woest begroeide grond. We zullen er een gebied met struiken, allerlei onkruiden in moeten zien. Na ontginning bleef de naam van de grond gehecht aan het in cultuur gebrachte land, zoals vaak het geval is. Het gebied was toch al in 1474 ontgonnen.

Bijstert 'wildernis'.¹⁵

BIJSTERAKKER – 1802 – RH283, 222

Een perceel zaayland: den Bysterakker, een bunder.

Akker bij het gebied de Bijster.

BIJSTERBOS – 1802 – RH283, 222

Een perceel voor deze bos, nu zaayland: het Bysterbos, 86½ roede in de Bysters.

BIJSTERBOSKE – 1732 – R587, F140V

Een parcheeltien schaerbosch: het Beijsterboschken, 86½ roede.

Bos bij het gebied de Bijster. Een schaarbos is een bos met hakhout dat om de vijf tot zeven jaar gebost werd. Het hout diende voor geriefhout, de dunnere takken werden gebundeld (tot musterd) en als brandstof voor de ovens gebruikt. Het eikenhout werd ook wel geblekt, waarbij de schors werd verwijderd, die vervolgens werd gemalen en als run aan de leerlooiers verkocht werd. Het woord schaar in schaarbos hangt waarschijnlijk samen met germ. *www*. *skeran dat het snijden van twijgen voor het maken van schuttingen zou aanduiden.¹⁶

Bijster 'verwilderd, onbegaanbaar... woest, niet onderhouden; slecht, vervallen'.¹⁷ Bijster kunnen we dus rangschikken onder de veel voorkomende categorie van pejoratieven, namen die iets negatiefs aangeven.

BINNENVELD – 1767 – RH281, 133

Een perceel hooyland: het Binneveld, vier gemet.

BINNENWEIDE – 1699 – R733, F71

Een perceel weyde: de Binnenweyde, vier gemet opden Hoogen Put.

BINNENWEIDE – 1855 – N 13, 313

Een perceel schaarbosch: de Binnenweide, op de Muizenberg, een bunder, 28 roeden (C 637); een perceel zaailand en dries: de Binnenweide, een bunder, 54 roeden (C 636).

Onder een binnenweide verstaat men wel een huisweide.¹⁸ Een binnenakker kan ook staan voor 'omwalde akker'.¹⁹ Binnen in Binnenweide betekent hier waarschijnlijk binnen de aanstede gelegen perceel. Maar omwald voor Binnen lijkt niet erg voor de hand liggend. Daarnaast komt binnen ook voor in de zin van binnendijs gelegen land.

In de Baronie is een Binnenweide waarschijnlijk meestal een binnen de aanstede gelegen weide, hetgeen dus ongeveer hetzelfde is als huisweide, die immers tegen het huis, de boerderij aan ligt.

BLIEKWEIDE – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel Weiland: de Blikwei 1,4 hectare, E 632.

Weiland van familie de Blik? Of interpreteren als blikweide? Een blik is een uitgeveend ven.

BLOEMWEIDE – 1708 – R735, F22

Een perceel saijlant: de Blomweij, op Craeyelaer.

Genoemd naar de vele bloemen die er in deze wei stonden, bijvoorbeeld paardenbloemen of pinksterbloemen.

BLOK VAN DER DAASDONK – 1501 – R415, F273V

Block vander Daesdonck. –

BLOK VAN DER DAASDONK – 1507 – R417, F195V

Een bunder beemden int Block vander Daesdonck, neven Willems erva vander Daesdonck.

BLOKSKE – 1668 – GP263, 89

Weijde: t'Blocxken, t'eijnde Strijpen, anderhalf gemet.

Daasdonk is een grote alleenstaande hoeve onder Galder. Het Blok van der Daasdonk was een stuk hooiland dat toebehoorde aan die hoeve. Blok < biluken 'omsloten perceel', bij beemden uiteraard met sloten. Blok kreeg secundair, vooral in de Haagse Beemden, de betekenis 'groot perceel', gelegen in een polder.

BOEKWEITWEIDE – VM

De Boekentwei, Kadastraal perceel E 446.

Boekweit werd verbouwd op akkers, niet op weiden. Zou het een perceel zijn dat na afvlaggen gebruikt werd voor het dorsen van boekweit? Boekweit, *Fagopyrum esculentum*, is een duizendknopig gewas, dat uit Midden-Azië afkomstig is. Dodoens schrijft over dit gewas: 'Bockwey wast op alderhande eerde en en versmaedt geen en grondt/ hoe mager ende dor die oock mach wesen. Meest overal in Neder-ende Hoch-Duytschlant is dit Coren seer gemeyn/ insonderheyt in Brabant/ in de Kempen. In Italien isset oock niet onbekent. De Bockwey wordt van de Brabanders/ ende ander Nederlanders/ als oock vande Switzers/ in soo groote menichte ghesaeyt/ dat geheele ackers daer mede van verre staen en blincken/ al oft die met purper overdeekt waren'.²⁰ Het woord boekweit zou voor het eerst in het jaar 1413 in het Nederlands optreden.²¹

BOELENHEINING, DIRK – 1461 – R706, F126V

Twee lopensaet lants achter in Dyrck Boelenzoonsheyninge.

BOELENHEINING, DIRK – 1500 – R415, F143V

Lants in Dierck Boelenheyninge neven Cornelis Dyrck Boelen erfgenamen erve.

Heining van Dirk Boelen.

BOLK – 1614 – R720, F59V

168 roede heyde en weyde: den Bolck (by Merlynshoeve).

BOLKEN – 1608 – R719, F84-86

Vier bunder en een lopensaet erfs in de Bolcken.

Bolk < biluken 'afsluiten'. Een bolk is vaak een minderwaardig stuk land gelegen bij een waardevoller perceel. Vergelijk: landt met eenen bolke daeraen gelegen, westwaerts ter Be-ken toe, Zundert, 1487, RZ280, fol. 8v. Een buynder erffs onder heyde ende weyde, eensdeels geheyten Schootsland, eensdeels Schootsbolcke', 1511 te Bavel.²²

BONTENBLOK – 1634 – P124, F26V

Den Ossenblock, den Bonten Block noortwaerts.

BONTENBLOK – 1640 – RH274, 3V

Stuck weijlandts aende den Strijpenschen wech: den Bonten Block, twee bunder 368 roede (leen van Breda).

BONTENBLOK – 1648 – R534, F183V-185V

Stuck beemden oft weyden: den Bonten Bolck, twee bunder 348 roede (leen) aenden Strijpenschen wech.

BONTENBLOK – 1699 – P126, F107V

Den Ossenblock... den Bonten Block noortwaerts.

Blok 'omsloten perceel', hier van de familie De Bont. Vergelijk Diederic die Bonte, 1308; Gheraerd die Bonte, 1354;²³ Peter de Bonthe, 1408, R708, fol. 50.

BOOMGAARD – 1613 – ND8974, 126

2½ gemet: den Bogaert, aende Strijpen.

BOOMGAARD, OUDE – 1774 – GT135, 221V

Den Ouden Boomgaard, half bunder.

BOOMGAARD, OUDE – 1774 – RH281, 223

Een perceel: den Oude Boomgaard en Akkertje daar aan gelegen, half bunder.

Een boomgaard, bogaert, bogert kwam niet bij elke boerderij voor. Sommige boeren bezaten slechts een paar appel- en perenbomen, soms ook wat pruimen-, kersen-, abrikosen- en notenbomen. In Princenhage waren boomgaarden wel frequenter dan in de rest van de Baronie, met uitzondering van Teteringen. Beide dorpen lagen dicht tegen Breda en profiteerden van de grote vraag uit de stad.

De boomgaard werd beweide: hierbij mocht het vee uiteraard geen schade aan de bomen aanrichten. Daarom werden de dieren hier getuierd, zodat ze niet bij de bomen konden komen.

BOOMKE – 1580 – R484, F4

Stuck weyden: het Boomken, met de bosschen daer aen gelegen.

BOOMKE – 1603 – R718, 216

Stuck erffts: het Boomken, twee bunder bosch en weijde (leen).

BOOMKE – 1665 – RH274, 72V

Stuck bossen ende erffenisse: het Boomken, inde Branden (Leen), 3/4 bunder.

BOOMKE – 1668 – GP263, 27

Het Boomken, drie gemet.

BOOMKE – 1668 – GP263, 45

Landt: t'Boomken, drie gemet.

BOOMKE – 1684 – R730, 56V

Een bunder saeylant: het Boomken.

BOOMKE – 1708 – R735, F47

Een perceel saeylants: t'Boomken, half bunder (leen), aende Schutse straet.

BOOMKE – 1708 – R735, F47

Een perceel saeylant: t'Boomken, half bunder aende Schutsestraet.

BOOMKE – 1713 – R737, F12

Een perceel saeylant: het Boomken, een bunder.

BOOMKE – 1730 – RH100, F62V

Een perceel saaylant: het Boomken, een bunder.

BOOMKENS – 1601 – R718, 164V

Twee stucken weijden, d'een: de Schootsche weijde en d'ander: de Boomkens, twee bunder inde Schootsche strate.

Perceel genoemd naar een opvallende alleenstaande boom. Vergelijk het Boomken op de grens van Etten, Rijsbergen en Princenhage.

BOONAKKER – 1734 – RH101, F33V

Een perceel saeiland aan den Hogen Put: den Boonacker, twee gemet.

Land waarop vaak bonen werden geteeld. Tuinbonen en veldbonen, *Vicia Faba*, zijn vanouds inheems, terwijl snijbonen, prinsessebonen, *Phaseolus vulgaris* zijn echter pas laat uit Amerika zijn ingevoerd. Tuinbonen vormden eertijds een belangrijk volksvoedsel, maar veldbonen werden ook aan paarden en schapen gevoerd. In toponiemen treedt het element boon vaak op. Bonen worden al duizenden jaren verbouwd: ze waren hier al bekend in het Neolithicum.²⁴ In Vlaanderen werd braakland al op het einde van de dertiende eeuw bezaaid met peulvruchten.²⁵ Na de hongersnood van 1124 moedigde graaf Karel de Goede de verbouw van bonen en erwten in Vlaanderen aan, daar deze gewassen een snellere en betere oogst geven dan granen.²⁶

Op een akker werden duivenbonen verbouwd: deze werden door het vee geconsumeerd (paarden, schapen, varkens).

BOONHOF – 1667 – R727, 133V

Een perceel erve, nu lant: de Voorste Dircxweyde met de erve: de Boonhoff daeraen gelegen, vier gemet.

Hof 'met heggen omgeven stuk grond, dicht tegen de boerderij', waar vaak tuinbonen werden geteeld. Boonhof komt evenals koolhof wel voor als soortnaam voor moestuin.

BOONVELDJE – 1603 – R718, 218V

Stuck erfs: het Boonveldeken, inde Branden.

Veld waar bonen werden verbouwd.

BOSAKKER – 1613 – ND8974, F124

Stuck lants: den Bosacker.

BOSAKKER – 1698 – R733, F42

Twee parceeltjens achter den Huijsacker, d'eene: 't Weyke en dander den Boschacker.

BOSAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 140

Kavels rogge op den Boschakker.

BOSAKKER – VM

Perceel bij de Keihoef.

BOSAKKER – VM

Akker bij het Liesbos, Kadastraal perceel E 469, 470, 471, 472.

BOSAKKERKE – 1671 – R728, 4

Een perceel, een gem: het Boschackerken.

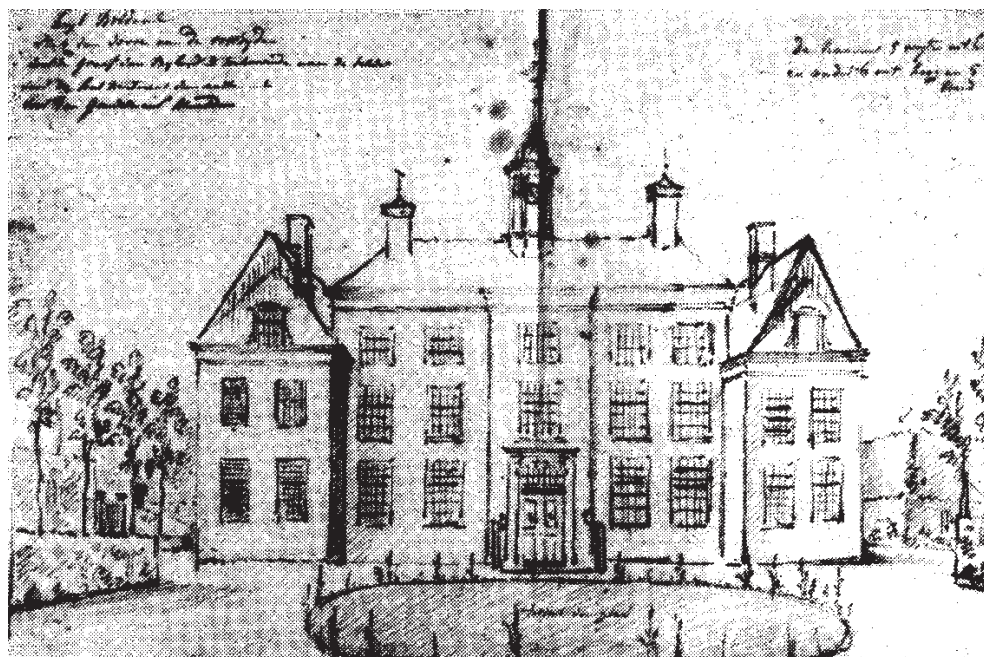
Akker bij een bos of ontgonnen uit bos.

BOSDAL – 1668 – GP263, 115

D'Heer Johan van Bergen erffgen. nieuwe landen aende Hoeve tot Overvelt, tevooren Joncker Henrick Cannaerts voor soo veel als daer wort besaeijt, 25 gemet.

BOSDAL – 1730 – RH100, F46

Carel van Naerssen, schouteth en rentmeester der Vrijheyd Roosendaal en Nispen koopt van Charles Corn. van Bergen eene voorname hoeve, best. in Heerehuysinge, Item Bouwmanswooninge, schure, kooye, hoven en boomgaarden, plantasien en dreeven, vijvers en queerkerijen genaamt Bosdal, groot onder werft, hovingen, zaay- hooy- weylanden, bosschen en heijden, 57 bunder op Groot Overvelt soo inden Briel als in Wymeren, twee bunder is smal leen verheeven wordende ten leenhove van de Heer en Baron van Breda, oostwaerts den wegh naar het Nieuw Veer. Aangekomen by deelinghe dd. 20 april 1717 voor schepenen van de Hage. Koopsom 16.300 gulden.

Bosdal, 1775.
Dirk Verrijck.

BOSDAL – 1730 – RH100, F46V

Carel van Naerssen koopt van Charles Cornelis van Bergen, advocaet en presidentschepen, Bosdal, alhier aangekomen by deeling 20 april 1717. Koopsom 16. 300 gulden –

BOSDAL – 1772 – RH108, 267V

Carel Hendrik van Naerssen, rentmeester van de Domeynen in naem van de erfgenamen van Johanna Catrina van der Heyden de Gouda, weduwe Carel van Naerssen, verk. Pieter Bouwens een considerable hoffstede: Bosdal, met zeer commode heerenhuysinge, thuynen, vyvers, stalling, boom- en schaarbossen, 58 bunder Bred. Landmaet of 87 mergen Hollands, op Groot Overveld, oost de Nieuw veerscheweg.

BOSDAL – 1722 – RH97, 37

Mr. Charles van Bergen onderpand: houe bestaende in huysinge, schuere, koijs, gront, onder werff, hovinge, saeij- en weylanden, heijden en bossen, 57 a 58 bunder, in den Briel en Wijmeren.

BOSDAL – 1723 – RH97106

Charles van Bergen onderpand: eene houe genaemt Bosdaal, 55 bunder op Overvelt.

BOSDAL – 1724 – RH98, 13V

Charles van Bergen, advocaet, onderpand: een hoeve bestaende in huysinge, schuure, koye, groot onder werff, hoff, boomgaard, zaay en weylanden, bossen en heyden, 57 bunder op Groot Overvelt en in den Briel, oostwaerts de wegh na t Nieu Veer

BOSDAL – 1776 – RH111, 7

Alexander, Grave van Byland, onderpand: een buytenplaats: Bosdal, met desselfs huysing, thuijnen, vijvers, boerewooning, schuure en verdere timmeringen, grood met plantagien, allees, wey- en bouwlanden 58 bunder op Groot Overveld, oost de Nieuwveerseweg, noord de Brielse straat.

Buitenplaats voor rijke stedelingen voorzien van een herenhuis, vijvers, boomkwekerijen etcetera. Bosdal is een romantische naam voor een buitenplaats in een vrij open gebied. Het bos zal wel bij de buitenplaats zelf aangelegd zijn, want in de omgeving was weinig bos (alleen het Liesbos). Bosdal werd gesticht door Cannaerts, die in 1650 veertig bunder grond in cijns verkreeg van de Heer van Breda. Er hoorden enkele vijvers bij het buitenhuis.

Met Cannaerts liep het niet goed af. Hij nam regelmatig hypotheken op zijn grond en boerderij. In de opeenvolgende jaren bezwaarde hij zijn onderpanden als volgt: in 1649 voor 1500 gulden, in 1650 voor 2000 gulden, in 1651 voor 1600 gulden, in 1652 voor 500 gulden, in 1652 nogmaals voor 600 gulden, in 1653 voor 800 gulden en in 1655 voor 2000 gulden, in totaal voor 9.000 gulden, R828, fol. 77. In september 1662 stierf hij en liet een vrouw, Elisabeth van Ryckel, en drie kleine kinderen achter. Joan van Bergen, zijn geldschietter, had daarna de hoeve in beslag genomen. De boerderij omvatte ongeveer 32 bunder, waarvan bijna alles 'ter culture ende tot goed teelant en bosch gebracht, oock betimmert met een woonhuys en twee schueren'. Weduwe en kinderen moesten verder door den Armen onderhouden worden, RH133, fol. 20, 20v.

In 1770 schatten de schepenen de waarde van Bosdal op 18.000 gulden. Het was toen bezit van de weduwe van Carel van Naerssen.

BOSDALSELOOP – 1878 – P401, 1601

De Boschdalsche loop, aanvangende bij den Muizenberg, op perceel C 660, lopende door Bosdal naar perceel D 884, lang 2222 meter.

BOSDREEF – 1668 – GP263, F110V

Neffens de Boschdreve.

BOSKE – 1767 – RH281, 134V

Twee gemet land: het Bosken.

BOSWEIDE – 1767 – RH281, 133

Een perceel zaayland: de Bosweyde, 448 roede.

BOSKENSARKER – 1668 – GP263, F62V

Bosch aende Boschkensacker.

Bezit van een familie Bos, Boskens?

BOTLANDSHOEVE – 1472 – EC468

In Botlantshoeve; metter hoeven geheiten Botlantshoeve

BOTLANDSHOEVE – 1634 – P124, F50V

Botlandtshoeve

BOTLANDSHOEVE – 1699 – P126, F228V

Vyer bunder landts en weijde met de Huysinge daerop staende in Botlants hoeve, de Nieuwveersche straat west.

Hoeve 'stuk land dat voldoende is om een gezin te onderhouden'. De grootte van een dergelijke hoeve kon variëren per gebied. In onze streken was een hoeve vanouds twaalf bunder. De hoeven lagen meestal in vrij laat ontgonnen moerassige gebieden. Botland is een familienaam. In 1409 had ene Joncfrouwe van Botlant al bezit in Ooyendonk.²⁷

BOUWENSWEIKE – 1668 – GP263, 127

Bouwenweijcken.

BOUWENSWEIKE – 1742 – GP272, 118

Vier gemet land agter de stede van Corn. Hendr. van de Lynden: Bouwens weijken.

Weiland van de familie Bouwens. Vergelijk Mechtelt Jan Cornelis Boudens, 1533, R707, fol. 1v; Adriaen Faes Anthonis Boydens, idem fol. 8.

BOUWHOEK – 1699 – R733, F51

Een perceel bosch in de Dircxweyde, synden den Bouwhoek, aende oostsijde van het spoor oft gebuerwech.

1720

BRAND – 1474 – D, F16

Inden Brant.

BRAND – 1514 – R421, F102

Den Brant (Leen).

BRAND – 1600 – R718, 130

Stuck lants, een bunder ter plaetse: den Brant.

BRAND – 1668 – GP263, 98

Lant: den Brant, drie gemet.

BRAND – 1679 – R729, 74

Een acker: den Brant, lant sijnde, vier gemet.

BRAND – 1774 – RH281, 224

Een perceel zaayland: den Brand, vier gemet.

BRANDEN – 1603 – R718, F218

Erfs... in de Branden... ende het is voorwaert dat de cooper met dit parcheel zal volgen de gracht aen de oostzijde metten houtwasch tusschen dit vercofte stuck erffs ende de erve: het Lang Veldeken.

BRANDEN – 1636 – GP261, F73

Lant in de Branden.

BRANDEN – 1742 – GP272, F126

Vier gemet bosch in de Branden.

Brand: perceel waar turf, brandstof dus, gevonden werd.

Brand 'Brandstof'.²⁹ Dus een perceel waar brandstof, turf of heischabben, gehaald kon worden. Turf, afkomstig van de heide, brandde langer maar minder fel dan klot of moer (er zat veel zand in dat bleef gloeien). Vergelijk de Brant bij de Sterkselse hoeven van Averbode, die als winplaatsen voor brandstof gekenschetst werd.³⁰ In de Baronie is Brand een algemeen voorkomend toponiem en ook komt het woord als appellatief voor brandstof veelvuldig voor. In de Limburgse Kempen stak men begin twintigste eeuw 'brandzoden' speciaal op plaatsen waar veenmos groeide of anders waar dopheide groeide, in de vochtige heide dus. Na een korte termijn van slechts twee of drie jaar kon men dan op dezelfde plaats weer komen om de zoden te steken: bij het steken met een vlik met krom blad bleef telkens wat veenmos op de grond achter en groeide de vegetatie weer snel dicht³¹.

Hout als brandstof gebruikte men alleen voor de oven (musterd): verder was hout te schaars.

In Princenhage kende men veel beemden waar moer in zat; verder in het zuiden van de gemeente heidevelden en vennen, waar ook turf uitgehaald kon worden.

BRANDENHEIVELD – 1729 – RH100, F71V

Een perceel heyde in 't Brandenheijvelt.

Heiveld waar 'brand' gehaald werd? Of van een familie Brand?

BRANDWEIKE – 1580 – R484, F3

De Brantweyken met het voorste stuck van den brant, een bunder.

Weiland gelegen bij de Brand.

BRIEL – 1517 – R424, 129V

Inden Bryele.

BRIEL – 1553 – RH121, F3

Derdalff bunder weyden: den Briel.

BRIEL – 1602 – R718, F186V

In den Briel.

BRIEL – 1643 – R724, F71

Weyden in Wymeren achter den Briel.

BRIEL – 1682 – R729, 219

Een perceel lant en groese: den Briel, acht gemet.

BRIEL – 1711 – R735, F93

In den Briel.

BRIEL – 1742 – GP272, F20

In den Briel.

BRIEL, MIDDELSTE – 1594 – R717, 104

Geen weyde oft driesche breken en besaeyen noch oock de Middelste Briel.

Briel, oorspronkelijk 'afgeperkt stuk land', later 'laag stuk grond, met houtgewas begroeid'.³² Het toponiem komt ook voor in Zundert en Oosterhout. Briel, breugel stamt van gallisch *brogilo, van gallisch broga 'akker'. De grondbetekenis schijnt te zijn 'omheind stuk struikgewas of bos (voor de jacht)'. Uit de betekenis van 'afgeperkt, omheind stuk land' ontstaat die van 'weide, beemd vooral 'natte, met struikgewas begroeide weide'.³³ Diverse personen noemden zich naar het gebied. Er waren familienamen Brielkens, Brielen en Brielmans bekend: Peter Cornelis Brielkens, wonend in den Briel, 1603, R718, fol. 226; Peter Symon Peeter Brielen, 1636, GP261, fol. 158; Cornelis Brielmans, 1636, GP261, fol. 164v.

BRIELAKKER – 1762 – RH281, 87

Twee gemet nieuw land in den Brielakker.

BRIELAKKER – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel bouwland: de Brielakker, D 295, groot 60 are.

BRIELAKKER, GROTE EN KLEINE – 1939 – DE BOER 35, NR. 13

Een uitmuntend perceel bouwland te Beek: de Groote en Kleine Brielakker, 2,69 hectare Kad. nr. D 17, 18, 810.

BRIELAKKER, KLEINE – 1914 – BREDANAAR33, 153

Kavels rogge op den Kleinen Brielakker.

BRIELEDREEF – 1878 – P401, 1640

De Brielsche dreef, lang 1477 meter, lopende van de Brielsche straat langs Middelburg.

BRIELEDREEF – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Het Hoek Bunder aan de Brielsche Dreef.

BRIELSEHOEK – 1649 – R725, 12

Joncker Henrick Cannaerts had consent gekregen tot ingravinge van dertig bunder ontrent den Brielschen

Hoeck, streckende naer de hoeve van Middelborch oft naer de Halderdonckse straat.

BRIELSEHOEK – 1667 – R727, 139

Huysinge, schuer...: den Brielsen Hoeck van Henrick Cannaert, 32 bunder.

In toponiemen kan hoek de volgende betekenissen hebben: 1. Driehoekig perceel 2. stuk met een winkel(haak) 3. huis of (kleine) agglomeratie in hoekvorm tussen (twee) wegen 4. woonkern in een uithoek van de gemeente.³⁴

In de Baronie betekent hoek ook vaak 'perceel', zonder meer.

In Brielsehoek zal hoek wel de betekenis 'uithoek' hebben, een afgelegen gebied.

BRIESELLOOP – 1877 – P401, 1601

De Brielsche Loop, beginnende bij D 994 naar de Polder van Weimeren, tot perceel D 982, lang 862 meter.

BRISEPOLDER – 1649 – R725, 11V

In den Brielsen Polder.

BRISEPOLDER – 1651 – R725, 46

Inden Brielsen Polder.

BRIESESTRAAT – 1733 – RH101, F26

In den Briel aan de Brielsestraat.

BRIESESTRAAT – 1788 – RH112, 133

Steede in den briel, zuid de Brielsche Straat.

BRIESESTRAAT – 1791 – RH112, 271V

De Brielsche straat.

BRIESESTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Brielsche straat, lang 593 meter.

BRIEWEEL – 1620 – GP260, F115V

Aenden Brielschen weel.

BRIEWEEL – 1636 – GP261, F164V

Aenden Brielschen weel.

BRIEWEEL – 1663 – R726, 244

Hoffstede... 32 bunder van Cannaerts aenden Briel, noortwaerts den Brielschen weel

BRIELSEWEEL – 1665 – RH274, 75V

Weyden aenden Brielschen Weel.

BRIELSEWEEL – 1668 – GP263, 76

Aenden Brielschen Weel.

BRIELSEWEEL – 1711 – R736, F93V

Schouten weijde aenden Brielsen Weel.

BRIELSEWEEL – 1713 – R737, F55

Schoutenweijde op Cleijn Overvelt, aenden Brielsenweel.

BRIELSEWEEL – 1729 – RH278, 43V

Saaylant aenden Brielsen Weel.

BRIELSEWEEL – 1734 – RH101, F72

Saeyland aan den Brielsen Weel.

BRIELSEWEEL – 1792 – RH282, 244V

Een perceel zaayland aan den Brielsen Weel: de Schoutsweyde.

Weel ontstaan na dijkdoorbraak van een oude Markloop? Maar het perceel ligt niet aan de Mark. Of een gewoon watergat in een diepte? In 1723 ontstond er een conflict over de waterlossing van de heide gelegen buiten de oude hoeve van Gerard Noortbergen in den Briel. Adriaen Cornelis Dirven en Dingeman Buynsaerts verklaren dat er voordat er op Klein Overveld enige heide ingenomen was het water van de enen blik in de andere liep, ten dele naar de Brielsen weel en ten dele naar de 'Leegtens ofte blicken naar de Lint'. Sinds het innemen van de heide, het opmaken van de sloten en het leggen van de grachten (+ wallen) dat ruim veertig jaar geleden gebeurd was, wordt het water van de zeven ingenomen blokken heide, elk blok van omtrent veertien bunder, gelost op den Brielse Weel en vervolgens in de Polder van Wymeren. RH138, fol. 123v, 124.

BRIELSEWEG – 1663 – R726, F244

Hoffstede aenden Briel, noortwaerts den Brielschen wech.

BRIELSEWEG – 1742 – GP272, F389V

Aenden Brielsen wech.

BRIELSEWEIDE – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel bouwland: de Brielenweide, D 296, groot 96 are.

BRIELTJE – 1709 – RH136, 224

Een clamp thiende: het Brieltien, toebehorende de Graduate Canonicken van Den Bosch en nu haer Ho. Mogende (= Staten Generaal). De tiendpachters kwamen op een perceel haver van Adriaen Claes Peter Dijckers: alle haver was al ingeschuurd, zonder dat er getiend was.

BRIELWEIDE – 1568 – R714, F202V

Stuck weyden: de Brielweyde, zeven bunder.

BRIEL WEIDE – 1580 – R484, F4

De Brielweyde metten lant en broeck daeraen gelegen in den Briel.

BRIEL WEIDE – 1604 – R718, F250

Zeven bunder weyde: de Brielweyde, in den Briel.

BRIEL WEIDE – 1606 – R719, 24V

Stuck weijde: de Brielweijde, oostwaerts aende Overveltse heyde.

BRIEL WEIDE – 1636 – GP261, F157V, 164V

Adriaen Jan Goris Dirven weyde: de Brielweijde; Corn. Brielmans: de Brielweijde en d'broeck.

BRIEL WEIDE – 1699 – R733, F51V

Een perceel weyde: de Brielweyde, in den Briel, zeven gemet.

BRIEL WEIDEN – 1604 – R718, 250

Zeven bunder weijde: de Brielweijden inden Briel.

Genoemd naar de ligging in de Briel.

Wouter Lanceloot Aertsen, zeventig jaar, verklaart in 1680, dat hij vanaf 1627 goed gekend heeft 'seeckere erve: de Conincx weyde, nu: de Brielweijde, tot Overvelt in den Briel toebehoord hebbende Adriaen Jan Goris Dirven en nu zijn dochter Cornelia, weduwe van Adriaen Claes Lambrechts en dat sedert 1633 toen hij van Overvelt naer den Emeren verhuisde de Conincxweyde t'eenemael tot een andere forme ende gedaente is gebracht alsoo ten tyde als hij deponent in de jaren 1627 tot 1632 en half meert 1633 daer dagelycx verkeerde van den beginne van het hecken oft veecken t'gene geslooten wierde jegens seeckeren willigen boom aen d'erve van Boudewyn Donquers aende suytseyde van de Conincxweyde/ ende door welck hecken de selve Brielweyde alsdoen verdeelt in drie parchelen, haer wegh hadde, beneffens andere velden daer achter gelegen/ was liggende een endecken grachten van outs twee royen tot aen seecker weelken ofte kuyl inde Overveltsche heyde ende van die cuyl noortwaerts tot op seeckeren hoogen peerenboom in den Bogaert ofte erve van Cornelis Cornelis Sibbs, diendende deselve gracht oock tot scheyding tusschen de Conincxweyde ende de Overveltsche heyde. Na 1633 werd de cuyl toegevult, de gracht affgeworpen en de heyde betimmert met een huys schuere, koye en oock ten deele hof van gemaect met een bogaert ende driesken. Hij heeft ter versterking van syn memorie de plaets onlangs nog besocht: de willigen- en peirenboom stonden er nog', 1680, RH134, fol. 10, 10v.

BROEK – 1500 – R415, F159V

Twee stucken weyde en lants: dBroeck, achtendalff bunder, aende Overveltsche Heyde.

BROEK – 1636 – GP261, F164V

Corn. Brielmans: de Brielweijde en d'Broeck.

BROEK – 1645 – RH128, F23

Stuck lants en weyde daer achter aen gelegen: de Broeck, schaers twee bunder, tegenover de stede.

BROEK – 1668 – GP263, 153

Broeck, vijf gemet.

Broek 'moeras', na ontginning vaak goede grond. Bij vrijwel elke nederzetting in de Baronie lag wel een broek.

Vergelijk Engels brook 'beek'. Het woord is verwant met kelt. *brogilo.³⁵ Vergelijk briel.

BROEKAKKER – 1695 – RH196, 118v

Schaerhout om den Broeckacker, t Groot velt en t'Buijnder, op Muysenberch.

Broek 'Oorspronkelijk moeras, laaggelegen dras land, waterland, dat telkens door het was-sen van nabijgelegen rivieren of beken onderloopt, begroeid met kreupelhout, biesen, lisch, riet enzovoorts'.³⁶

Akker gelegen in het Broek.

BROUWERSHALFBUNDERKENS – 1580 – R484, F4

Twee stukken beemden: Brouwers Halfbuynderkens, omtrent de gemeyne Strypen gelegen, elck half bunder.

Bezit van de familie Brouwers.

BRUINENBLOK – 1507 – R417, F198

Den Bruynenblock.

BRUINENBLOK – 1613 – ND8974, F565v

Aenden Bruynenblock.

Blok van de familie De Bruyn. Vergelijk Dyric Bruynen, 1415; Goes der Brune, 1435.³⁷ In Princenhage komen onder andere voor: Cornelis Hubrecht Cornelis Bruynkens, 1576, R715, fol. 219 en Cornelis Adriaen Bruyn Gerijts, 1538, R708, fol. 105v.

BRUINSSTEDE, SIMON – 1668 – GP263, 153

Symon Bruyns stede.

Stede 'boerderij' of 'deel van een aanstede'.

BUIKSEWEIDE – 1766 – RH281, 128

Een perceel zaay en weyland: Buikewyde, een bunder.

BUIKSEWEIDE – 1788 – RH112, 91v

Een perceel zaayland: de Ruytakker of Buyke weide, 750 roede.

BUIKSEWEIDE – 1794 – RH283, 193

Een perceel zaayland: de Ruytakker of Buykwyde, 448 roede.

Bezit van de familie Buiks. Vergelijk Gheerit Buyck, 1474, D, fol. 21v; Jan Wouter Buycx, 1576, R715, fol. 218.

BUINBOS – 1774 – GT135, 222

Buynbosch. 2½ gemet.

BUINBOS – 1774 – RH281, 223V

Een perceel zaayland: het Buynbosch, 2½ gemet.

Te lezen als Buyntbos, Buntbos, bos waar bunt, pijpestrootje, groeit?

BUITENWEIDE – 1743 – RH279, 135V

751 roede: de Buijtenweyde.

BUITENWEIDE – 1767 – RH281, 133

Een perceel zaayland: de Buytenweyde, 751 roede.

Buiten kan slaan op ligging buiten de aanstede, dus op een redelijke grote afstand van de boerderij. Buiten kan ook slaan op buitendijkse percelen. Vergelijk Binnenweide.

BUNDER, LAAG – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland aan de Brielsche Dreef: het Laag Bunder, ten zuidwesten van de Tweede Stede 1, 9 hectare, D 1175.

BUNDER, LANGE – 1505 – R416, F236

dLanbuynder in Oeyendonck.

Langgerekt, respectievelijk laaggelegen perceel ter grootte van ongeveer een bunder = 1,29 hectare.

BUNTBLOK – 1704 – RH233, F129

Bij verhuur van een boerderij op de Hoge Put moet jaarlijks een schip straatmest toegepast worden, in het eerste jaar 'gelevert ende verbroken op een partij heyde': den Buuntblock.

Bunt 'pijpenstrootje'.

BUSWEIDE – 1743 – RH279, 135V

751 roede: de Busweyde.

Bus kan een nevenvorm van bos zijn. Maar zo ver westelijk? Foutief voor Biesweyde?

CANNAARTSAKKER – 1640 – RH274, 5

De beplante dreve naer Cannaersacker... den achtersten acker: Cannaersacker, met de Huijs-acker, Huijsweijde, t Gemeth en de canten, houtwassen en opgaende boomen, zes bunder.

CANNAARTSHOEVE – 1653 – R725, F85V

Joncker Henrick Cannaerts onderpand syn huysinge... 22 bunder onder de Haghe tot Overvelt inden Briel.

CANNAARTSHOEVE – 1662 – R726, F196

Johan van Bergen koopt uyt sheeren handt de huysinge... 32 bunder, in den Briel, toebeh.
Joncker Henrick Cannaerts om daaraan zijn geleende geld te verhalen.

Bezit van Jonker Cannaerts. In 1662 wint geldschieter Johan van Bergen zijn onderpand op
(= koopt uyt sheeren handt).

CHAAMSAKKER – 1562 – R713, 203

Stuck erfs: Caemsacker, onder lant en bosch twee bunder zuytwaerts aende gebuerwech: de
Schootsche strate.

Akker van de familie Van Chaam. Vergelijk Eemond van Caem, 1474, D, fol. 16v. In 1415
worden vermeld: Elen van Chaem, Emont Emonts van Chaem, Goes van Chaem en Heinric
van Chaem, G, fol. 55v, fol. 15v, fol. 17 en fol. 29v.

COMPERENGEMET – 1740 – RH279, 69

Een perceel land: Compeerengemet, een gemet.

Gemet: oppervlaktemaat ter grootte van 1/3 bunde $r = 1/3 \times 1,29$ hectare = 0,43 hectare.
Compeer is een familienaam, die vooral in Breda bekend is.³⁸ Vergelijk Peter en Elisabeth de
Compere, 1312 te Giersbergen.³⁹

DAMMEN – 1594 – R717, 121

Het Achterste Heyken noortwaerts aende Dammen.

Dam in een rivier? Of dam 'toegang tot een perceel'?

In het mnl. betekende dam '1. Dam, dijk, wal, verhoogd voetpad langs het water; pad 2.
erf, werf, grondgebied'.⁴⁰

DAMSEWEG – 1631 – R723, F30

Weylants aen eht Dams Weegsken.

DAMSEWEG – 1658 – R726, 78

Den Damschenwech.

DAMSEWEG – 1678 – R729, F76

Het Tamsweghsken.

DAMSEWEG – 1742 – GP272, 14

Het Haverweijken aenden Damsenweg.

Weg naar het gebied de Dammen.

DASSENBOOS – 1736 – RH140, F127V

Schepenen verklaren dat zij zeer wel weten te leggen het soogenaamde Dassebosch waar op den laatstleden driekoningendagh 6 januari 1736 Jan Adriaen Leyten doot gevonden is... dat het Dassebosch een distantie van vijf quartier uurs gaans van eenen mensch gelegen is van de kuijp van desen dorpe waar woont onse medeschepenen en chirurgijn Jacobus van de Veeken. Als verdachte zat Adriaen Wouter Leyten vast op de gevangentoren te Breda.

Wat die vermelding van de afstand betreft zal het hier gaan om de tijd die nodig was om de chirurgijn te halen.

Het woord das betekent eigenlijk timmerman en duidt dus op zijn holenbouw.⁴¹ De naam das had vroeger ook betrekking op andere dieren: damhert, ree en gems. Dassenburchten kunnen zeer uitgebreid zijn met tientallen gangen en verbredingen. De dieren leven hoofdzakelijk van regenwormen en insecten. De dassen maken hun burchten bij voorkeur op zonnige plaatsen op de overgang van hoge naar lage gronden. Een dassenbouw kan een aanzienlijke omvang bereiken en bestaan uit diverse 'verdiepingen', die eeuwenlang gebruikt kunnen worden. Dassen houden hun hol erg schoon: ze verversen het ligstro geregeld. De burchten kunnen vele decennia in gebruik blijven. Eeuwenlang verbleven er overal op de Brabantse zandgronden dassen: rond 1900 kwamen ze ook nog voor in Chaam,⁴² maar rond 1960 waren ze hier verdwenen.⁴³ In 1932 werden er dassen waargenomen te Rijsbergen en in 1940 bij de Wouwsche Plantage.⁴⁴ Een losse waarneming werd te Oosterhout gedaan, begin jaren zeventig. Door intensieve vervolging zijn het nachtdieren geworden. De laatste decennia is de das weer flink in aantal toegenomen: de jacht is verboden en de bestrijdingsmiddelen worden veel minder ingezet. Dassen leven vooral van regenwormen en kevers, soms vangen ze ook kleine zoogdieren. Merkwaardig is het vrij weinig voorkomen van toponiemen met het element 'das'. Het dier was goed bekend en kwam overal voor. Mogelijk stond het ook onder de naam Bag bekend (Bagven).

Gezien de eenmalige vermelding lijkt de naam Dassenbosch een foutieve vorm voor d'Ossenbosch (ontstaan door versmelting met het lidwoord). Zie onder Ossenbos.

DERDE HEIAKKER – VM

Kadastraal perceel E 463.

Een Eerste en Tweede Heiakker komen niet voor.

DEURNE – 1548 – R710, F143V

in Doirnen.

DEURNE – 1562 – R713, 204

Stede aen Duernen.

DEURNE – 1606 – R719, 8

In Deurne.

DEURNE – 1634 – P124, F90V

Aen Doorne.

DEURNE – 1662 – R726, F285V

Weyden in Deurt.

DEURNE – 1662 – R726, 209

in Deurt.

DEURNE – 1664 – R726, 285V

In Deurne.

DEURNE – 1665 – RH274, 75V

Huijsinge en schuere... in Deurne.

DEURNE – 1668 – GP263, 87V

Lant in Deurne.

DEURNE – 1668 – R727, 168

In Deurne, oostwaerts de schutse straete.

DEURNE – 1669 – R727, 305V

In Deurne.

DEURNE – 1675 – R728, F138

Den Eersten Acker in Durre.

DEURNE – 1708 – R735, F59

Inden Durent.

DEURNE – 1712 – RH234, F94V

Twee gemet lant in Schoot: Deurne, aent Coppenheyken.

DEURNE – 1739 – RH279, 51

Bos in de Deurnen.

DEURNE – 1742 – GP272, F28

In Deurne.

DEURNE – 1941 – DE BOER38, NR. 21

Een perceel bouwland in de Deurne: de Vijfde Heiblok, D 227.

Deurn, nevenvorm bij Doorn. Dus een gebied met mei- of sleedoorn.

Meidoorn, *Crataegus*, werd veel gebruikt voor de aanleg van heggen; sleedoorn, *Prunus spinosa*, groeit ook in heggen. Vaak werden de takken van de doornstruiken nog in elkaar gevlochten om de heg extra ondoordringbaar te maken voor rondlopend vee.

Blankaart schrijft over de meidoorn: 'De laagwassende dient om digte hagen ofte heiningen te maken, tot afscheidsels, en dat daar soo ligt geen quaadwillig volk, honden enz. kan doorkruipen, Van de lange doorn-takken maakt men wandel-stokken; de kromme takken dienen om peul-vrugten aan te leiden, de kleine doorn-takjes legt men op het gesaeide, om katten en ander ongedierte daar af te weeren., en men steekt se in de hollen der mollen. Het hout is dienstig om daar veelderley werk van te draeijen.'⁴⁵ Zou met de laagwassende een speciale soort bedoeld zijn, of alleen maar een gesnoeide vorm?

Sleedoorn was veel aanwezig in heggen: de soort heeft grote doorns en kan dus prima als veekering dienen.

Mogelijk is dit toponiem Deurne de bron voor de familienaam van Deurne: Jacop Jan Marcellissen van Deurne, genoemd in 1620, GP260, fol. 34v (hoewel men ook kan denken aan het Oostbrabantse Deurne).

DEURNENAKKER – 1708 – R735, F59

Een perceel saeylant: den Deurenacker, een bunder in den Durent.

DIEPE BERG

Perceel bij de Keihoef. Een hooggelegen stuk grond met een diepte erin?

DIEPENDAALSHEIVELD – 1742 – GP272, 54

Twee gemet in Diependaals Heijvelt.

Heiveld van de familie Van Diependaal. Vergelijk Willem Jan Willemse van Dyependael, 1568, R714, fol. 195v.

DILLENHEINING – 1634 – P124, F67V

Een bunder landts, eeryts: Dillenheyninge en nu den Hoogen Padt, de Gemeente van Overvelt west, de Hoeve van Muysenberch toecomende de weduwe van Rentmeester Mattenborch oost.

Heining van de familie Dielen, Dillen? Vergelijk Jacop Dielen, 1452.⁴⁶ In 1699 wordt dit perceel de Hillenheining genoemd. Is dat de juiste vorm? Beide vormen zijn plausibel daar zowel de familienamen Dillen als Hillen voorkomen.

DIRKENAKKERKE – 1699 – R733, F78V

Een perceel saeylants: Dirckenackerken, twee gemet.

DIRKENAKKER – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel bouwland: Dirkenakker, D 19, groot 1,46 ha

Akker van Dirk of een familie Dirken.

DIRKSSTRAATJE – 1663 – RH274, 64

Bossen en erffnisse in Dyrxcstraetje.

DIRKSSTRAATJE – 1668 – GP263, 102

Dircx straetien.

DIRKSSTRAATJE – 1668 – GP263, 137V

Dijrcxstraetjen.

DIRKSSTRAATJE – 1742 – GP272, F114V

De Rapen, agter het Dircx Straetjen.

Straatje genoemd naar de familie Dirks. Vergelijk Aerden Jan Jan Anthonis Dyrck, 1566, R714, fol. 75. In 1659 had Bernaert Dircx een huis gebouwd op den Heyacker by het Buersteens Heyken, R726, fol. 125.

DIRKSVELD – 1742 – GP272, F114V

Anderhalf gemet van Dircx-velt.

DIRKSVELD – 1758 – RH107, F35V

Anderhalf gemet bosch van Dircx velt, gelegen in Grauwershoeck.

DIRKSWEIDE – 1655 – R726, F25

Een perceel erven: Dircxweyde, vijf gemet in Craeuwershoeck.

DIRKSWEIDE – 1667 – R727, 142

Een perceel weyde en saeylants: Dircx weijde, vijf gemet.

DIRKSWEIDE – 1699 – R733, F50V

Een perceel bosschen: de Dircxweijde, op Cleijn Overvelt, een gemet.

DIRKSWEIDE – 1715 – RH277, 17

Een gemet bosch: Dirckxweijde.

DIRKSWEIDE – 1716 – R736, F184V

Een perceel soo say als boslant, twee gemet synde het voorste part van Dircxweijde.

DIRKSWEIDE – 1731 – RH100, 122V

Een perceel bosch met den gront, twee gemet, op Clijn Overvelt in Crauwershoeck, zynde het voorste part van Dircxweijde.

DIRKSWEIDE, VOORSTE – 1667 – R727, 133V

Een perceel erven, nu lant synde: de Voorste Dircxweyde, met den Boonhoff, vier gemet.

DIRVENSTEEKE, JAN CORN – 1684 – R730, 71

Erfd. J. Melis Janssen. Adriaentje erft: eene aenstede met huys...: Jan Cornelis Dirvenstedeken, half bunder aenden Hoogen Put + den Moolenacker.

Stede 'boerderij' van Jan Cornelis Dirven.

DIRVENSTRAATJE – 1742 – GP272, 277V

Aan den Hogenput in Dirven Stratjen.

Vergelijk Dyrwyf Dirven, 1499, R415, fol. 132v; Marie, Wouter Dirvenwyf, 1449; Peeter Dierwivesoen, 1415.⁴⁷

DISTELWEIDE – 1668 – GP263, 158V

Dijstelweijde.

DISTELWEIDE – 1668 – GP263, 89

Lant: de Dijstelweijde, drie gemet.

Weiland met distels. Het kan gaan om bijvoorbeeld de kale jonker, *Cirsium palustre* of de Spaanse ruiter, *Cirsium anglicum*. In akkers ging het vooral om de akkerdistel, *Cirsium arvense*. In pachtcontracten wordt vaak gesteld dat de pachter de distels uit akkers en weilanden moest verwijderen.

DOORNE – 1580 – R484, F4

Beyde de stedekens in Doorne.

DOORNE – 1634 – P124, F90V

Aen Doorne, de Beexsche Heyde oost.

Gebied met doornstruiken, slee-en/of meidoorn. Zie Deurne.

Sleedoorntakken werden wel gebruikt om in een eg te doen: de doornen werken als 'tanden'. In 1618 had Anthonis Jacobs de Jonge sleedoorns gebost op een gracht te Bavel, R822, fol. 17. Werden er ook musterdsvan gemaakt?

DOORNENBOS – 1769 – R1073

Schaarhout in het Doornebosch.

DOORNBOS – VM

Kadastraal perceel E 453, 454.

Bos gelegen bij Deurne.

DOORNT – 1708 – R735, F59

Den Deurenacker op groot Overvelt in den Durent.

Durent < doornt, dus een gebied met doornstruiken.

DORPSVELD – 1894 – BREDANAAR13, NR. 65

Kavels hooigras op Hoogslaar: het Dorpsveld, twee hectare.

Bezit van het dorp Hage?

DREEF – 1712 – R736, F172V

Saeylant ofte ingenomen heyde op Kleijn Overvelt aenden Hoogen Put, oostwaerts sheeren dreef...; oostwaerts s'heeren mastboomen dreef.

DREEF – 1762 – RH281, 87

Steede... in den Briel, suyt de Dreeff, west de Brielsestraat.

DREEF, HOGE – 1826 – N6378, 70

Een perceel zaayland: de Hooge Dreef, twee bunder, vijftien roede.

Kale Jonker en
akkerdistel.

DREEF, LAGE – 1826 – N6378, 70

Een perceel zaayland: de Laage Dreef, twee bunder, vijftien roede.

Dreef 'weg met bomen erlangs'. Vergelijk: de dreeven oft laanen met de wedersydse houtwas, 1774, RH281, fol. 225.

DRIES – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland: de Dries 1,41 hectare, D 414.

DRIES – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel weiland: de Dries, D 199, groot 65 are.

Dries, rustende akker of huisweide.

DUIVELSBOS – 1912 – BREDANAAR31, 241

Een perceel weiland en schaarbosch: het Duivelsbosch, E 428, groot 1,01 ha.

Speelde hier een duivelssage? Duivel kan wijzen op Romeinse archeologica.

EENDENKOOI – 1732 – R587, F140V

Beemden ontrend de Endekoije in den Angel.

Zie onder Halle, Eendenkooi.

EERSTE AKKER – 1675 – R728, F138

Den Eersten Acker, in Durre, een bunder, westwaerts den Prince van Oranje.
Kadastraal perceel E 465.

EIK – 1607 – R719, F47

Rommenweijde, gelegen aenden Eijck.

Opvallende eik in het overigens vrij kale landschap.

EIKDIJK – 1668 – GP263, 54

Aenden Eijckdijck.

Dijk 'wat hoger liggende weg door heide of moeras', hier begroeid met eiken. Vergelijk de Eikdijk, de weg tussen Oosterhout en Dorst.

EIKELNKAMP – VM

Kadastraal perceel E 459.

Kamp komt in de Baronie alleen voor in oude toponiemen. Hier blijkbaar ingevoerd door een persoon uit het oosten van het land. Kamp 'omsloten perceel', hier in gebruik voor de teelt van eikenbomen.

EIKENDREEF – 1749 – RH104, F188

Een perceel heyde oost aen s'Heeren baan of eyke Dreeve.

ELSAKKER – 1848 – N 6, 55

Een perceel bouwland: den Elsakker, een bunder, 23 roede (B 44), en een bunder, 12 roede (B 45).

ELSELE – 1525 – R705, F27

Beemden in Elsele.

Zie onder Elsele, Halderdonk.

ELSEN – 1464 – R705, F99v

Beemden in Elsen.

ELZEN – 1641 – R724, F45

Weyde, oist het Hoochslaerbosch, west seekere beemden ende erven: de Elschen.

ELSEN – 1711 – R736, F96v

Hoylants op Hooghlaer in d'Elssen.

Zie Halle, Elsen.

Over de elzen schrijft Blankaart: 'Sy wasschen geern langs de slooten, waterige, veenige, en broekige plaatsen, maar in drooge, hooge landen, komen sy schraal voort. In de gras-maand schieten sy haar botten en kattedekens uit: en de bladen werden niet langzaam groot; in den Herffst tegen de Winter, gaat de vrugt open en laat haar zaad vallen... Met de basten verft men Lakenen, Leer, Hoeden, enz. swart. Het hout dient om licht werk daar van te draeyen.'⁴⁸ Elzen groeien vooral aan slootkanten. Het hout geeft bij doorzagen een oranje kleur. De boom is ook goed bekend wegens zijn reeds in het vroege voorjaar verschijnende katjes.

ELZENBEEMD – 1630 – R722, 241

Weyden: Hoochslaer, westwaerts aen sekere beemden: den Elsenbeempd.

ELZENBEEMD – 1656 – R726, F53

Een perceel erven oostwaerts aent Hoochlaerbosch, westw, den Elsenbeemt.

Beemd met elzen er omheen.

ELZENBLOK – 1634 – P124, F25v

Grymhuysensblock, den Elssenblock suyt.

Blok met elzen er omheen.

EMONDSWEIDE – 1565 – R470, F71V

Een half bunder weyden: Eemondtsweyde.

Weiland van de familie Emonds. Vergelijk Eemont Henrick Emonts van Kaem, 1503, R416, fol. 97; Mathys Wouter Mathys Emontsz. 1600.⁴⁹ Emont Emontssone van Chaem, 1432, G, fol. 15v.

ENGELSEBOS – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout in het Engelsche Bosch op Boschdal.

ENGELSEBOS – 1912 – BREDANAAR31, 284

Schaarhout op Boschdal in het Engelsche Bosch.

In de romantische Engelse landschapstijl aangelegd bos, met kronkelende paden, heuveltjes, vijvers, bosschages etcetera.

ESSENBOS – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout rond het Esschenbosch.

Bos van es, *Fraxinus excelsior*, een boom met hoge gebruikswaarde. Van de takken werden stelen van schoppen, rieken en bijlen gemaakt.

ESSENDONK – 1605 – R718, 281

Stuck beemden: dEssendonck, 3¼ bunder.

Donk 'hoogte in moeras', hier begroeid met essen. De es, *Fraxinus excelsior*, groeit op lemige, vruchtbare gronden. Het hout is zeer gezocht voor allerlei gereedschap (stelen). De naam van de boom komt in het Nederlands voor het eerst in het jaar 860 voor.⁵⁰

ETTING – 1505 – R416, F236

Stuck beemden: die Ettinge, een bunder in oeyendonck.

ETTING – 1548 – R710, F141V

Stuck beemden: de Ettinge.

ETTING – 1601 – R718, 145V

Stuck beemden in d'Etting.

ETTING – 1662 – RH274, 50V

Stuck weyden en erffenisse: de Ettingh, 3½ gemet.

ETTING, TWEDE – 1662 – RH274, 51

Stuck weyden en erffenisse: de Tweede Ettingh, 3½ gemet.

ETTINGEN – 1699 – P126, F358

Een bunder beemden in Oyendonck: de Ettingen, uyt vier bunder.... het Rattenvelt noordwest.

ETTINGEN – 1699 – P126, F131

Een bunder beempden: de Ettingen, in Oyendonck.

Etting is een element dat vooral in het westen van Noord-Brabant optreedt: Etten, Hoeven, Roosendaal.⁵¹ De meest oostelijke Ettingen liggen in Princenhage. Etting zou betekenen 'een private, natuurlijke weide, bekleed met spontane bodemflora'.⁵² Etten betekent 'doen eten'. Vergelijk: Een ettinge gelegen by Gageldonck: die Katermunte, 1440, Den 59.

FLORENBOS – 1906 – BREDANAAR25, 283

Verkoop van hout in Florensbosch op Boschdal.

FLORENBOS – 1912 – BREDANAAR31, 284

Schaarhout op Boschdal op Florensbosch.

FLORENWEI – VM

Weiland van de familie Floren, bij de Keihoef. Kadastraal perceel B 326, 327.

GAARSDRIESKE – 1709 – R735, F115

Een perceeltjen driesen: het Gaersdriesken, met het dreeffken daer agter aen gelegen, honderd roede.

GAARSDRIESKE – 1734 – RH101, F73

Een perceel driessen: het Gaersdriesken, op Scherpbergh, honderd roede.

GAARSDRIESKE – 1753 – RH101, F73

Een perceel driessen: het Gaersdriesken, op Scherpbergh, honderd roede.

Dries 'huiswei', hier zoals bijna altijd begroeid met gras. Vergelijk Huysinge, schuere, kooye met den hoff, boomgaard, gaerdries, land en weyde, vijf bunder op de Rith, 1749, RH104, fol. 181v.

GALDESVELD – 1664 – R726, F306V

Een perceel weyde, twee gemet op Hooghslaer, noortwaerts het Galder Velt.

GALDESVELD – 1665 – R727, 33V

Beemden in Hoochslaer, suytwaerts het Galdersvelt.

Veld van een aantal inwoners van Galder. Of van een familie Van Galder? Vergelijk de Galdersevucht onder Teteringen, een gebied dat gezamenlijk gebruikt werd door inwoners van Galder, een gehucht van Ginneken.

GEBRAND HEIVELD – 1748 – RH280, 85

Een bunder heyde: het Gebrand heyvelt.

Heiveld waaruit de turf opgestookt is.

GEBUURHEIDE – 1606 – R719, F3

Stede... oostwaerts aende gebuerheijde.

Heiveld gebruikt door de gezamenlijke geburen.

GEBUURVROENTE – 1525 – R705, F26V

Huysinge... oostwaerts aende gebuervroente.

GEBUURVROENTE – 1533 – R706, F166V

De Gebuervroente van Overvelt.

Vroente die door de geburen gebruikt wordt. De vroente was bezit van de heer van Breda.

GEER – 1717 – RH96, 24V

Een perceel saeylant en houtwassen, een gemet, by t Liesbosch, in den Kreekelpolder: den Geer.

GEER – 1724 – RH98, 15

Een gemet saaylant: den Geer, by t Liesbosch.

GEER – 1746 – RH280, 24

Een perceel saeylant: den Geer, 2½ gemet in de Kreekelpolder, suyt sheeren baan.

GEER – 1753 – RH101, F63V

Een gemet lands: den Geer, synde het middelste stuck, in den Crekelpolder.

GEER – 1763 – RH281, 100V

Een perceel land: de Geer, in de Kreekelpolder, zuid 's heeren baan.

GEER – 1855 – N 13, 313

Een perceel weiland: de Geer, een bunder, een roede (C 633).

GEER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 97

Een perceel hooiland op de Muizenberg: de Geer, 1,01 hectare, Kad. nr. C 633.

GEER – VM

Kadastraal perceel B 325.

GEREN – VM

Kadastraal perceel E 450 a.

Geervormig perceel. Vergelijk de volgende vermelding uit 1634: 186 roede wtvanckx, gelegen tot eenen langen geer, dryehoeck off spie, verlooren uytloopende, aende noortsyde van Tichelt achter den Hoyberch, P135, f99v.

Het woord geer komt voor het eerst in het jaar 1135 in het Nederlands voor.⁵³

GEERAKKER – 1910 – BREDANAAR29, 282

Een perceel bouwland: de Geerakker, aan de Heistraat en Vianendreef, E 287, groot 69 are.

GEERAKKER – 1913 – BREDANAAR32, 124

Bouwland op Scherrenberg: den Geerakker, C 130, 132.

GEERAKKERKE – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland en schaarbosch: het Geerakkerke, 79 are, E 630.

GEERAKKERKE BIJ PEEMEN – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland: het Geerakkerke, bij Peemen, aan de Vianendreef. E 287, 288, groot 69 are.

GEERBOS – 1907 – BREDANAAR26, 282

Schaarhout in het Geerbosch.

GEERWEIDE – 1911 – BREDANAAR30, 279

Schaarhout op de Geerwei.

GEESTAKKER, HEILIGE – 1787 – RH282, 148V

Een perceel zaayland: de H. Geestakker, 3½ gemet.

GEESTAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 147

Verpachting van kavels rogge op den Geestakker.

GEESTAKKER – 1912 – BREDANAAR31, 284

Schaarhout op de Geestakker.

GEESTAKKER – 1913 – BREDANAAR32, 124

Verkoop van een perceel bouwland: de H. Geestakker, opden Muizenberg, groot 1,95 hectare. Deel van onder andere C 1203.

Bezit van de Tafel van de H. Geest, de instelling die de armenbedeling verzorgde. Deze instelling kreeg in de loop der eeuwen veel erfpachten en ook gronden in bezit.

GEMEEN OYENDONK – 1504 – R416, F207V

tGemeyn Oyendonck.

Gemeenschappelijk gebruikt gebied van Ooyendonck.

GEMEENTE VAN OVERVELD – 1440 – EC350

Neven die gemeynte van Overvelt.

GEMEENTE VAN OVERVELD – 1500 – R415, F144V

Gemeynte van Overvelt.

GEMEYNT VAN OVERVELD – 1503 – R416, F70V

Opte Muysberch, neven de Gemeynte van Overvelt en tgoet van Borghst suytwestwaerts.

GEMEYNT VAN OVERVELD – 1634 – P124, F12

In Oyendonck, de Gemeente van Overvelt suyt.

GEMEENTE VAN OVERVELD – 1634 – P124, F67V, F22V

Dillenheyninge en nu: den Hoogen Padt, de gemeente van Overvelt west; Den heertganck van Overvelt van Gmeenten aldaer, 44 Schelling Lovens.

GEMEENTE VAN OVERVELD – 1699 – P126, F92

Den heertganck van Overvelt van de gemeenten aldaer, 44 Schelling Lovens (nu vijf gulden), betaelt tot 1647. Dood als blyckt by attestatie overgeleght op de rekeninge van het jaar 1698.

Gemeynte gebruikt door de geburen van Overveld. Deel van de Overveldseheide? De cijns die aan de Heer van Breda moest worden betaald voor deze Gemeynte beliep 44 Schelling, dus 44×12 denier = 528 denier. Als we mogen uitgaan van een cijnshoogte van zes denier per bunder, de normale cijnshoogte in de late Middeleeuwen, komen we op een oppervlakte van deze gemeynte van 88 bunder ofwel 114 hectare Zie Overveldseheide.

GEMEETJESLOOP – 1877 – P401, 1601

De Gemeetjesloop, beginnende van het Moleneind op perceel E 977, lopende naar de Groenstraat, uitmondende in de Kerkelpolderloop bij E 281, lang 970 meter.

Genoemd naar een perceel met de naam Gemet?

GEMENE STRIJPEN – 1670 – R727, 327V

In Strijpen, west de Gemeyne Strijpen.

Gemeenschappelijk gebruikt deel van de Strijpen.

GEMET – 1640 – RH274, 5

Stuck landts: t Gemeth.

GEMET – 1666 – R727, F61

St. lants: 't Gemeth.

GEMET – 1699 – R733, F48

Een perceel saeylants: t gemetjen, aende Swaluwestraete.

GEMETJE – 1706 – R734, F166V

Een perceel saeylant: t'Gemetjen, een gemet aende Swaluwestraet.

GEMETJE – VM

Perceel bij de Keihoef.

GEMETJES – 1904 – BREDANAAR23, NR. 107

Een perceel bouwland: de Gemetjens 0,68 hectare Kad. nr. E 651.

Gemet, een oppervlaktemaat die vooral ten westen van de Mark in gebruik was. Gelijk aan 1/3 bunder.

GERITSWILDERT – 1613 – ND8974, F568V

Beemden: Geeridtswildert.

Gedeelte van de wildert in bezit van Gerit of een familie Gerits.

GESPAaide AKKER – 1500 – R415, F155

Stuck lants: den Gespaden Acker, Creyelaer, vijf lopensaet.

Akker die omgespit werd. Dit gebeurde bijvoorbeeld om een harde onderlaag te breken. Ook wel bij verbouw van vlas. Heidevelden werden ook wel omgespit om ze om te zetten in bouwland.

GOED, LAAG – 1530 – R706, F128

Stuck weyden, drie bunder, noortwaerts aen Meus Jan Willems erfgenamen erve: dLeechgoet.

GOED, LAAG – 1541 – RH120, 6

Int Leech Goet.

Laaggelegen onroerend goed.

GOORDENLAND, JAN – 1658 – R726, 81

Half bunder lants, Jan Goorden Landt, neven Henssenacker.

GOOT – 1709 – R735, F115V

Een perceel saeylant: de Goot, 2½ gemet op Scherpbergh.

Gote'afvoerbuis, riool, greppel'.⁵⁴ Genoemd naar de ligging aan een dergelijk riool.

Kalenderplaat van maart.

*At cum ventis hinc inde ventis
Auster serena frigida: auster*

MARTIUS

*Ramos arboribus ligat, et cum
Vicarius agilis acia ligonibus.*

GOREN – 1668 – GP263, F63V

Lant in de Gooren.

Goor 'zeer waterrijk moeras' of 'moeras met venige bodem'; na ontginning vaak vruchtbare grond.

GORISWEIKE, JAN – 1643 – R724, 185V

Twee perceel erve: Jan Goris Weyken, vier gemet.

GRASWEIDE – VM

Kadastraal perceel E 450 b.

Elk weiland bestaat uit gras. Zou het een weiland zijn met bijzonder veel gras?

GRIENTHOF – 1499 – R415, F86V

Stuck weyden, een bunder: den Grindthoff, een bunder inde Schootsche strate.

GRIENTHOF – 1529 – R706, F22V

Stuc lants: den Grienthof, een bunder, suytwaerts en westwaerts aende Schootsche Strate.

GRIENTHOF – 1533 – R706, F181

Drye bunder lants: den Grinthof, suytwaerts en westwaerts aende Schootsche Strate.

GRIENTHOF – 1675 – R728, F157V

Eenen acker: de Grinthoff, twee gemet, west de Schotse straet.

GRIENTHOF – 1701 – R733, F177V

Een perceel saeylants: den Grinthof, 2½ gemet, in schoot.

GRIENTHOF – 1738 – RH102, F18V, 19

Een perceel zaayland en bosch met de houtwasschen daar op staende: den Grinthof, twee gemet op Grood Overvelt, zuijtwarts en westwaerts de Schotse straet.

Grient, grint 'bindwilg', *Salix viminalis*, een soort met erg buigzame takken en daardoor zeer geschikt voor vlechtwerk.

In het jaar 1645 werd er een accoord gesloten tussen schout Bacx en Cornelis Leyten:

Joan Backx, schouteth, tegen Corn. Adr. Leyten over sekeren grindtcant eertyts geplant tussen de erven hen toekomende; is nu uytgeworpen. De schout wil nu een levende doornenthuyt planten op zyn eygen kosten. Mag aan de oostzyde vijf oft zes doove palen setten opdat de thuyt by het ploegen niet beschadigt wordt.

RH128, fol. 46 (dove palen zijn waarschijnlijk palen van dood hout).

GRIMHUIZENSBLK – 1634 – P124, F25V

Zes Bunder Beempden in Elssen: Grimhuysens block, den Elssenblock suyt.

Bezit van Franchois van den Kyeboom alias van Grymhuysen. Deze bezat Grimhuizen onder Ulvenhout.

GRINDHOF – 1514 – R422

Stuck erfs: den Grienthof, suytwaerts en westwaerts aen de Schootsestraete.

GRINDHOF – 1528 – R705, F174

Stuck lants: den Grienthof, een bunder inde Schooten, suytwaerts en westwaerts aende Schootsche strate.

GRINDHOF – 1599 – R718, 91

Stuck lants: den Grinthoff, een bunder aende Schootsche strate.

GRINDHOF – 1696 – R732, 106

Een perceel saeylant en bosch: den Grinthoff, twee gemet aende Schootsche Straet. –

GRINDHOF – 1698 – R733, F43V

Een perceel lant en bosch: den Grinthoff, 2½ gemet.

GRINDHOF – 1701 – R733, F177V

Een perceel saeylants: den Grinthoff, 2½ gemet in Schoot.

GRINDHOF – 1737 – RH279, 17V

Een perceel zaayland: den Grinthof, in de Schotse straat, zuytwaerts en westwaerts de Schotse straat, twee gemet.

GRINDHOF – 1906 – BREDANAAR25, NR. 91

Een perceel bouwland in de Schutsche straat: de Grinthof 1,12 hectare, D 483.

Grind 'bindwilg', *Salix viminalis*. Hof 'een met een heg omgeven perceel, dicht bij de boerderij'. De heg om de hof zal in dit geval van bindwilg zijn geweest. Men spreekt ook wel eens over grintheggen. Vergelijk Eene huysinghe, koye, boogaert en erve soo ende gelyck hetzelve van de naerbeschreven erve met eenen grinde thuyn aff gesepareert is, int Liesch, 1711, R735, fol. 63v, Een huysinge, kooije, loijerije, hof en erve binnen den Cuype van desen dorpe met den gehelen besemtuyn en gelint tussen de erve van Cornelis van Alphen, 1733, RH100, fol. 177v. Zou met 'besemtuyn' ook een grintheg bedoeld zijn? Of eerder een berkenheg? Zie ook onder Grienthof.

GRINDWEG – 1918 – BREDANAAR37, 78

De Heiweel aan de Grindweg.

Postmiddeleeuwse weg; mogelijk aangelegd rond 1650, toen de Overveldseheide ontgonnen werd. Genoemd naar de bedekking met grind? Dat gebeurde pas in de negentiende eeuw. Of naar begroeiing met grint, bindwilg langs de kanten?

GRINDWEIDE – 1918 – BREDANAAR37, 78

Een perceel weiland: de Grintweide, op den Hoogen Put, D5, groot 43 are.

GRIPWEIDE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel weiland; de Gripweide, 63 are, middengedeelte van D 413.

Een grip is een greppel, dienend ter ontwatering. De strook land tussen twee grippen heet een meet.

GROES – 1767 – RH281, 133V

Een perceel hooyland en dijk: de Groes, suyt de Halderdonkseweg.

GROES – 1794 – RH283, 193V

Een perceel hooyland: de Groes, met dyck, vijf gemet, zuid het Binnenveld

Groes, 'gras', ook grasmat.

GROOT OVERVELD – 1708 – R735, F59

Op Groot Overvelt.

GROOT OVERVELD – 1742 – GP272, 281

op Groot Overvelt.

Gedeelte van Overveld met de meeste boerderijen.

GROOTOVERVELDSE HEIDE – 1681 – R729, 162

Een huys, lant, weijde en heijde van Jacob Beens vercoft aen Christoffel Hanecop, veertien bunder, op de Groote Overveltsche heijde.

Heide bij Groot Overveld.

HAANSKROETEN, LIENTJE DE – 1613 – R720, 15

Stuck weyden: Lynken de Haens Croeten, een bunder, westwaerts aen 's heren vroenten.

HAANSKROETEN, LIENTJE DE – 1631 – R723, 7

weyden ter plaetse: Lyntken de Haens Croeten.

Gedeelte van de Kroeten in bezit van Lientje de Haan.

HAASDONK – 1507 – R417, F198

Haesdonck.

Donk waar hazen bij hoog water verbleven? Door de jaarlijkse overstromingen in de winter, was het verschil tussen hoog en laag in de polders bijzonder goed te zien. De dieren in de polders moesten bij een overstroming hun heil zoeken op de donken. Daar verzamelden zich de hazen, muizen, mollen etcetera.

HAGAARTSDIJK – 1580 – R484, F3V

Stuck weyden in Hagaertsdyck.

Dijk genoemd naar de familie Hagaarts.

HAGAARTSWEIDE – 1613 – R720, 5V

Stuck weijden: Haegaerts weyde, zeven bunder, inden Briel, oostwaerts aende Overveltsche heyde.

HAGAARTSWEIDE – 1645 – RH128, F22V

Stuck lants met de weijde daer achteraan gelegen met de grachten en houtwassen: Haighaertsweyde, twee bunder.

HAGAARTSWEIDE – 1666 – R727, 53V

Half bunder weyden inden Briel: Hagersweijde.

Weiland van de familie Hagaarts. Vergelijk Jan Adriaen Jan Hagaerts, 1546, R710, fol. 2; Maeyken Hagerts X Peter Corn. Schoenmaeckers, 1658, R726, fol. 68.

HAGENSWEIDE – 1711 – R736, F93

Een perceel saeylant: Hagensweyde, in den Briel, vijf gemet.

HAGENSWEIDE – 1713 – R737, F55V

Een perceel saeylant: Hagensweijde, vijf gemet, inden Briel.

HAGENSWEIDE – 1729 – RH278, 43

Een perceel saayland, vijf gemet, in den Briel: Hagenweyde.

HAGENSWEIDE – 1734 – RH101, F70V

Een perceel saeilands, vijf gemet: Hagenswijde.

HAGENSWEIDE – 1753 – RH101, F70V

Een perceel saeilands, vijf gemet: Hagenswijde.

HAGENSWEIKE – 1713 – R737, F56

Een perceel weyde: Hagensweyken, een gemet.

Ontstaan uit Hagaartsweide. De meeste omschrijvingen geven merkwaardigerwijs als gebruikswijze zaailand aan.

HALAKKER – 1610 – RH179-6

Acker bij de Halsche wiel: den Halacker; den driescant inden Halacker aent oosteijnde moet de huerder ter breete van twaalf oft dertien voeten tot int sant afgraven en kerren int lant om ront te maecken binnen syne eerste twee huerjaeren.

HALAKKER – 1620 – GP260, F112V

Aende Halacker.

HALAKKER – 1640 – RH274, 5

Stuck landts: den Halacker.

HALAKKER – 1664 – R726, F257

Een parthije erven: den Halschen acker, twee bunder, aen groot Overvelt.

HALAKKER – 1743 – RH279, 135V

665 roede: den Halacker

HALAKKER – 1753 – RH101, F71V

Een perceel saeyland: den Halsacker, vijf gemet, oostwaerts de Halsestraat.

HALAKKER – 1784 – RH282, 102V

Een perceel zaayland: den Halakker, in den Briel, west den Halsenweg, een bunder.

HALAKKER – 1788 – RH112, 92

Een perceel zaayland: den Hal Akker, oost de straat, 165 roede.

HALAKKER – 1794 – RH283, 193

Een perceel zaayland, 665 roede: den Halakker.

HALAKKER, ACHTERSTE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 147

Kavels rogge op den Achtersten Halakker.

Akker bij het gebied Halle. In 1610 moest de huurder het perceel in het midden ophogen met aarde uit de kant: dit met het doel een betere waterafvoer te verkrijgen. De aarde moest hij met een kar naar het midden rijden.

HALDERDONKSEWEG – 1708 – R735, F59

Den Berghacker, aenden Halderdoncxsenwegh, suytwaerts den voors. Halsenwegh.

Blijkbaar is de Halseweg een verkorte vorm van Halderdonkseweg.

HALLE – 1303 – II-36, N20

Walterus de Halle.

HALLE – 1506 – R417, F323V

In Hall.

Hal kan staan voor 'bocht in of van het hoogland' of 'afhellend'.⁵⁵ Halle is ook een gehucht onder Minderhout.

HALSEAKKER – 1664 – R726, 257

Een parthije erven: den Halschen Acker, twee bunder aen Gr. Overvelt.

Akker in het gebied Halle.

HALSESTRAAT – 1499 – R415, F99

Inde Halsche strate.

HALSESTRAAT – 1605 – R718, F275

Weyden, suytwaerts aende gebuerstrate: de Halsche strate.

HALSESTRAAT – 1635 – R723, 137V

Aent Halveken, suytwaerts en westwaerts aende Gebuerstrate ofte Halsstrate.

HALSESTRAAT – 1668 – GP263, F135

Neven de Halse strate.

HALSESTRAAT – 1753 – RH101, F71V

Een perceel saeiland: den Halsacker, vijf gemet, oostwaerts de Halsestraet.

HALSEVEKEN – 1528 – R705, F168

Zeven bunder weyden aent Halsche veken, noortwaerts aende Halsche strate. –

HALSEVEKEN – 1553 – RH121, F3V

Huysinge, ... ontrent den Halschen veken.

HALSEVEKEN – 1553 – R711, 248

Huysinge, ... aent Halsche veken, westwaerts aende Halsche wech.

HALSEVEKEN – 1578 – R482, F76V

t Halsche veken.

HALSEVEKEN – 1578 – R716, 16V

Stede aent Halsche Veken.

HALSEVEKEN – 1635 – R723, 137V

Aent Halsche Veken.

HALSEVEKEN – 1658 – R726, F106V

Schuer ... aen het Halsche Veken.

Veken 'hek van palen en gevlochten takken', hier de Halseweg afsluitend.

HALSEWEEL – 1599 – R718, 80

Aenden Halschen weel.

HALSEWEEL – 1668 – GP263, F152

Huysinge aenden Halschen weel.

Weel 'doorbraakkolk'. Veroorzaakt door de Mark of de Oude Mark (de huidige Hamsekreek)? Of verband met een doorbraak van de wal die de Vloeigracht genoemd werd?

HALSEWEG – 1560 – R713, 118V

Beeden aenden Halschen wech.

HALSEWEG – 1668 – GP263, 152

Halschen wech.

HANSKROETEN, LIENKE – 1698 – R733, F42V

Twee bunder weijden: Lijnken Hans Croeten, westwaerts de Heyde.

Zie Lientje de Haanskroeten.

HAVERAKKERKE – 1699 – R733, F78

Een perceel saylants: 't Haverackerken, twee gemet.

HAVERAKKERKE – 1731 – RH100, 104V

Een perceel zaaylant met de houtwassen daar op en aen staande: 't Haverackerken, twee gemet.

HAVERAKKERKE – 1774 – GT135, 222

Het Haverackertje, half gemet.

Haver werd geteeld op enigszins vochtige gronden. Het gewas werd in het voorjaar gezaaid en in augustus geoogst. Haver was een paarden- en kippenvoer, maar werd ook veel gebruikt voor het brouwen van bier.

HAVERWEIDE – 1620 – PONDB. 65V

Lant: de Haverweyde.

HAVERWEIDE – 1636 – GP261, F77V

De Hamerweijde(!).

HAVERWEIKE – 1668 – GP263, 118V

Het Haverweijcken.

HAVERWEIKE – 1742 – GP272, 14

Anderhalf gemet aan den Damsenweg: het Haverweijcken.

HAVERWEIKE – 1742 – GP272, 168

Anderhalf gemet aenden Damsenweg: het Haverweijcken.

Weiland waarop haver had gestaan. Onder haver kon klaver maar ook gras ingezaaid worden. Na de haver oogst kon dan het gras of de klaver nog beweid worden. Men gebruikte vaak zelfs 'haver en klaver' als één begrip, bijvoorbeeld daar staat haver en klaver.⁵⁶

Haver werd vrij veel verbouwd op de vochtige gronden. Haver werd vooral aan paarden en pluimvee verstrekt, maar ook in de menselijke voeding speelde het een rol (haver moutpap), evenals voor de bierbereiding. Haver werd in het voorjaar gezaaid en in augustus geoogst. Haver had een veel lager soortelijk gewicht dan rogge. Een zak rogge (een veertel) bevatte 86 liter, maar een zak (veertel) haver 98 liter.⁵⁷ Haverstro was voor het vee een geliefd voeder, in tegenstelling tot roggestro, dat ook vaker gebruikt werd om te 'straaien' onder het vee (als ligbed).

HAZELDONK – 1732 – R587, F140

Een perceel beemden: den Haseldonck, twee gemet, ontrend den Swartenberghsendyck in den Angel.

Waarschijnlijk gevormd uit Haasdonk. Anders: een zandige hoogte in moerassig gebied begroeid met hazelaars.

HAZENWEIDE – 1774 – RH109, 105

Een perceel beemtakker (!) vijf gemet: de Hazeweyj inden Briel.

HAZENWEIDE – 1775 – RH109, 261v

Een perceel zaayland, vier gemet: de Haaseweyj, inden Briel.

Weiland waar zich veel hazen vertoonden. De term beemtakker is heel vreemd: beemd en akker gaan niet samen. Een beemd is een nat hooiland, een akker is bouwland.

HEERBAAN – 1567 – R714, F86

Aende strate ofte Heyrbaen.

Grote doorgaande weg van twee roeden breed. Een heerweg, heerstraat of heerbaan werd ook wel een wagenweg genoemd:... vroenten met eenen wtvanck voor aen haere hoeve aldaer, behoudelyck dat den wagenwech twee roeden breet tusschen beyde sal blyven, 1634, P124, fol. 92v.

HEERTGANG VAN DE BEEK – 1699 – P126, F92v

Den Heertganck op de Beecke van de gemeynte aldaer 42 Schelling Lovens betaelt met vijf gulden, vijf stuivers. Betaelt tot 1647. Dood als blyckt by attestatie overgeleght op de rekening van het jaer 1698.

De Beekse heide. De gemeynte was door Jacob Beens gekocht van de Heer van Breda en ontgonnen. Daarom werd er na 1647 geen cijns meer van betaald (de post was toen 'dood'). Als we het gebruikelijke laatmiddeleeuwse cijnstarief van zes denier per bunder nemen zou de Beekseheide 84 bunder groot moeten zijn geweest.

HEERTGANG VAN OVERVELD – 1634 – P124, F22v

Den Heertganck van Overvelt van gemeenten aldaer.

HEERTGANG VAN OVERVELD – 1699 – P126, F92

Den Heertganck van Overvelt van de gemeynte aldaer, 44 Schelling Lovens betaelt met vijf gulden tien stuivers. Betaelt in 1647. Dood als blyckt by attestatie over geleght op de rekening van het jaer 1698.

De Overveldseheide. Eveneens door Jacob Beens ingenomen.

Heerdgang 'de plaats waar de herder trekt, i. c. de gemene aard of heide waarop het vee, dikwijls door de buurtschapherders werd gehoed'.⁵⁸ In de Meierij is een heerdgang een onderdeel van een dorp. In de bovenstaande attestaties komt heerdgang voor in de laatste betekenis. De dorpelingen (geburen) moesten samen de cijns van de gemeynte opbrengen. Vergelijk in 1505: Huysinge en erffenisse... met syne heytchynse, R416, fol. 236v. Heytchyns (heidecijns) werd betaald voor het gebruik van de heide. De cijns was eigenlijk gebonden aan een boerderij.

De cijns was voor de Overveldseheide 44 Schellingen. Als we het gebruikelijke laatmiddeleeuwse cijnsstarief van zes denier Lovens per bunder nemen komen we op een oppervlakte van de Overveldseheide van 88 bunder.

Zie Gemeente van Overveld.

Delen van de heide werden door boeren wel eens illegaal ingenomen, bijvoorbeeld in tijden dat er een nieuwe rentmeester van de domeinen was, die de ligging van de percelen niet goed kende, of bijvoorbeeld in de tijd dat Breda Spaans was. Daarom werden er geregeld plakكات uitgevaardigd dat de heide niet 'ingegraven' mocht worden: 'Alsoo dagelijcx meer en meer wort bevonden dat verscheydene ingesetenen van den dorpe de Hage hen vervoorderen inne te graven diversche parthijen van erven soo op de Overveltsche, Beecksche als Buersteedsche Heijden, mitsgaders op den Aert ende voorts verscheijde sheeren en gebuyrstraten en daerenboven op deselve heijde en straten hen vervoorderen te vlaggen, meyen, leem ende soojen te steecken'. Er werd een boete vastgesteld van 25 Rijnsgulden. Wie de afgelopen vier jaar een straat of vroente had afgegraven, moest die binnen drie maanden in de oude staat herstellen, 1636, GP2, fol. 71, 71v.

HEESTERBOSSTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Heesterbosch straat, lang 1112 meter, van de Verloren Hoek naar de Polder van Strijpen.

HEESTERBOSSTRAAT – 1906 – BREDANAAR25. NR. 91

Een perceel aan de Heesterboschstraat in Strijpenland F 1364, 1366

Genoemd naar een perceel met de naam Heesterbos? Maar dat is onbekend. De Heesterbosstraat valt volgens het kadastraal minuutplan ongeveer samen met het huidige Heesterbospad.

HEGHEINING – 1510 – R419, F78V

Stuck weyden: de Hegheyninge, drie bunder, omgaens in der gebuervroente.

Heining met heggen omgeven, zoals alle (?) heiningen.

HEIBERG – 1774 – GT135, 222

Den Heyberg, 2½ gemet.

HEIBERG – 1774 – RH281, 223V

Een perceel zaailand: den Heijbergh, 2½ gemet.

Zandige hoogte, begroeid met heide.

HEIBLOK – 1672 – R728, F57V

Seker perceel saylants in den Briel in den Heyblock.

HEIBLOK – 1675 – R728, F137V

Een perceel erve: den Heyblock, twee gemet.

HEIBLOK – 1709 – R735, F102

Een perceel soo saeylant als bosch: den Heyblock, twee gemet, inden Briel.

HEIBLOK – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland: de Heiblok 1,81 hectare, E 543.

Blok'omsloten perceel', begroeid met heide of gelegen bij de heide.

HEIBOS – 1906 – BREDANAAR25, 283

Verkoop van schaarhout in het Heiboschje aan de Kettingdreef.

HEIDE BIJ HET LIESBOS – VM

Kadastraal perceel E 455, 456, 460.

HEIDREEF – 1906 – BREDANAAR25, 283

Schaarhout langs de Heidreef.

HEIKANT – 1668 – GP263, F18V

Aenden Heycant.

Aan de zijde van de heide gelegen nederzetting.

HEIKANTSEAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout op de Heikantsche Akker op Mastdal.

Genoemd naar het gebied de Heikant.

HEIKANTSESTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Heikantsche straat, lang 985 meter.

De huidige Overveldsestraat?

HEIKE, ACHTERSTE – 1594 – R717, 121

Stuck weyden: het Achterste Heyken, een gemet noortwaerts aende Dammen.

HEILENAKKER – 1845 – N 3, 170

Een perceel zaailand: Heilenakker, een bunder, 82 roede (D 372).

Bezit van een vrouw Heil of een familie Heilen.

HEILIGE GEESTAKKER – 1627 – R722, 59

Stuck landts: den Heylichgeestacker, een bunder opten Hogenput aen het Wildertveken, by de Croeten.

HEILIGE GEESTAKKER – 1636 – GP261, F82

Lant gelegen in de Hey. Geestacker, aent Wildertveeken.

H. GEESTAKKER – 1658 – R726, 81

Een perceel lants: den H. Geestacker, aent Wildertveken.

HEILIGE GEESTAKKER – 1667 – R727, 104V

Erve: den Heijligen Geestacker.

HEILIGE GEESTAKKER – 1668 – GP263, 153V

Heij. Geestacker, vier gemet.

HEILIGE GEESTAKKER – 1670 – R727, 318

Een perceel saeijlants: den Heijligen Geest acker, een bunder, op cleyn Overvelt aent wildert Veecken.

HEILIGE GEESTAKKER – 1701 – R733, F153V

Een perceel saeylant: den H. Geestacker, een gemet, op Cleyn Overvelt.

HEILIGE GEESTAKKER – 1706 – R734, F172V

Een perceel saeylant: den Heyligen Geestacker, half bunder, byden Muysenbergh.

HEILIGE GEESTAKKER – 1742 – GP272, 275

Vier gemet op Scherpberg: den Heijligen Geest Acker.

HEILIGE GEESTAKKER – 1758 – RH107, 54

Een perceel saayland: den Heyligengeestacker.

HEILIGE GEESTAKKER – 1835 – N 1271, 4

Een perceel bouwland: den Heilige Geestakker twee bunder veertien roede by den Muizenberg of Klein Overveld (C 646).

HEILIGE GEESTAKKER – 1883 – NBOC23,2278

Een perceel bouwland,hakhout: de H. Geestakker, achter den Muyzenberg, 1,42 hectare, C 1202-1205.

De giften voor de armen werden oorspronkelijk op een tafel achterin de kerk gedeponeerd. Vandaar de naam van de instelling: Tafel van de H. Geest. Deze instelling bezat over het algemeen veel landerijen en inde verscheidene erfpachten (meestal graan) en erfcijnsen (geld), geschonken door vrome gelovigen. De H. Geest gold als zinnebeeld van barmhartigheid. De instelling bestond zeker al in 1474: de Heilige Gheest vander Haghe, D, fol. 10v.

Zie ook bij Geestakker.

HEILIGE GEESTLAND – 1500 – R415, F155

Stuck lants: des Heylichs Geests lant, een veertelsaet.

Land van de Tafel van de H. Geest.

HEILIGENAKKER – 1704 – R734, F32

Saeylants in Heyligenacker.

Te lezen als Heyligeracker? Dan bezit van een persoon Heiliger.

HEINING – 1636 – GP261, F159

Jan Jan Goris Donckersweyde: de Heyninge.

HEINING – 1668 – GP263, 114

De Heijninghe.

HEINING – 1699 – R733, F59

Een perceel saeijlant en houtwasschen: de Heyninge, twee bunder, op Groot-Overvelt.

HEINING – 1911 – BREDA30, 279

Schaarhout opde stede van Marijn van Loenhout: de Henning.

HEINING, LAGE – 1499 – R415, F84V

Stuck erfs: de Leegh Heyninge, drie bunder.

HEINING, LAGE – 1521 – R428, 206V

Lant: de Leegh heyninge, suytwaerts aende gebuervroente.

HEINING, LAGE – 1613 – ND8974, F124V

Een bunder erffs in de Leege Heyninge.

HEINING, LAGE – 1634 – P124, F14

Een bunder landts en weyde mette huys daer op staende: de Leege Heyninge (er boven: den Oven).

HEINING, LAGE – 1670 – R727, 327V

Een perceel saeylant en weylant, vier gemet: de Leege Heijninge.

HEINING, LAGE – 1699 – R733, F55

Een perceel saeylants: de Leege Heijnige, half bunder.

Heining is een veel voorkomend toponiem: de grootste populariteit genoot dit element in de late middeleeuwen. Heiningen zijn met een wal + heg omsloten ontginningen, meestal vrij groot van oppervlak en vooral bedoeld voor de teelt van winterrogge. Heining is afgeleid van hagen, hegen 'met eenen haag of heg omgeven, afsluiten'.⁵⁹

De meeste heiningen zijn op het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw gesloopt, dit op aandringen van de landbouwvoorlichting. De heggen onttrokken immers voedsel aan de akker terwijl ze ook schaduw wierpen met als gevolg dat langs de akkerranden de gewassen minder goed groeiden. Ook werd door de invoering van de prikkeldraad (begin twintigste eeuw) het afsluiten met heggen overbodig. Het hout was minder gevraagd, door de opkomst van allerlei ijzeren gebruiksvoorwerpen. Zo moeten er honderden kilometers aan wallen + heggen vernietigd zijn. Toch zijn er hier en daar nog restanten van het oude heggenlandschap te vinden, bijvoorbeeld in de omgeving van landgoederen. Dat men bij het ontginnen de percelen van elkaar afscheidde blijkt bijvoorbeeld uit de volgende attestatie: vier bunder heyvelts tot Galder int Sant met vier bunder heyvelts in dAeyervennen onder Rysbergen, met voirwaerden dat men egeen van beyde helften der acht bunder heyvelts lest voirschreven en sal moghen weyden voir aende tyt datze deen vanden andere gescheyden ende bevreet sullen zijn, 1525, R705, fol. 27. Heggen/heiningen moes-

ten ook onderhouden worden. Er bestonden ook schouwheiningen: heiningen die door schout en schepenen gecontroleerd werden: elck sal de dycken, wegghen, schouwheyningen en waterlaten van zyn erva houden sonder des ander cost, 1525, R705, fol. 28v.

HEINENBRAAK – 1742 – GP272, F227

Een gemet in Heijnenbraak: Tacken-acker.

In 1415 worden genoemd: Wouter en Noyt Hein en Willem Heinen, G, fol. 72 en fol. 71.

HEINSENWEIDE – 1675 – R728, F138V

Een perceel weyde: Heynssenweyde, een bunder.

Weiland van Hein of een familie Hein(s)en. Zie Hensenakker.

HEITIENDE – 1709 – RH136, 224V

In de clomp tienden van de Baron van Breda: de Heijtiende, bevond zich een stuk land, waar erwten hadden gestaan. Hier waren vrijwel alle erwten, zonder dat ze getiend waren, weggehaald.

Tienden van een gebied dat eerst heiveld was. De novale tienden (van nieuw ontgonnen percelen) werden geclaimd door de Heer van Breda. De Heitiende zullen geheven zijn aan de Heikant.

HEIVELD – 1505 – R416, F247V

Stuck erfs: het Heyvelt in de Schooten neven den Schootacker.

HEIVELD – 1660 – R726, 138

Perceel saeylants: het Heyvelt, vier gemet, tot Groot Overvelt, aen d'Liesbosch.

HEIVELD – 1678 – R729, F29V

Stuck saeylants: het Heyvelt, 4½ gemet, by 't Liesbosch, onder Groot Overvelt.

HEIVELD, VOORSTE – 1668 – GP263, F69

Int Voirste Heijvelt, vier gemet.

HEIVELD, VOORSTE – 1742 – GP272, 237V

't Voorste Heijvelt.

HEIVELD, VOORSTE – 1742 – GP272, 87V

't voorste Heijvelt.

HEIVELD, VOORSTE – 1763 – RH281, 101

Een perceel land: het Voorste Heyvelt.

Veld 'woeste grond', begroeid met heide. Op de heide groeiden trouwens ook wel andere planten als bunt (pijpenstrootje), dopheide, brem, gagel, berken, stekelbrem, gaspeldoorn, zonnedauw, beenbreek, klokjesgentiaan enz. In de heide was veel micro-reliëf, waardoor er

verschillende levensruimten ontstonden voor allerlei planten soorten. Sommige houden van natte omstandigheden, bijvoorbeeld zonedauw, dopheide en beenbreek, andere preferen droge milieu's zoals stekelbrem, gaspeldoorn, brem. Pas in de negentiende en vooral in de twintigste eeuw werden de ontginningen grootschalig aangepakt en verdween de heide in snel tempo.

Heiveld 'Stuk heide zoals een boer dat in zijn bezit heeft. Niet omheind met een heg of derg. - zoals een veld op zijn hoeve - wel afgelijnd'.⁶⁰

In 1701 werd een boerderij op de Hoge Put verhuurd, waarbij een van de condities was dat de huurder niet mocht vlaggen of turf steken in de 'Ouw heyden', tenzij de huurder gene- gen was om die heide te ploegen, mesten en verbeteren, RH233, fol. 70.

HEIWEEL – 1647 – RH274, 8

Een bunder landts: den Heijweel.

HEIWEEL – 1668 – GP263, F116V

Den Heijweel, drie gemet.

HEIWEEL – 1726 – RH277, 151

Drie gemet: den Hijweel.

HEIWEEL – 1766 – RH108, 43V

Een perceel zaayland: het Heyweel, een bunder suyt s'heeren baan.

HEIWEEL – 1918 – BREDANAAR37, 78

Een perceel bouw-en weiland aan de Grintweg: de Heiweel, C 19, 20, groot 1,32 hectare.

Wiel, weel, 'kolk ontstaan na dijkdoorbraak', ook wel diepte in een bocht van een beek, mogelijk zelfs een gewone diepte,waterkolk. Misschien een doorbraak door de wal die Vloei-gracht genoemd werd? Hier gelegen bij de heide.

HEIWEIDE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel weiland: de Heiweide 1,9 hectare, noordwestelijk gedeelte van D 413.

HEIWEIDE – 1912 – BREDANAAR31, 241

Een perceel bouwland op de Overveldsche Weide (sic!): de heiweide E 898, groot 1,56 hec- tare.

HEIWEIDE – 1919 – BREDANAAR38, 79

Een perceel weiland in de Krekelpolder: de Heiweide, E 625, groot 95 are.

HEIWEIDE – 1931 – DE BOER28, 9

Een perceel bouwland: de Tweede Heiwei, ten zuidoosten van de Heiwei, groot een hectare. Kad. nr. D 165, 716.

HENGSTENBERG – 1591 – R717, 29V

Anderhalf bunder beemden: den Hengstenberch.

Hoog perceel waar vooral hengsten werden geweid. Blijkbaar was de beemd geschikt voor beweiding (dat is meestal niet het geval). Dat een beemd berg genoemd wordt lijkt ook tegenstrijdig.

HENSENAKKER – 1658 – R726, 81

Corn. Anth. Peeter Huysmans verk. broers en zusters: een bunder lants met huysinge: Hensenacker, by de Cluyse.

HENSENAKKER – 1668 – R727, 189

Een perceel saeylants: Henssenacker, half bunder, aent cleyn overvelt.

Bouwland van de familie Hens, Heins.

HERENWILDELT – 1640 – R724, F17V

T'Overvelt, oost 's Heeren Wildert.

Wildert, 'woeste grond, ruig begroeid'. Zoals vrijwel alle woeste grond bezit van de heer van Breda.

Vergelijk Huysinge op Clijn Overvelt, westwaerts 's Heeren heyde, 1729, RH100, fol. 40.

HIL – 1512 – R420, F147

Een bunder erfs onder weyde en beemden: de Hille, in Oeyendonck.

HILLEKENS – 1668 – GP263, 102

Weijde: De Hillekens, 2½ gemet.

HILLEKENS – 1742 – GP272, 164V

Twee gemet: de Hillekens.

HILLEN – 1533 – R707, F10

Twee gemet beemden: de Hillen, in Halle.

Hil, 'aangeslibd buitendijks land'. Nadat er riet ging groeien op een buitendijks gebied ging het opslibben vrij snel. De Mark moet eeuwenlang enorm breed zijn geweest, zodat het mogelijk was dat er aan de Haagse en Teteringse kant hillen konden ontstaan.

HILLENHEINING – 1699 – P126, F305

Een bunder landts, eertijts: Hillen hejninge en nu: den Hoogen Padt, de Hoeve van Muysenbergh toecomende, de weduwe van Mattenburgh oost, de gemeynte van Overvelt suyt en west.

Heining van een familie Hillen? Vergelijk Thomas Hillensone, 1425.⁶¹ In 1634 heet dit perceel Dillenheining. Is dat de juiste vorm?

HOEFKENSMAAI – 1507 – R417, F198

Stuck beemden: Hoefkensmaey, in Halle, anderhalf bunder.

Gedeelte van het gebied de Maden, in bezit van de familie Hoofkens, Hoefkens.

HOEK – 1545 – RH120, 37V

Stede Opte Hoeck.

HOEK – 1774 – RH109, 200

Erfdeling Corn. vanden Eynde. Johanna erft huysinge, schuure stallinge hoff boomgaard zaayland en driesje vier gemet: den Hoek, oost en noort de straat.

HOEK – 1774 – RH281, 244V

Cornelia Corn. Bruyns laat na: huysinge, schure, stallinge, hoff, boomgaard, zaayland en driesen, vier gemet: den Hoek.

HOEK – 1776 – RH111, 3

Abraham van Oekel verk. J. Jacob Nooren een stedeke best. in huysinge, schuere, stallinge, hoff, boomgaard, zaayland en driesse, vier gemet: den Hoek, oost en noord de straat.

Gelegen in een hoek van wegen? Waarschijnlijk wel, want als begrenzing wordt opgegeven 'oost en noort de straat'. In toponiemen kan hoek de volgende betekenissen hebben: 1. Driehoekig perceel 2. stuk met een winkel(haak) 3. huis of (kleine) agglomeratie in hoekvorm tussen (twee) wegen 4. woonkern in een uithoek van de gemeente.⁶²

In de Baronie betekent hoek ook vaak 'perceel', zonder meer.

HOEKAKKER – 1668 – GP263, 152

Hoeckacker, vier gemet.

HOEKAKKER – 1668 – GP263, 88V

Den Hoeckacker aende Halsschen wech.

HOEKBUNDER – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland aan de Brielsche dreef: het Hoekbunder 1,03 hectare D 1173.

HOEKVELDJE – 1545 – R128, F19V

Stuck lants oft weyden: het Hoeckveldeken, aenden Nyeuwveirschen wech.

HOEKVELDJE – 1580 – R484, F4

Stuck beemden: het Hoeckveldeken, twee gemet, aenden Halschen wech.

HOEKVELDJE – 1634 – P124, F1V

Twee gemet beemden in Halle: tHoeckvelt, Mr. Jan de Hooge, chirurgyn noort (cijns aan Ten Houte).

Veld in een hoek van wegen gelegen?

HOEVE BIJ HET LIESBOS – 1634 – ND1205, 79V

De hoeve byt Liesbosch, saeylant 11 bunder, weyde 19 bunder, heyde 70 bunder Jan Adr. Onincx alias Smul huert deze voor 325 gulden De huysinge en schuere heeft hy na t beleg van Breda erop getimmerd: deze blyven tot syn eygen last.

HOEVE BIJ HET LIESBOS – 1755 – R1063

De hoeve bij het Liesbosch opnieuw gepacht door Jan Jacob Geleyns voor 450 gulden.

Deze domeinhoeve lag ten noorden van het Liesbos. In de late negentiende eeuw Prinsenhoeve genoemd. Zie onder Lies.

In 1724 was Cornelis Jan Alaerts pachter van deze hoeve. Hij had door nachtvorst tussen de 17e en achttiende mei van dat jaar en door aanhoudende droogte en schrale winden schade geleden in zijn veldvruchten: zowel in de twee gemet tarwe die hij verbouwde als in de 22 gemet rogge en zes gemet haver en gerst. Ook het hooigras had zich slecht ontwikkeld, zodat er alles bij elkaar een schadepost voor hem van wel 975 gulden uit de barre weersomstandigheden voortkwam. Hij probeerde waarschijnlijk met de bovenstaande voor schepenen afgelegde verklaring van deskundigen reductie van zijn huursom te verkrijgen (RH138, fol. 172, 172v).

In 1733 verklaart Jan Cornelis Onincx, oud omtrent tachtig jaar, dat zijn voorvaderen, vader en grootvader en hij zelf over de hondert jaar op de hoeve van den heer en Baron hebben gewoond. Zijn vader vertelde hem diverse keren dat er over de grenzen van het Liesbosch diverse disputen waren geweest tussen Etten en de Hage. De baron wou altijd dat het gehele Liesbosch met al zijn dreven daar rondom onder de Hage zou blijven, RH140, fol. 90.

In 1738 hadden de landerijen van de hoeve langdurig onder water gestaan. Twee geburen van pachter Cornelis Jan Alaerts taxeerden de schade over 57 gemet zaai-, hooi- en weilanden op wel vier gulden per gemet, RH140, fol. 141.

HOEVE MUIZENBERG – 1450 – ND1650

Dat stuc geheyten dat Cortlant... ende Joncfrou Johanna Jans huysvrouw van Nispen datter hoeven van Muysberghen toebehoert aen d'ander zijde.

Zie Muizenberg.

HOF, OUDE – 1474 – D, F11

Een half bunder weyde in den Ouden Hof.

Hof 'met heggen omgeven stuk grond, dicht tegen de boerderij', gebruikt voor de teelt van kleine gewassen als vlas, hennep, rapen, kolen, aardappelen en dergelijke.

HOFKENS – 1668 – GP263, 142V

De Hoofkens.

HOFKENS – 1742 – GP272, 54

Drie gemet in de Swaluwstraat: de Hofkens.

Lagen hier hoven? Of benoeming naar een familie Hofkens?

HOFSTAD – 1645 – RH128, F28

Ackerken: de Hoffstadt met het ackerken daer neven, twee bunder, oost den Oyendoncschen wech, noort het Hoochvelt.

HOFSTAD – 1775 – RH109, 175V

Een perceel zaayland in de Cluysstraat: den Holstap.

Hofstad, 'plaats daar een boerderij of huis staat of gestaan heeft'; in toponiemen meestal het laatste. In cijnsboeken komt hofstad honderden malen als appellatief voor. Hofstad wordt vaak vervormd, tot het onherkenbare toe, bijvoorbeeld tot Ofstap, Hostaay, Holstap en in Achtmaal Hontsteert. Zie volgend toponiem.

HOFSTAP – 1667 – R727, 154

Stuck zaeylant: de Hoffstap, drie gemet, aenden Hogen Put, in de Cluysstraet

HOFSTAP – 1668 – GP263, 112V

Den Hoffstap

HOFSTAP – 1704 – R734, F51

Een perceel saeylant: de Hoffstap, drie gemet, in de Cluysstraet opden Hoogen Puth.

Corrupt voor Hofstad. De vorm Hofstap is ook in andere dorpen wel gevormd uit Hofstad.

HOFSTEDE, OUDE – 1668 – GP263, 23

Lant achter d'Oude Hoffstede in Dyrxstraetjen.

Voormalige hofstede; vroeger had hier dus een boerderij gestaan.

HOG PUT – 1512 – R420, F97V

Den Hooghenput.

HOG PUT – 1632 – R723, F42V

Hofstede. een bunder, op den Hoogen Put. –

HOG PUT – 1634 – P124, F82

Den Hoogen Put.

HOG PUT – 1646 – R710, F49

Stede en erffenisse tot Overvelt opten Hoogen Put. Onderpand van Kathelyn Meeus Aerts X Adr. Corn. Hanen.

HOG PUT – 1651 – R725, 44V

Jacob Janssen Schoenmaeckers onderpand: helft van een stede, huysinge... tot Cleyen Overvelt: den Hoogen Put.

HOG PUT – 1667 – R727, 69

Corn Ant. Pr. Huysmans onderpand een stede: den Hoogen Put, twee bunder, tot Cleyen Overvelt.

HOGHE PUT – 1695 – R550, 149V

den Hoogen Put, zestien bunder.

HOGHE PUT – 1766 – RH108, 44

Erfdeling Anthony Dirven: stede huysinge, schuere stallinge met de timmeragie, 22 gemet Klyn Overveld: den Hogen Put, toebedeeld aen Jacomyn Anth. Dirven + den Elsacker.

HOGHE PUT – 1794 – RH283, 44V

Jacomyn Anthony Dirven laat na steede, huyzinge, schuure, stallinge, kooye, hoff, erve, dries en zaayland, twaalf gemet op Klyn Overveld: den Hoogen Put, oost sheeren Baan.

HOGHE PUT – 1850 – N 8, NR. 2

Jan van Dorst, gehuwd met Catharina Dirven laat na: een bouwhoeve bestaande in huis, schuur, stal, kooi, tuin, boomgaard, bouw en weilanden: den Hoogen Put, D 7, 8.

Put 'laaggelegen perceel' of 'moerput, leemput' of waterput bij een boerderij? Waarschijnlijk het laatste: een waterput met een hoge putkuip, beschoeiing? Voordat er in de twintigste eeuw betonringen bestonden, werden putkuipen opgebouwd uit planken of zoden. Onder Rijkevorsel lag een hoeve met een gelijklopende naam, die in 1605 door Matheeus Adriaen Deckers verkocht werd aan zijn broer Cornelis, R504, fol. 21v. In 1679 was de weduwe Kieboom te Etten eigenaresse van de hoeve de Hoge Put; zij had aan het dorpsbestuur een verkeerde opgave gedaan van de grootte van haar boerderij (voor de verponding), namelijk zonder de heggen en kanten mee te rekenen, P400, 4, fol. 7v.

In 'Het spel van den heilighen sacramento van der Nyeuwervaert', uitgegeven door W. Asselbergs (1955), p. 82/83 lezen we het volgende: 'In 't jaer 1449 s'dinxdach voir den heilighen Pinxdach viel Henrixken, Jans Hollanders kint tot Overvelt, out ontrent anderhalf jaer, diewile die moeder ter merct was tot Breda, bi onghewalle ende quader hoeden, in eenen bornput. Dat nyemant en sach dan syn cleyn susterken: dat liep terstont thuys ende riep tot Peterken haren brueder, out vijftien jaer: 'Heynken is in den put gevallen!' Doen liep Peterken seer verveert ten putte ende lovende riep hi aen tHeylighe sacrament van der Nyevaert, ghelovende bedevaert ende 't kint te weghen. Doe sach hi in den put ende hij en konde niet ghesegghen wer hi daerin spranck of viel, van grooter begeerte 't kint te vinden. Ende also ten halse toe in 't water staende, vuede hi 't kint opten gront met sinen eenen voete, ende metten selven voete onderstac hi 't ende weeghde 't opwaert, alsoe hoghe dat hy 't metter hant ghecreech ende bracht tot boven op d'water. Ende daerbynnen quamen gebuere met leeren ende alsoe bracht hy 't kint uten put, daer men luttel levens aen sach, ende waer 't gedragen tot Meeus Jans huys, daer't meer dan een ure bi den viere lach. Doen riepen die ghebuere aen dat heilighe sacrament, ende dat kynt begonst te ghewen ende waert volcomelic levende. Ende die moeder quam tot Breda voer dat heilighe sacrament metten kinde ende dede die bedevaert daer 't menich mensche aensach. Ende si dancten den heilighen sacramento, dat men niet volloven en mach noch en can.' In 1501 komt een persoon voor genaamd Henric Jans sHollanders, R415, fol. 292; zou dit het voormalige kind zijn dat bijna verdronken was? Zou de boerderij de naam danken aan dit voorval? Men kan namelijk na het bijna noodlottige incident een extra hoge putkuip rondom de put gemaakt hebben om in het vervolg ongelukken met kinderen te voorkomen. Zie ook onder Put, Hoge.

HOKKENDONK – 1506 – R417, F337V

Erfs een gemet in Ockendonck.

Hok < Germ. *hugna 'wild zwijn',⁶³ Vergelijk Eng. Hogg 'zeug'. Dan een donk waar wilde zwijnen gesignaleerd werden.

HOLLAND, KLEIN – 1620 – PONDB. 66

Van Cleyn Hollant.

HOLLAND, KLEIN – 1634 – R723, 108V

Stuck lants oostwaerts aen erve: Cleyn Hollandt.

HOLLAND, KLEIN – 1635 – R723, F108V. 109

Jan Roovers erfgenamen erve: Cleyn Hollandt.

HOLLAND, KLEIN – 1658 – R726, F68

Corn. Peter Mouw, wonende te Terheyden, verkoopt 1/3 part van een rente op de hoeve: Cleyn Hollandt tot Cleyn Overvelt, in bezit van cornet La Hore.

HOLLAND, KLEIN – 1659 – R726, F117

Cornet Jacques La Hore lost een rente af op La Hore's hoeve Cleyn Hollandt op Overvelt.

HOLLAND, KLEIN – 1668 – GP263, F26, F62V

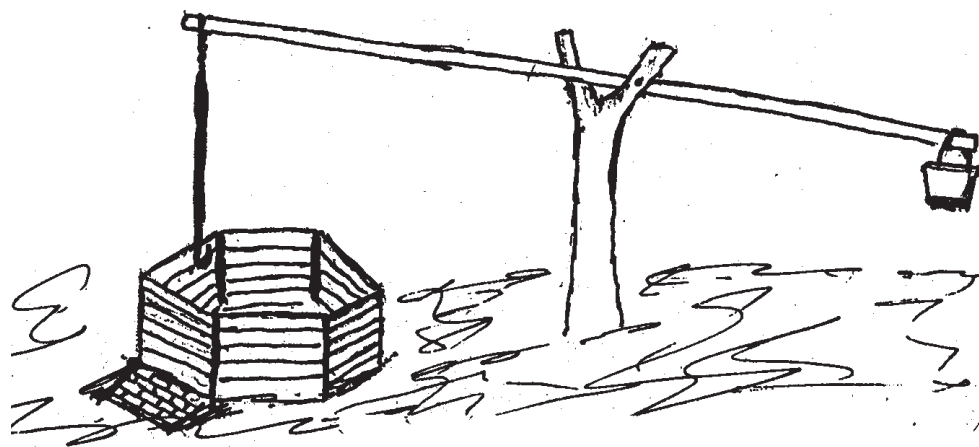
Lant onder Cleijn Hollant; Jouffr. Elisabeth Roovers, weduwe van Jacques La Hore gemeene erffgen. Lant en de hoeve tot Overvelt aende Hoogen puth: Cleijn Hollant, twaalf gemet + weijde, 21 gemet + beemt in de Croeten negen gemet.

HOLLAND, KLEIN – 1668 – GP263, F113V

D'heer Joan van der Kay, rentmeester van Sijne Hoogheys geestelycke goederen der Stadt, Landt en Baronie van Breda, landt aende hoeve tot Overvelt aenden Hoogenputh genaemt Clein Hollandt, tevoren Joffr. El. Roovers, weduwe Jacques Lahore en haer kinderen, twaalf gemet + weyde 21 gemet + beemt in de Croeten, negen gemet.

HOLLAND, KLEIN – 1785 – RH111, 160

Migiel Stevens verk. Catariena Bastiaansen, weduwe Anthony Jan Naalden, eene hoeve best. in Huysinge met annexe heeren Camer, schuure, kooye, stallinge, hovinge, boomgaard, plantagie en erve, half bunder aan Scherpberg met veertien a vijftien bunder zaayland als weyland opden Muysenberg: Klyn Holland off Vander Kraayenhoek, tesamen 17 bunder,

Putkuip met putmik,
J. C. Verhoeven:
Op z'n Haorens.

oost de straat (een bunder is smalleen, negen bunder in Ooyendonk zijn twee smalleenen, zeven bunder lands en wijde met de huysinge is een halven vollen leen (belast met onder andere 3½ stuivers heerenchyns)).

Is de boerderij genoemd naar de bezitter? Waarschijnlijk wel. Vergelijk Cornelis Hollanders, 1694, R755, fol. 138v; Jan Gheeryt Hollanders, 1415, G, fol. 72. Digna Christiaen van Unen, weduwe Corn. Hollanders, 1754, RH106, fol.162v; Willem de Hollander, 1474, D, fol.10v. Henric Jan sHollanders, 1501, R415, fol. 292 Of is de veldnaam primair? Dan valt te denken aan een eerste lid on, dus onland 'slecht land, moerasland'.⁶⁴ Onland kan door assimilatie overgaan in Ollant, waar dan nog een -h voorgevoegd is. Ook een ontwikkeling uit Holtlant is mogelijk. Maar dan zouden er wel oude vermeldingen moeten zijn met Holt, en die ontbreken (na de middeleeuwen komt holt in de Baronie altijd in de vorm hout voor). Zie ook bij Klein Holland.

HOLLANDERSAKKER – 1507 – R417, F198

Coppen heyken neven sHollanders Acker.

HOLLANDERSAKKER – 1514 – R422

Anderhalf bunder onder lant en bosch in s'Hollandersacker, zuyt Crauwelshoeve.

Akker van de familie Hollanders. In 1514 werd het perceel verkocht door Henrick de Hollander, Jansz.

HOLLANDSEPOST – 1826 – N6378, 59

Erfgenamen Corn. de Hoon verkopen Een huizinge, zynde een tapperij: den Hollandschen Post, hof, zaayland, dries en weyde, twee bunder vijftien roede, op den Hoogen Put.

Lagen hier Hollandse soldaten op wachtpost? Of is er invloed van de andere toponiemen met Holland?

HOLSTAP – 1654 – R726, F3V

Een perceel lants: de Holstap, een bunder, tot Cleyn Overvelt in de cluys aenden Oyendonck-schen wech.

HOLSTAP – 1655 – R726, F24V

Eenena cker: de Horstap, vier gemet tot cleyn overvelt, in de cluysstraete, oostwaerts aenden Oyendonckschen wech.

HOLSTAP – 1667 – R727, F154

Stuck zaeylant: de Hoffstap, drie gemet, aenden HogenPut, in de cluysstraet.

HOLSTAP – 1710 – R736, F44

Een perceel saeylants: de Holsstap, oostwaerts de Kluystraet.

HOLSTAP – 1761 – RH281, 67V

Een perceel saayland in de Cluystraet: den Holstap, vier gemet oost de straat.

Gevormd uit Hofstad.

Een hofstad is de plaats waar een hof, een boerderij, staat of stond. Later ook die boerderij zelf.

HONDERD BUNDER – 1649 – R725, F9

Wilhelm, Prince van Orange... vergunt aan Jacob Beens ... te mogen innemen, afgraven ende gebruycken de quantiteyt van honderd buynder heyde tot Overvelt, beginnende int zuyt-westen aen den Halderdoncksen wech, ... noortoost neven de veertig buynder van joncker Henrick Cannaerts, gekocht voor 10.614 gulden

Terrein ter grootte van honderd bunder of 129 hectare.

HONDERDBUNDERBLOK – 1662 – R726, 207V

Stede inden Hondertbuynderblock.

HONDERDBUNDERBLOK – 1672 – R728, F66V

Joan Beens verhuert aen Jan Domus Peter Lenaert Oomen een stede... inden Hondert Buyn-derblock.

Blok 'omsloten perceel', later ook 'groot stuk grond'. Hier dan wel extra groot: honderd bunder ofwel 129 hectare. Dit is de ontginning van Jacob Beens. Zie onder Honder Bunder.

HOOFKENSMAAI – 1580 – R484, F4

Stuck beemd: Hoofkensmaey, anderhalf bunder.

Gedeelte van het gebied de Made, in bezit van de familie Hoofkens, Hoefkens.

HOOGDONK – 1530 – R706, F142V

Beemt opt Hooidonck.

Is bedoeld Ooyendonk? Dit laatste toponiem bevat ooi, ouw 'waterland', moerassig land aan een rivier.

Anders: Hooi < ho'hoog'.

HOOGLAAR – 1650 – R725, F28V

Weyden in Hooghslaer.

HOOGLAAR – 1658 – R726, F74V

Een perceel erve, nu saeylant: Hoochslaer, vijf gemet, tot Groot Overvelt.

HOOGSLAAR – 1663 – R726, 223

Een perceel beemden: Hoochslaer, een bunder, ter plaetse genaemt Hoochslaer.

HOOGLAAR – 1667 – R727, F158

Op Hoochlaer.

HOOGLAAR – 1703 – R734, F37

Een perceel weyde: sHooghlaer op sHooghlaer.

HOOGLAAR – 1712 – R736, F185

Een perceel saeylant: het Hooghslaer, vier gemet; Neeltkensveldeken aen t'Hooghslaer (fol. 184v).

HOOGLAAR – 1753 – RH101, F70V

Wijlands op Hoochselaar.

HOOGLAAR – 1919 – BREDANAAR38,111

Een perceel turfveld: Hoogelaar, A 332, groot 92 are.

HOOGLAAR – 1939 – DE BOER36, NR. 26

Hooiland op Hoogslaer in Strypen, A 367, 368, 369.

Laar 'open plek in een bos, voorzien van waterplassen',⁶⁵ ook wel 'onbebouwde (gemeenschaps)grond met heide of minderwaardige grassoorten begroeid'.⁶⁶

Hooggelegen laar? De s roept problemen op. Moeten we denken aan een laar van een familie De Hoog? Vergelijk Janne den Hogen, Willems sone, 1432; Jan Gheldolf Haicx sHogenzone, 1499.⁶⁷

Laar 'open plek in een bos, voorzien van waterplassen',⁶⁸ ook wel 'onbebouwde (gemeenschaps)grond met heide of minderwaardige grassoorten begroeid'.⁶⁹ Laar is een oud element; het komt ook voor in nederzettingnamen.

HOOGLAARSBOS – 1634 – P124, F1V

Twee bunder inden Schoot: het Hoochselaar bosch noort.

HOOGLAARSBOS – 1664 – R726, F270

Een perceel bosschen: het Hooghslaers bosch, acht gemet, 54 bredase roeden.

HOOGSLAARBOS – 1698 – R733, F33V

Acht gemet 54 roede bosschen: het Hooghlaersbosch, oostwaerts aenden Akkerwegh hier-toe specterende.

HOOGLAARSBOS – 1738 – RH102, F37V

Een perceel schaerbos met den gront: 't Hooglaers bosch, 54 roede, oostwaerts aenden akkerweg.

HOOGLAARSBOS – 1741 – RH279, 76V

Een perceel schaarbos: t Hoogslaersbos, oost aende Akkerweg, acht gemet 54 roede.

HOOGLAARSBOS – 1754 – RH106, 205

Een perceel schaarbos, met den gront, acht gemet 54 roede: Hooglaersbosch, oost aenden Akkerweg.

HOOGLAARSBOS – 1754 – RH106, 27

Het Hooglaersbosch.

HOOGLAARSBOS – 1792 – RH282, 245

By het Hooglaersbosch.

Bos bij het Hooglaar.

HOOGLAARSESTRAAT – 1699 – R733, F50

De Reynvaense weyde aende Hooghslaerse straet.

Is dit de huidige Hooglaarsestraat?

HOOGLAARSWEIDE – 1767 – RH281, 132V

Een perceel weyde: Hooglaarswyde, 639 roede.

HOOGLAARSWEIDE – 1794 – RH283, 193

Een perceel weyland: Hooglaarsweyde.

HOOGLAARSEWEG – 1878 – P401, 1640

De Hooglaarscheweg, lang 961 meter, begint aan de Overveldsche straat, loopt naar Halderdonk

Is dit de huidige Hooglaarsestraat?

HOOGLANDSEWEIDE – 1788 – RH112, 91V

639 roede weyland: Hooglands weyde.

Foutief voor Hooglaarsweyde.

HOOGLAAR – 1635 – R723, 116V

De Hooge Maey aent Hoochslaer, noortwaerts aent Hoochslaerbosch.

HOOGLAAR – 1658 – R726, 74V

Een perceel erve, nu saeylant synde: Hoochslaer, vijf gemet.

Zie Hooglaar. De s is tussengevoegd?

HOOGLAARBOS – 1635 – R723, 116V

De Hooge Maey, noortwaerts aent Hoochslaerbosch.

HOOGLAARBOS – 1668 – GP263, 9V

Hoochslaerbosch.

HOOGLAARSTRAATJE – 1715 – RH277, 17

Saeylant aent Hooghslaer straetie.

Is dit de huidige Hooglaarsestraat?

HOOGSLAARWEIDE – 1640 – RH274, 5

Stuck weijde: de Hoogslaerweyde.

HOOGSLAARSWEIDE – 1743 – RH279, 135

639 roede: Hoogslaars weijde.

HOOGVELD – 1667 – R727, 104V

Saeylant: 't Hoochvelt in Wijmeren.

Hooggelegen terrein.

HOOIBERG – 1741 – R1055

Schaarhout aen de Noordsyde van den Hoeyberg.

HOOIBERG – 1788 – R1088

Schaarhoudt opden Hooijberg agter de hoeff van het Liesbosch.

Berg 'zandige verhevenheid'. Hooi is gevormd uit mnl. ho 'hoog', dus een hoge berg. Van een benoeming naar een hooiberg bij een boerderij kan hier geen sprake zijn. Hooibergen bij boerderijen als extra hooiopslag kwamen in de Baronie vrijwel niet voor. Hooiberg kan ook een hoog stuk grond zijn, waarop het hooigras uit ondergelopen beemden werd gedroogd.

Kadastraal perceel E 462.

HOODONK – 1532 – R706, F142V

Beemt opt Hoodonck.

Zie Hoogdonk.

HOOIDONKSESTRAAT – 1709 – R735, F70V

Aende Cluysstraete, oostwaerts de voors. Cluys ofte Oyendoncx straete.

HOOIDONKSESTRAAT – 1711 – R735, F89

Oostwaerts de voors. Cluijs ofte Oyendoncx straete.

Weg in Ooyendonk.

HOOIDONKSEWEG – 1636 – GP261, F81V

Aenden Oeijendoncqschen wech.

HOOIDONKSEWEG – 1654 – R726, F3V

De Holstap tot Cleyen Overvelt, in de Cluys, aenden Oyendonckschen wech.

HOOL – VM

Kadastraal perceel D 11d.

Een perceel met een hool 'droge sloot' omgeven? Of gelegen aan een hool, een duiker?

HOVE – 1410 – EC207

Beemd gelegen in die Hove.

Voor hove zullen we moeten lezen Hoeve. Een hoeve is een landmaat van twaalf bunder.

HUIBENKANT – 1665 – R727, F19

Een perceel erven onder bosch en lant, een bunder: Huybescant.

HUIBENKANT – 1668 – GP263, 106V

Huijbencant.

HUIBENKANT – 1701 – R733, F170V

Een perceel soo saeylant als bosch: Huybencant, een bunder.

HUIBENKANT – 1708 – R735, F3

Een perceel soo saeylant als bosch: Huybencant, een bunder.

Kant 'zijde', bijvoorbeeld van een groot perceel, hier in bezit van de familie Huyben. Vergelijk Hubrecht Peter Huben, 1533, R706, fol. 190v.

HUIBRECHTSBOS – 1904 – BREDANAAR23, NR. 114

Een perceel bouw- en weiland: Huybrechtsbosch 1,54 hectare Kad. nr. E 405.

HUISAKKER – 1610 – RH179-6

Den geheelen Huijsacker.

HUISAKKER – 1640 – RH274, 5

Huysinge, schuere, koye, huijswerff, gaersdries, hoff, boomgaert, Huijsacker, Huijsweijde.

HUISAKKER – 1661 – R726, 165V

Stuck saeylants: den Huysacker, drie bunder.

HUISAKKER – 1669 – RH275, 13

Den Huijs oft Grooten Acker mette plantagien en houtwasch, 24 gemet (leen), bij de Hoeve Muijsenbergh.

HUISAKKER – 1699 – R733, F79

Een perceel saeylants: den Huysacker, 2½ gemet.

HUISAKKER – 1703 – R734, F30

Een perceel saeylant: den Huijsacker, inden Briel, twee gemet.

HUISAKKER – 1749 – RH104, 138V

Steede... vijf bunder, sijnde de helft vanden Huijsacker een smalleen van Breda.

HUISAKKER – 1753 – RH106, 4V

Drie gemet in de steede van Corn. Jacob Domisse: den Huijsacker, noort de Schutsestraat.

HUISAKKER – 1774 – GT135, 221V

Den Huijsacker, vier gemet.

HUISAKKER – 1855 – N 13, 313

Bouwland: den Huisakker, bij de Muizenberg, een bunder, 22 roede (C 645).

HUISAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 111

Een perceel bouwland: de Huisakker, 93 are. Kad. nr. E 419.

HUISAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout om den Huisakker op Boschdal.

HUISAKKER – 1910 – BREDANAAR30, 74

Een perceel bouwland: de Huisakker, E 83, groot 1,31 hectare.

Akker gelegen tegen het huis, de boerderij. In 1640 voorkomend als appellatief?

HUISKENS – 1474 – D, F 11

de Huyskens.

HUISKENS – 1547 – R710, F93V

Stuck beemden inde Huyskens, inden Polder van Wymare, streckende met een eynde aen sheeren strate ter Veertdonck waert en metten andere eynde aende Marck.

Bezit van de familie Huis, Huiskens? Vgl... Peter Cornelis Peter Huys, 1533, R707, fol. 20v. Gezien het vroege optreden van het toponiem kan er zeker geen verband zijn met huisjes gebouwd door soldaten in de Tachtigjarige Oorlog. Ook kan het geen perceel zijn gelegen tegen het huis, de boerderij, want die stonden er in dit beemdengebied niet.

HUISWEIDE – 1610 – RH179-6

De Huijsweijde oft Ackerweijde.

HUISWEIDE – 1640 – RH274, 5

Huysinge, schuere, koye, huijswerff, gaersdries, hoff, boomgaert, Huijsacker, Huijsweijde.

HUISWEIDE – 1667 – RH274, 82V

Stuck lant en weijden: t Huijsweijcken, twee gemet.

HUISWEIDE – 1677 – R729, F23

Stuck saey- ofte weylant: het Huijswijken, een bunder, op Groot Overvelt.

HUISWEIDE – 1911 – BREDANAAR30, 74

Een perceel weiland: de Huisweide, E 82, groot 1,05 ha.

HUISWEIDE – VM

Weiland bij de Keihoef.

Weiland tegen het huis = de boerderij gelegen.

HUL – 1778 – RH282, 21

Een perceel moer en heyde: den Hul, een bunder.

Hul, nevenvorm bij hil. De betekenis van beide woorden is wat uit elkaar gelopen. Een hil is in Hage een buitendijks aangeslibd land, een hul is een hoogte in het binnenland. Hillen komen bijvoorbeeld onder Etten ook wel wat verder van de rivier voor. Hullen komen weinig voor in de Baronie, alleen onder Teteringen ligt een gebied met deze naam.

IN SCHOOT – 1668 – GP263, 50V

Landt: In Schoot, drie gemet.

Gelegen in het gebied Schoot. Schoot staat voor 'beboste hoogte grenzend aan een depressie'.

INSLAG – 1603 – R718, 218

Stuck weijden: den Inslach, in de Branden.

INSLAG – 1603 – R718, F218

Stuck weyden: den Inslach, chijnsgoet synde.

INSLAG – 1615 – R720, 77V

Stuck weijden: den Inslach, zes bunder, neven den Oyendonckschen wegh.

INSLAG – 1656 – RH274, 14V

Stuck zaeijlandt en bosch met de houtwasch, twee bunder: het Smal veldeken ende Inslagh.

INSLAG – 1668 – GP263, F112

Weijde: den Inslagh, aende Heijde.

INSLAG – 1668 – GP263, 140

Weijde: den Inslach.

INSLAG – 1668 – GP263, 112

den Inslagh.

INSLAG – 1676 – R728, F205

Een perceel erve: den Inslach, half bunder, oostwaerts aende Overveltsche heijde.

INSLAG – 1689 – R731, 168

Een perceel lants: den Inslach, half bunder, op Groot Overvelt.

INSLAG – 1708 – R735, F47

Een perceel bosch: den Inslagh, een bunder.

INSLAG – 1708 – R735, F47

Een perceel bosch: den Inslach, een bunder.

INSLAG – 1742 – GP272, 181V

Anderhalf gemet weijde: den Inslag.

INSLAG – 1742 – GP272, 346

Anderhalf gemet weijde: den Inslagh.

INSLAG, KLEINE – 1580 – R484, F4

Stuckken weyde: den Cleyngen Inslach, een gemet gelegen aende stedekens in Doorne.

INSLAG, NIEUWE – 1543 – R709, 142

Erve: den Nieuwen Inslach half bunder onlancx geleden van de vroente ingenomen.

Een inslag is een stuk grond dat bij een boerderij getrokken wordt. Het heeft vrijwel dezelfde betekenis als uitvang.

Inslag komt als appellatief honderden malen voor in de bronnen, vooral in de cijnsboeken: Vergelijk 38 roeden inslaechs gelegen ter Ryt, synde haer driesken aldaer, 1634, P124, fol. 2. Zeventig roeden vroenten en inslaechs voor aende messie, Idem, fol. 72v. 43 roeden inslachs voor aen hunne hoffstadt daer de schure eensdeels op staet, idem, fol. 3v.

Nauw verwant met inslag is invang: vijftien roeden invancx besedt synde met boomen, 1545, P109, fol. 22v.

JENNENAKKER – 1668 – GP263, 151, 114V

Jennenacker, drie gemet; Acker in de Cluijsstrate: Jennenacker, drie gemet (bezit van Jenneken Corn. Luijcken, bagijntien tot Breda).

Akker van begijntje Jenneken.

JENNENBEEMD – 1742 – GP272, F221

Twee gemet van Jennen-beemt.

JOCHEMENSTRAATJE – 1708 – R735, F47V

Den Berghacker, suytwaerts Jochumenstraetjen.

JOCHEMENSTRAATJE – 1708 – R735, F48

Den Berghacker aen Jochumenstraetjen.

JOCHEMENSTRAATJE – 1774 – GT135, 223

Joggemstraatje.

JOCHEMENSTRAATJE – 1774 – RH281, 224V

Het Bergweydje, zuid het Joggemstraatje.

Genoemd naar een familie Jochems of een persoon Jochem. Vergelijk Leys Jochums erffgenamen, 1620, GP260, fol. 39v.

Identiek met Werftseweg.

KALVERWEIKE – 1667 – R727, 78V

Een perceel weyde oft saylant: het Calverweyken, half bunder, in schoot aende strate.

KALVERWEIKE – 1703 – R734, F36V

Een perceel saeylant: het Calverweijken, inde Schootse straet.

KALVERWEIDE – 1855 – N13, 313

Een perceel weiland: de Kalverweide, twee bunder, 67 roede (C 634).

KALVERWEIKE – VM

Weiland bij de Keihoef.

Weiland waarop speciaal kalveren werden geweid. Het woord kalf wordt voor het eerst in 901/1000 vermeld in het Nederlands.

KAMENAARSAKKER – 1606 – R719, 33

Stuck lants: Cameniersacker, anderhalf bunder zuijtwaerts aenden Strijpenschen wech.

KAMENAARSAKKER – 1634 – R723, 85

Stuck lants: Cameneersacker, half bunder, suytwaerts aende Schotsche strate.

KAMENAARSAKKER – 1633 – R723, F72

Stuck lants: Camenersacker, 2½ bunder zuytwaerts aenden Strypenschen wech.

KAMENAARSAKKER – 1666 – R727, 61

De Lange Bedde en Cameners acker, zes bunder; de beplante dreve naer Camenaers acker loopende.

KAMENAARSAKKER – 1668 – GP263, 35

in Camersacker.

KAMENAARSAKKER – 1713 – R737, F22V

Een perceel saeylant: Camenaersacker, twee gemet in Schoot.

Akker van een inwoner van Chaam (Chamenaar) of een familie Camenaars.

KAMERSAKKER – 1526 – R705, F75

Twee buynder lants in Camersacker.

KAMERSAKKER – 1594 – R717, 138V

Te weten vanden eycken warrel en achter t veeken genaemt Camersacker,... ryrecht oft draetrecht opten kerff vanden eyckenstruyck achter tveeken... vandaer suytoostwaerts oft ry oft linierecht opten buytensten slootcant...

KAMERSAKKER – 1634 – P124, F12

Twee bunder tot Overvelt wt elf bunder: Cauwenberchs oft Camersacker.

KAMERSAKKER – 1667 – RH274, 82V

Stuck zaeylant: Camersacker, vier gemet; stuck zaeylant, oyck: Camersacker, een gemet.

KAMERSAKKER – 1742 – GP272, 8V

Drie gemet land: Kamersackers.

KAMERAKKER

Kadastraal perceel C 395.

Kamers is een verkorting van Camenaars. De laatstgenoemde Kamerakker ligt bij Burgst; de andere ten noorden van de Schootsestraat.

KAMP, LANGE – VM

Kadastraal perceel E 463-467.

Kamp is een weinig voorkomend element in de Baronie: het is alleen bekend uit de late middeleeuwen. Hier is het echter een recent ingevoerde naam (door een persoon uit het oosten van het land?). Een kamp is een omwald perceel, equivalent aan heining.

KANIS, GROTE – 1835 – N1271, 93

Een perceel bouwland: de groote Kanis, een bunder, tachtig roede in de Groote Klamp (C 24), oost het Papenstraatje.

KANIS, GROTE – 1835 – N1271, 93

Een perceel bouwland: de Groote Kanis, een bunder, tachtig roede, oost het Papenstraatje, zuid de Kleine kanis, C 24.

KANIS, GROTE – 1911 – BREDANAAR30, 279

Schaarhout opde Groote Kanus.

KANIS, KLEINE – 1835 – N1271, 93

Een perceeltje zaailand: de Kleine Kanis, 37 roede, in de Groote Klamp op Klein Overveld, west de Veerseweg (C 21).

KANIS, KLEINE – 1835 – N1271, 93

Een perceeltje zaailand: den Kleine Kanis, 37 roede in de groote Klamp op Klein Overveld, C 21.

Kanis is een familienaam.

KATTENWIEL – 1667 – R727, 101

Den Huysacker streckende van de Overveltsche heyde tot op de Kattewiel.

Speelde hier een kattensage? In de Kempen kende men diverse verhalen over pratende katten, onder andere te Liempde, Riethoven en Vessem.⁷⁰ Kat komt ook vaak in combinatie met elementen die op moeras wijzen voor. Wiel 'kolk ontstaan na dijkdoorbraak', ook 'diepte in een bocht van een beek'. Of gewoon een waterplas? Identiek met de waterplas de Neel? Vergelijk Heksenwiel.

KEIHOEF – VM

Gelegen bij de hoeve Klein Holland. Zie voor de geschiedenis Leenders.⁷¹ Genoemd naar de familie Van der Kaay, die de boerderij ongeveer een eeuw in bezit had. Het gebied van de Keihoef heette voor een deel oorspronkelijk Scherberg.⁷²

KEIMENAKKER – 1667 – R727, F168V

Een perceel lants: Keymenacker, half bunder.

Bezit van de familie Keimen.

KELDERLAND – 1905 – BREDANAAR24, NR. 153

Kavels rogge op Kelderland.

Is Kelder hier een familienaam?

KERKDREEF – 1785 – RH111, 218

Huysinge in den Briel, zuid de Brielse straat... noord de Kerkdreeff.

Dreef 'weg met bomen', hier naar de Haagse kerk.

KETTINGDREEF – 1906 – BREDANAAR25, 283

Het Heiboschje aan de Kettingdreef op Boschdal.

Dreef die met een ketting afgesloten werd.

KLAMP, GROTE – 1835 – N1271, 85

Een perceel hakhout in de Groote Klamp, 75 roede (C 38), west en noord de Zwaluwstraat.

KLAMP, GROTE – 1835 – N1271, 85

Hakhout in de Groote Klamp op Overveld C 38, west en noord de Zwaluwstraat.

KLAMP, GROTE – 1835 – N1271, 93

In de Groote Klamp op Klein Overveld.

KLAMP, GROTE – 1938 – DE BOER 35, NR. 46

Een perceel weiland aan het Papenstraatje, ter plaatse de Groote Klamp (C 27).

Klamp is een term die vooral bij tienden gebruikt werd: deze werden verpacht per klamp (of blok, of wagen of perceel). Klamp komt ook voor als naam voor een tiendklamp onder Overveld; die zou identiek zijn met Grote Klamp, een gebied ten noorden van de Kluisstraat.⁷³

KLAVERVELDJE – 1668 – GP263, 152V

Landt aende Halsche straet: 't Claverfeldeken, een gemet.

KLAVERVELDJE – 1679 – R729, 99V

Een perceel saeijlants: het Claverfeldeken.

KLAVERVELDJE – 1732 – R587, F139V

De Vijf Weijtiens, ... de twee agterste percelen syn weijde te weten het Claverfeldeken en de Moerputten, twee bunder.

KLAVERVELDJE – 1802 – RH283, 222

Het Klaverfeldeken, de Moerputten en de Vyff weyde.

Veld waarop geregeld klaver werd verbouwd. Op een boerderij op Buurstede moest de pachter bij zijn 'afscheid' een bunder grond bezaaien met jonge klaver, nadat het perceel het jaar daarvoor 'ongezaayt' moest blijven, 1734, RH101, fol. 133. Op 8 mei 1762 was Cornelis

Rombout Lambregts klaver aan het zaaien op een akker op Overveld; hij viel opeens ter aarde en stierf 'immediaat'. De oorzaak was 'een natuurlijk toeval, catarre of beroerte'. Volgens de knecht Antony Nuyten was hij tussen zes en zeven uur s'avonds gestorven, RH142, fol. 135v.

KLAVERWEIDE – 1668 – GP263, F35

In Schoot: de Claverweyde, inden Weelacker, zes gemet.

KLAVERWEIDE – 1713 – R737, F22

Een perceel saeylant mette Weelacker: de Claverweijde, zes gemet in Schoot, suijtwaerts de straet ofte Strijpensenwegh.

KLAVERWEIDE – 1740 – RH102, 136

Een perceel zaeylant en een bosken, acht gemet inde Schotsestraet: de Weelacker en Claverweijde, zuyt de straat oft Strijpenseweg.

Weide waar klaver groeide. Er zijn twee soorten klaver die veel in weilanden voorkwamen: witte en rode klaver. De witte, *Trifolium repens*, is waarschijnlijk steeds inheems geweest. De Rode klaver, *Trifolium pratense*, werd ook wel Beemdklaver, Spaanse Klaver en Brabantse Klaver genoemd. Dodoens schrijft over klaver: 'Dan in Brabant wordender somtijds heele velden ende ghebouwde landen met dese Claveren besaeyt (namelijk met Beemd-Claveren, *Trifolium pratense*): ende dan worden die Claveren die daer van comen veel schoonder/grooter ende weelderiger/ ende schieten hooger op dan de gene die van selfs in de weyen groeyen'.⁷⁴ In de negentiende eeuw bereikte de klaverteelt zijn hoogtepunt. Klaver verrijkt de bodem met stikstof, waardoor na onderploegen ervan de oogsten van graan en andere gewassen in de komende seizoenen verbeterden. Op klaver mocht het vee niet te lang grazen (bij koeien gevaar voor trommelzucht: opzwellen van de pens); daarom werd het getuierd.

KLEIBERG, VOORSTE EN ACHTERSTE – 1733 – RH101, F6

Een perceel zaaylant, 2½ gemet op Scherpbergh: de Voorste en Aghterste Clybergh.

Vettige, zware grond? Of juist ironisch voor arme zandgrond? Het gebied vormde in elk geval een hoogte en klei ligt juist meer in de lage delen van het landschap.

KLEIN HOLLAND – 1659 – R726, 117

La Hore's hoeve: Cleynd Hollandt.

KLEIN HOLLAND – 1668 – GP263, 113v

Clein Holland.

Zie Holland. Cornet La Hore bezat ook een hoeve bij Ypelaar onder Bavel: La Hore's hoeve, later Laarhovenshoeve genoemd.

KLEIN OVERVELD – 1699 – P127, F599v

Op Clein Overvelt.

KLEIN OVERVELD – 1708 – R735, F19V

Op Clijn Overvelt opden Hoogen Put.

KLEIN OVERVELD – 1730 – RH100, F39V

Huysinge... op Clijn Overvelt.

KLEIN OVERVELD – 1742 – GP272, 132

Een hoef ... aenden Hogenput: 't Kleijn Overvelt van Juffr. Clara van der Kaaij.

Gedeelte van Overveld bij de Hoge Put. Zie Overveld.

KLEINE HOEVE – 1688 – RH276, 13

Erfdeling Cornelia Beens: vier gemet lants met de helft vande huysinge synde de Kleijne Hoeve.

KLEINE MADE – 1668 – GP263, 113V

De Cleijn Maeij.

Made 'hooiland, land dat gemaaid wordt'.

KLOOSTERDIJK – 1742 – GP272, 68

7½ gemet bosch: Cloosterdijck.

Bezit van het klooster Catharinadal? Gelegen aan een dijk in zin van waterkering?

KLUIS – 1635 – R723, F108V, 109

Stuck lants in de Cluijs.

KLUIS – 1654 – R725, F3V

De Holstap in de cluys aenden Oyendonckschen wech.

KLUIS – 1668 – R727, 176

Inde cluys aen Cleyn Overvelt. De eerste cavel in den akker: de Cluys.

KLUIS – 1669 – R727, 220

Een perceel lant en weyde: de Cluys, een bunder, oost de cluysstrate.

KLUIS – 1696 – R732, 108

Een perceel saeijlant: de Cluys, een gemet, aende Cluysstrate.

KLUIS – 1731 – RH100, F96V

Zaaylant op Clijn Overvelt in de Cluijs.

KLUIS – 1742 – GP272, 32V

agter de Kluijs.

KLUIS – 1782 – RH282, 70V

Maria Anth van Beek laat na 1/4 part in een huysinge en landerijen: de Kluis, zeven gemet.

KLUIS – 1883 – NBOC23,2278

Een perceel bouwland; de Kluis, 1,32 hectare C 68.

KLUIS – 1918 – BREDANAAR37, 129

Maria Pietronella Biemans verkoopt een boerderij best. uit huis, schuur, stal, erf, boomgaard, bouwland en weiland op Klein Overveld: de Kluis C 69, 70, 71, groot 76 are.

Kluis duidt op een afgesloten ruimte. Vergelijk klooster. Het toponiem komt niet veel voor in de Baronie.

Er bestaat ook een familienaam Kluis: Alaert Adriaenssen Cluijs, tot Overvelt, 1668, GP263, fol. 55v; Aert Pauwels Cluijs, 1701, R733, fol. 174, ook vermeld in 1739, RH102, fol. 48; erfgenamen Peerken Allaertsen Cluys, 1679, R729, fol. 99.

KLUISAKKER – 1635 – R723, 131V

Stuck erffs: den Cluysacker, onder lant en bosch een bunder, oostwaerts aende Cluysstraete.

KLUISAKKER – 1662 – RH274, 50V

Een perceel zaeylant: de Cluijsacker, drie gemet.

KLUISAKKER – 1668 – GP261, 79

Cluijsacker.

KLUISAKKER – 1668 – GP263, 61

Lant aenden Hoogenputh: de Cluijsacker, drie gemet.

KLUISAKKER – 1668 – GP263, 2

Lant: de Cluijsacker, 180 roede.

KLUISAKKER, ACHTERSTE, MIDDELSTE, VOORSTE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 147

Verpachting van kavels rogge op de Achterste, Middelste en Voorste Kluisakker.

KLUISAKKER, KLEINE

Kadastraal perceel C 158.

KLUISAKKERTJE – 1845 – N 3, 170

Een perceel zaailand en dries in Hal: het Kluisenakkertjen, zeventig roede (D 371).

Genoemd naar het gebied de Kluis.

KLUIBOS – 1640 – R724, F21V

Een stuck bossche: t'Cluijsbosch, half bunder, oost de Cluysstraete.

KLUISLOOP – 1878 – P401, 1601

De Kluisloop, aanvangende nabij Scherrenberg, op perceel C 136, lopende langs de Kluisstraat naar Kraayennest, op perceel C 63, lang 1296 meter.

KLUISSTRAAT – 1640 – R724, F22

T Cluysbosch, oost de Cluysstaete.

KLUISSTRAAT – 1655 – R726, F24V

Tot Cleyn Overvelt in de Cluysstraete.

KLUISSTRAAT – 1680 – R729, 139V

In de Cluijs, westwaerts de Cluijsstraet.

KLUISSTRAAT – 1682 – R729, 229

Aende Cluijsstraet.

KLUISSTRAAT – 1699 – R733, F58

Op Cleyen Overvelt in de Cluys, westwaerts aende Cluijsstraet. –

KLUISSTRAAT – 1701 – R733, F177

In de Cluijsstraet.

KLUISSTRAAT – 1708 – R735, F8

de Cluijsstraet.

KLUISSTRAAT – 1709 – R735, F70V

De Cruysweijde op KleijnOvervelt, aende Cuysstraete, oostwaerts de voors. Cluys ofte Oyen-doncxen straete.

KLUISSTRAAT – 1711 – R736, F89

De Cluysweyde op Cleijn Overvelt, oostwaerts de Cluys ofte Oyendoncxen straete.

KLUISSTRAAT – 1724 – RH98, 9

De Cluijsweijde, oostwaerts de Cluijsstraet.

KLUISSTRAAT – 1761 – RH281, 67V

In de Cluysstraat.

KLUISSTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Kluisstraat, lang 2102 meter.

Blijkbaar identiek met Ooyendonksestraat.

KLUISWEIDE – 1669 – R727, 221

Een perceel saeijlant: de Cluijsweijde, een bunder,

KLUISWEIDE – 1724 – RH98, 9

Een bunder bos: de Cluijsweijde, oostwaerts de Cluijsstraet,

KLUISWEIDE – 1740 – RH279, 69V

Een perceel zaeyland: de Kluyswey, vijf gemet west de cluysstraat,

KLUISWEIDE, VOORSTE – 1668 – GP263, 117

Voorste Cleijsweijde,

KLUISWEIDE, VOORSTE – 1742 – GP272, 225V

Drie gemet in de Cluysstraat: de Voorste Cluijs-weijde,

Weiland in of bij de Kluis.

KOEKOEKSWEIDE – 1670 – R727, 301V

Stede, noortwaerts komende aende Koeckkoeckweyde.

KOEKOEKSWEIDE – 1722 – RH97, 95

Een perceel weijlants, 3½ gemet: de Koekoekweijde, in de Swaluwstraet.

KOEKOEKSWEIDE – 1758 – RH107, 27

Een perceel saeyland en weyde, anderhalf bunder: de Koekkoeksweyde aenden Hoogen Put.

Weiland waar een koekoek werd gesignaleerd. Dan moeten er bomen in de buurt hebben gestaan.

De koekoek komt in het jaar 1240 voor het eerst in het Nederlands voor.⁷⁵

KOEWEIDE – 1656 – RH274, 14V

Stuck erven, zaeij oft weylant: de Koiijweyde, vijf gemet.

Weiland met gras dat geschikt was voor melkvee, een goed weiland.

KOGGENBERGSAKKER – 1529 – R706, F40

tOvervelt in Koggenberchsacker.

Bergakker van de familie Koggen? Eerder foutief voor Koudenberchsacker. Zie aldaar.

KOGGENBLOK – 1514 – R422

Beemd inden Polder van Oeyendonck ende dat erve: Koggenblock opte noortzyde.

Blok van de familie Koggen. Vergelijk Aert Heyn Cogghen, 1415, G, fol. 36; Aert Kogghe, circa 1357;⁷⁶ Cornelis Jan Matheeus Coggen, 1542, R788, fol. 35v; Matheeus Henric Coggen, 1474, D, fol. 16v. Janne Mathys Koggen, 1506, R417, fol. 341v.

KOKSWEIDE – 1634 – P124, F31

Derdalff bunder weyden: de Swaluweyde en Coeckxweyde.

KOKSWEIDE – 1699 – P126, F129

Derdalff bunder weyden: de Swaluw weyde en Coecks weyde.

Weiland van de familie Koks? Eerder corrupt voor Koekoeksweide, want die wordt ook genoemd in combinatie met de Zwaluwweide.

KONINGSBLOK – 1506 – R417, F323V

Aen Conincxblock.

Blok 'omsloten perceel', hier van de familie Konings. Vergelijk Heyn die Coninc, 1415, G, fol. 47.

KONINGSWEIDE – 1680 – RH134, F9V

De Conincxweyde, nu de Brielweyde.

Weiland van de familie Konings. Vergelijk Peter die Coninc, Yde Conincs, 1415, G, fol. 8, fol. 47. Zie Brielweide.

KOOP, NIEUWE – 1706 – R734, F148

Een perceel soo say als bosch: den Nieuwen Coop, half bunder, inde Cluysstraet.

Recent aangekocht perceel.

KOPPENHEIKE – 1507 – R417, F198

Stuck lants: Coppen heyken, half bunder, neven sHollanders acker.

KOPPENHEIKE – 1514 – R421, F102

Half bunder lants, oic: Coppenheyken.

KOPPENHEIKE – 1528 – R705, F174

Vyf lopensaet lants: Coppenheyken.

KOPPENHEIKE – 1530 – R706, F94

Twee gemet heyvelts en twee stucken lants: Coppenheyken en den Berch.

KOPPENHEIKE – 1599 – R718, 91V

Stuck lants: Coppenheijken, een bunder, in de Schootsche strate.

KOPPENHEIKE – 1634 – P124, F37V

Twee gemet saeylandts: Coppens heyken.

KOPPENHEIKE – 1668 – GP263, 133V

Coppen Heycken.

KOPPENHEIKE – 1699 – P126, F169

Twee gemet zaylants: Coppens heijken.

KOPPENHEIKE – 1742 – GP272, 380V

2½ gemet in Deurne: Koppen Heijken.

KOPPENHEIKE, ACHTERSTE – 1580 – R716, 48V

Het Achter Coppenheijken mette Bieseweyden.

KOPPENHEIKE, ACHTERSTE – 1580 – R484, F4

De graften tusschen achterste en voorste Coppenheyken zyn half en half.

KOPPENHEIKE, VOORSTE – 1580 – R484, F4

Noch opten Berchacker metten voorsten Coppenheyken.

Heide van Jacob of de familie Coppen. Vergelijk Jan Gheerit Coppens, 1474, D, fol. 22v; Jan Coppens, 1567, R714, fol. 95.

In 1661 hadden 'bossers' het hout op de gracht tussen Coppeheyke en een aangrenzend perceel slechts half gebost, namelijk de helft aan het oosteinde, beginnende bij een eik die er nu nog staat, en dan naar het noorden naae d'Ossenbosch en d'Ossenweyde, RH132, fol. 166v.

KOPPENSHEINING – 1634 – P124, F90V

Een veertelsaet landts: Coppensheyninge.

Heining van de familie Koppen. Onder Bavel lag een gemeynte met de naam Koppensheining.

KORENLAND, JAN – VM

Kadastraal perceel D32.

Perceel van Jan Koren.

KOUDENBERGSAKKER – 1525 – R705, F22V

Stuck weyden: Coudenberchsacker, 2½ bunder.

KOUDENBERGSAKKER – 1634 – P124, F12

Twee buynder wt elf buynder: Cauwenberchs oft Camersacker.

Akker van de familie Koudenberg, Kouwenberg. In 1249 komt in Den Bosch voor Gisberti de Coudenbergh; in 1309 wordt te St. Oedenroede een 'domum Kouwenborgh' vermeld.⁷⁷ In 1354 wordt te Giersbergen een Hendrik van Coudenbergh genoemd.⁷⁸

KOULAND – 1790 – RH112, 196V

Een perceel zaayland: Couland, op Klijn Overveld.

Koud door natte bodem en daardoor laat zaaiklaar? Of moeten we denken aan de vogel Kauw of een familie Cou?

KOUWENBERGSAKKER – 1520 – R427, 177V

Twee bunder lant en bos: Couwenberchsacker, zuyt de schootsestrate.

KOUWENBERGSAKKER – 1533 – R707, F42

Stuck weyden in Couwenberchsacker.

KOUWENBERGSAKKER – 1634 – P124, F12

Twee bunder wt 11 bunder: Cauwenberchs oft Camersacker.

Akker van de familie Koudenberg, Kouwenberg.

KRAAIENEST – 1474 – D, F11

in Craeyenest.

KRAAIENEST – 1501 – R415, F273V

Stuck beemds en riethils in Creyenest.

Kraaien maken hun nest in hoge bomen, of bij gebrek daaraan, ook wel in struiken.

KRAAIENHOEK, VAN DER – 1785 – RH111, 160

Migiel Stevens verk. Catariena Bastiaansen, weduwe Anthony Jan Naalden, eene hoeve best. in Huizinge met annexe heeren Camer, schuure, kooye, stallinge, hovinge, boomgaard, plantagie en erve, half bunder aan Scherpberg met veertien a vijftien bunder soo zaayland als weyland opden Muysenberg: Klyn Holland off Vander Kraayenhoek, tesamen 17 bunder, oost de straat (een bunder is smalleen, negen bunder in Ooyendonk zijn twee smalleenen, zeven bunder lands en wijde met de huysinge is een halven vollen leene (belast met onder andere 3½ stuiver heerenchyns)).

Hoek'gebied tussen twee wegen', in bezit van een familie Van der Kraayen? De vorm Van Kraay kwam in 1947 nog in diverse dorpen voor.⁷⁹

KRAUWELSHEINING – 1400 – ND8974, F466v

Erfs in Crauwelsheyninge

Heining van de familie Krauwels.

KRAUWELSHOEK – 1526 – R705, F78

Huysinge aen Crauwenhoeck.

KRAUWELSHOEK – 1647 – RH274, 8

Stuck zaeylandt uyt den Huijsacker: Crauwelshoeck.

KRAUWELSHOEK – 1668 – GP263, 115

Crauwelshoeck.

KRAUWELSHOEK – 1703 – R734, F23v

Adr. J. Goris Dirven bevalt op: stede mette huysinge, schuer en koye daer op staende en erve daer aen beh.: Crauwelshoeck, groot onder werff, hoff, boomgaert, saey en weylanden vijftien bunder op Kleijn Overvelt, suytwaerts en westwaerts de Nieuw Aenstede mette huysinge, ...

KRAUWELSHOEK – 1731 – RH100, 122v

Een perceel bosch met den gront, op Clijn Overvelt in Crauwershoek.

KRAUWELSHOEK – 1742 – GP272, 239v

in Craunesthoek.

KRAUWELSHOEK – 1758 – RH107, F35v

Dircxvelt in Grauwershoek.

KRAUWELSHOEK – 1775 – RH109, 175v

Een perceel zaayland in Craauwels hoek.

Krauwels is een familienaam. Vergelijk Jonaes Crauwel, 1414, R707, fol. 106; Jan Crauwels, 1385, R706, fol. 179v; Jacop Crauwel, 1747, D, fol. 22v.

Hoek 'gebied in een hoek van twee wegen'?

KRAUWELSHOEVE – 1514 – R422

De Schootsche Weyden gelegen suyt en westwaerts neven d'erve: Crauwels hoef; 's Hollanders acker

suytwaerts aen 't goet van Crauwels hoeve.

Foutief voor Krauwelshoek.

KRAUWERSHOEK – 1647 – R724, 269v

In Crauwershoeck, oost 's heeren strate.

KRAUWERSHOEK – 1680 – R729, 138V

Stede op Crauwershoeck aenden Nieuwveerschen wegh.

KRAUWERSHOEK – 1748 – RH280, 55

Hooyland omtrent Grauwershoeck, oost en noord de Nieuwveerseweg.

KRAUWERSHOEK – 1753 – RH106, 4V

Drie gemet land: Grauwershoeck.

KRAUWERSHOEK – 1762 – RH281, 91

Weyde omtrent sGrauwershoeck, oost en noord de Nieuwveerseweg.

Zie Krauwelshoeck. Krauwel kan door dissimilatie overgaan in Krauwer, en ook in Grauwer (met verzachting van k > g).

KREKELPOLDER – 1669 – R727, F223

Saeylants ontrent het Liesbosch in de Kregelpolder.

KREKELPOLDER – 1672 – R728, F76

Saeylants inde Creckelpolder.

KREKELPOLDER – 1684 – R732, 2

In den Creecken Polder.

KREKELPOLDER – 1699 – R733, F79V

Saeylants inde Kreeckenpolder.

KREKELPOLDER – 1734 – RH101, F60

Het Straatkens Acker, inden Crekelpolder.

KREKELPOLDER – 1753 – RH106, 19

in den Kreekelpolder.

KREKELPOLDER – 1760 – RH107, 78V

Heyde en weyde in den Kreekelpolder.

KREKELPOLDER – 1767 – RH281, 134V

Steede in de Crekelpolder.

Moeten we uitgaan van de vorm Kreekenpolder? Dan een polder bij kreen, zijtakken van een rivier in alluviaal gebied'. Maar er ligt geen rivier in de buurt van dit gebied. Als kreek de juiste vorm is kan men denken aan het dier (maar dat komt vrijwel niet voor in toponiemen). Nog anders: een polder waar krakeel, twist om is geweest. Polder is hier een zand- of heipolder: een ontgonnen stuk heide, met een wal omgeven.

KREKELPOLDERLOOP – 1877 – P401, 1601

De Kreekelpolderloop, beginnende bij perceel E 586, lopende door de Groenstraat en Mooskens naar perceel C 574, lang 4541 meter.

KREKELSTRAAT – 1916 – BREDANAAR35, 11

Bouwhoeve aan de Kreekelstraat.

KRIBBENLAND – 1740 – RH102, F124

Een perceel zaeylant: Cribbenland, driehonderd roede.

Bezit van een familie Kribbe.

De variant Kribbe kwam in 1947 nog in een drietal Brabantse gemeenten voor.⁸⁰

KROCHTEN – 1505 – R416, F236

Beemden in de Croighden.

KROCHTEN – 1543 – R709, 130V

Stuck weyden: de Croechden, twee bunder, oostwaerts aende watersloot.

KROCHTEN – 1547 – R710, F99

Stuck weyden, twee bunder: de Croighde, twee bunder aende Overveltsche Heyde.

Krocht 'niet uitgeveend gebied'. Krocht duidt dus op veengraverij. Krochtnamen hebben vrijwel steeds betrekking op beemden of weilanden. Nadat de moerputten gevuld waren met zand kon het voormalige moerveld dienst doen als weidegrond of hooiland.

KROETEN – 1663 – R726, 224

Inde Croeten aen cleyn Overvelt.

KROETEN – 1669 – R727, 220V

Een perceel weyde: de Croeten, vijf gemet in de Croeten.

KROETEN – 1681 – R729, 168

Een bunder beemden: de Croeten, westwaerts aende Scherberghse straet.

KROETEN, HOGE – 1754 – RH106, 38

Hooyland in de Hoge Groeten (!).

Kroet moet een nevenvorm bij Krocht zijn. Deze vorm komt alleen in het westen van de Baronie voor (Roosendaal, Hage).

Krocht, croft 'tusschenveld, een nog niet uitgegraven stuk land temidden van veenderijen'.⁸¹

KRUISWEIDE – 1709 – R735, F69V

Een perceel bosch: de Cruijswijde, een bunder, aende Cluys ofte Oyendoncx straete.

KRUISWEIDE – 1709 – R735, F70

Een perceel bosch: de Cruijswijde, een bunder op Kleijn Overvelt aende Cluijsstraete, oostwaerts neven de voors. Cluys ofte Oyendoncxe straete...

Weiland bij een kruis? Of corrupt voor Kluisweide? Het perceel ligt bij de Kluisstraat.

KWADE KROCHT – 1510 – R419, F72

Stuck weyden inde Quade Croeghde.

KWADE KROCHT – 1634 – P124, F67V

Sevenvyerendeel bunder weyde: de Quade Croech neven de Overveldtsche vroente west.

KWADE KROCHT – 1699 – P126, F306

7/4 bunder weyde: de Quade Croegh neven de Overveltsche vroente west.

Kwaad 'onvruchtbaar, moerassig'. Zie bij Krochten.

'Kwaad: van een weide, van land. Attributief. Slecht van natuur...Kwaad slaat niet op moeilijk te bewerken land, zooals wel eens wordt gezegd, maar op vuil land vol onkruid. Dit is wel de oorspronkelijke betekenis van het woord; het komt voor in kwaadakker, -blok, kwade driesch...'.⁸² In de Baronie betekent kwaad eerder 'onvruchtbaar', bijvoorbeeld kwaaië grond is land waarop weinig groeit.

LAAG GOED – 1634 – P124, F2V

Vyerdalff bunder beempden wt 6 ½ bunder inden Polder van Oyendonck: d'Leechgoet, den Langenblock west.

Laaggelegen onroerend goed.

LAAGTE – 1667 – R727, 104V

Stuck saeylants: de Leegte, een bunder, suyt en west aende hoeve van Muysenbergh.

Laaggelegen land.

LAAK – 1506 – R417, F317

Beemden in de Elssen mette eenen eynde opte Lake.

Lake, laak (bij lekken) 'oude rivierloop', soms dichtgeslibd en verland. Laak zou in het westen van Noord-Brabant een waterloop zijn 'al dan niet dichtgeslibd, op de klei- of gorsgronden of op de overgang van zand en klei'.⁸³ Laak wordt ook wel omschreven als 'plas, meer, water, grenswater' en 'afwateringsbeek in moerassige terreinen'.⁸⁴ In de Baronie meestal een verlande rivierloop.

LAAKSLOOT – 1505 – R416, F260V

Beemden in Elssen... metten oosteynde aen Roeselair en metten westeynde aen den Laecksloot.

Met Laaksloot wordt waarschijnlijk een tot een sloot gereduceerde oude Markloop bedoeld.

LAAR, HOOG – 1708 – R735, F53V

Schipperkens acker, op groot Overvelt op Hoogh Laer.

LAAR, HOOG – 1711 – R736, F94V

Weylant op Hooghslaer.

Zie Hoog(s)laar.

LAMMENLAND – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout op Lammenland.

Bezit van de familie Lammen.

LAND, KORT – 1450 – ND1650

Dat stuc: dat Cortlant, gelegen tusschen Willem de Bye en...

LAND, NIEUW – 1712 – R736, F185V

Vier gemet saeylant: het Nieuw Lant, op Groot Overvelt.

LAND, NIEUW

Kadastraal perceel C 84 en C 86.

Land 'bouwland'. Nieuw 'recent ontgonnen'. Vergelijk een buynder nieuw land op Overvelt, ingenomen anno 1682, GP272, fol. 10v; 2½ gemet nieuw land in den Briel, 1758, RH107, fol. 6.

LENDENAKKER – 1794 – RH113, 84

Een perceel zaayland: den Lenden Akker, 2½ gemet.

Akker bij een linde, Tilia.

LEENBERG – 1743 – RH279, 150V

Een perceel zaeyland: Leenenberg, een bunder, opden Scherpberg.

Berg die een leen was? Of een berg van Leen, Lenaart of een familie Leenen; deze familienaam is nog bekend.⁸⁵

LIESBOSSEMOLEN – 1756 – R1064

De steenen molen bij 't Liesbosch laatst gepagt by Willem Huybregt Schets, blijft aan dezelfde voor 1670 gulden per jaar.

Zie ook onder Lies.

LINDE – 1668 – GP263, 112V

De Linde.

LINDE – 1713 – R737, F22

De Lange Bedde, aende Leijn, suytwaerts de Schootse Straet.

LINDE – 1740 – RH102, 136

Marie Adr. Naelden e. a. verkopen eene steede, huijsinge, schure, stallinge, koijs, hof, boomgaard, land en erve, 5 ½ gemet: de Lend, zuyt de Schotsestraet.

LINDE – 1754 – RH106, 210

Luchtenburg by de Lind.

LINDE – 1766 – RH108, 80

Aan de Lent.

LINDE – 1774 – RH109, 199v

Erfdeling Corn. van den Eynde. Johanna erft een steede best. in huysinge, schuure, stallinge, kooye, hoff, boomgaard, dries en zaayland, 5½ gemet: de Lind, op Groot Overvelt, zuid de Schutze straat.

LINDE – 1777 – RH111, 23v

Abraham Jan van Oekel verk. Hendr. van de Pas een steede best. in Huysinge, schuure, stallinge, kooye, hoff, boomgaard, dries en zaayland, 5½ gemet: de Lind, op Groot Overveld, oost de straat, zuid de Schutse straat. Hendrik van de Pas bezit ook: huysinge, kooye hoff en zaayland, zeven gemet op Gr. Overveld.

LINDE – 1780 – RH110, 252

Abraham J. van Oekel onderpand: een steede best. in huysinge, schuure, stallinge, kooye, hoff, boomgaard, dries en zaayland: de Lind.

De linde was al voor de jaartelling in het wild vrijwel verdwenen.⁸⁶ Daarna kwam de linde dus niet meer in grote bestanden in het wild voor; alleen nog aangeplant bij boerderijen en op dorpspleinen. Op Lijndonk onder Bavel wordt in 1277 een Lindehout vermeld: *Silva de Lindenhout*.⁸⁷ Ook onder Ulecoten wordt een Lindenhout genoemd. Waren er toch hier en daar nog restanten van lindebossen in de late Middeleeuwen? Van de linden bestaan verschillende soorten: de zomerlinde, de winterlinde en de Hollandse linde. In de zeventiende eeuw werd er alleen een vrouwtje en mannetje van de linde onderscheiden (zoals toen bij veel geslachten gebruikelijk). Blankaart schrijft over de linde: 'Het wyfjen die de gemeenste is, dese werd vrij dik en hoog, zig met veele takken wyd en zyd naast het hout, uit den geelen-wit; zynde taay, buigzaam en bequaam om daar touwen van te draaijen. Het hout is sagt, wit, effen en sonder weeren...Het manneken heeft wat rouwer, harder en brosser bast. Het hout is wat harder, weerachtiger, en wat geelder van kleur. De bladen zyn rouwer en die van d'olmen seer gelyk: sy brengt selden bloem ofte vrugt voort; nogtans gebeurt het, en dese zyn plat, rond, en als gevouwen en ineen gedrongen, hangende aan lange steeltjes, tros-gewyse veele byeen. Men vindse veel in bossen, langs de wegen, cingels der steden, enz. Sy bloeijen in de Lente: en werden meest geplant om hare cierlykle groente, en aange-name reuk der bloemtjes. Het is aardig dat men den lindeboom averegts om kan planten, soodanig dat de wortelen in de logt tot takken uitgroeijen: en dese groeijen alle andere in groote en wydte verre te boven: en dit selfde bespeurt men in de Wyngaart, Aalbesien, Kruis-besien, Wilgen enz.'⁸⁸

Welke soorten Blankaart met zijn Mannetje en Vrouwtje bedoelt is niet zo duidelijk. Waarschijnlijk bedoelt hij met het mannetje de winterlinde, *Tilia cordata*, die vrijwel kale bladeren heeft. De zomerlinde, *Tilia platyphyllos*, die dan het wijfje zou moeten zijn, heeft ook grotere vruchten, die daardoor eerder opvallen dan die bij de winterlinde. Laatstge-

noemde is vooral in het wild te vinden in de Achterhoek, bij Nijmegen en in Zuid-Limburg, terwijl de zomerlinde in de Achterhoek hier en daar nog gemeld wordt, evenals uit Twente en Zuid-limburg. De Hollandse linde die als een hybride van de zomer- en winterlinde wordt beschouwd komt op een enkele plaats in Overijsel en bij Cuyk en in het Liesbos in het wild voor. Maar gekweekt komen zij alle drie veel meer voor dan in het wild.⁸⁹

Op dorpspleinen stonden vaak lindenbomen, evenals aan de gevels van boerderijen.

LUCHTENBURG – 1754 – RH106, 210

Jouffr. Maria Flips, weduwe Pieter Adr. verkoopt Servaes Gijssels een huyske met tweehonderd roede heyde en vroente met een hoff, by de Lind: Luchtenburg.

LUCHTENBURG – 1880 – GP1914

De Overveldsche Loop, aanvangende ten noorden van Logtenburg bij perceel D 427.

Burg is een mode-element uit de achttiende eeuw. Lucht < licht in de zin van lichte grond? Vergelijk Luchtenburg onder Ulvenhout.

LUCHTENBURGSESTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Logtenburgsche straat, 1268 meter, van de Staart naar de Overveldsche straat

Identiek met de Beeksestraat?

MAAI, HOGE – 1620 – GP260, F111

Wyde: de Hoochmaey.

MAAI, HOGE – 1635 – R723, F116V, 117

Stuck erffs: de Hooge Maey, twee bunder, aent Hoochslaer, noortwaerts aent Hoochslaersbosch.

MAAI, HOGE – 1636 – GP261, F155

De Hoochmaey.

MAAI, HOGE – 1754 – RH106, 27

Weyland in de Hooge Maad by en omtrent het Hooglaersbosch.

MAAI, KLEINE – 1620 – GP260, F114

De Cleyn Maey neffens de wech van Hoochslaer.

MAAI, KLEINE – 1636 – GP261, F161

Symon Peter Brielen: de Cleijn Maeij, neffens den wech van Hoochslaer.

MAAI, KLEINE – 1644 – RH128, F4

Stuck weyden by Hoochslaer: de Kleyn Maey, anderhalf bunder.

MAAI, KLEINE – 1668 – GP263, F113V

Weijde by Hoochslaer: de Cleijn Maeij.

MAAI, KLEINE – 1668 – GP263, 153

Cleijn Maeij, drie gemet.

MAAI, KLEINE – 1742 – GP272, 389v

Drie gemet bij Hoogslaar: de Kleijne Maaij.

Made, maay 'hooiland, land dat gemaaid wordt'. Vaak laat ontgonnen wegens onvruchtbaarheid, moerassigheid. Daarom ook dikwijls lang als gemeynte gebruikt.

MAASAKKER – 1696 – RH135, 156

Dat wanneer de beesten op de speurie op Maesacker getuyert weerden dat vandaer dicwyls langs diezelfde wech naer de voors. weijkens werden geleijt.

MAASLAND – 1668 – GP263, 43

Maeslant ende weijde in Schoot, 148 roede.

Land van de familie Maas. Frequent voorkomende familienaam in Princenhage.

MADE, HOGE – 1635 – R723, 116v

Stuck erffs: de Hooge Maey, twee bunder, aent Hoochslaer, noortwaerts aent Hoochslaerbosch.

MADE, HOGE – 1668 – GP263, 110v

de Hooge Maey.

MADE, HOGE – 1699 – P127, F549v

Anderhalff bunder beemden inde Schooten: de Hoogh Maije (met latere hand: of de Salaetweyde).

MADE, HOGE – 1754 – RH106, F27

Weyland in de Hooog Maad, by en omtrent het Hooglaersbosch.

MADE, HOGE – 1792 – RH282, 245

Weijland in de Hooge Made by en omtrent het Hooglaersbosch.

Made 'hooiland'. Made kwam in de zestiende eeuw nog als soortnaam voor: vier gemet maden, Overveld, 1506, R417, fol. 365v. Maden bleven waarschijnlijk langer in gemeenschappelijk gebruik dan de beemden, die al vroeg ontgonnen en met sloten omgeven werden. Maden zullen de onvruchtbaarste delen van het beemdengebied hebben uitgemaakt.

MANUSWEIDE – 1883 – NBOC23,2278

Een perceel weiland: Manusweide, aan de spoorweg 1,62 hectare, C 891.

MARGRIETENMAAIKE – 1506 – R417, F365v

Anderhalf bunder beemden: Margrieten Mayken.

Gedeelte van het gebied de Maden in bezit van Margriet.

MARTELAARSHOEK

Tiendklamp op Overveld, gelegen tussen Briel en de Grote Klamp.⁹⁰

De familienaam De Martelaere kwam in Breda in 1947 nog voor.⁹¹

MASTLAND

Gesticht op de door Beens ingenomen honderd bunder van de Overveldseheide. Hierop werd een boerderij gesticht, die echter door boze boeren in 1672 werd afgebroken en afgevoerd. In de negentiende eeuw waren er wederdopers actief op het buitenhuis.⁹²

MASTLANDSELOOP – 1877 – P401, 1601

De Mastlandsche loop, aanvangende nabij de Schaapskooi van Mastland, op perceel D 1010, lopende naar de Boschdalsche loop, op perceel D 621, lang 1895 meter.

Waterloop die genoemd is naar de buitenplaats Mastland.

MEEUSWEIDE – 1711 – R736, F124

Een perceel bosch en erve: Meeusweijde, met den geheelen hoogen, westelycke en suydelycke gracht, een bunder inden Schoot, suytwaerts de Schootse Straet.

Weiland van de familie Meeus. Vergelijk Jacob Jan Meeus, 1549, R710, fol. 217. Het weiland had in elk geval aan twee kanten een hoge wal, namelijk aan de zuid-en westzijde.

MESTBLOK – 1634 – ND1205, 65

Beempde off weyde: den Mestblock tot Overvelt, vier bunder 98 roede.

MESTBLOK – 1668 – GP263, 143V

Weyde achter Cleijn Hollandt aenden Hoogenputh: het Mestblock, zes gemet.

MESTBLOK VAN DE HEER – VM

Kadastraal perceel B 316, 317.

MESTBLOKKEN – VM

Perceel bij de Keihoef.

Weiland dat bemest werd in tegenstelling tot de meeste weiden? Op weiland bracht men vooral korte mest (om het gras niet te laten verstikken) en straatmest, stadsmest; ook wel turf-as.

MESTBLOKSTRAATJE – VM

Straatje naar de Mestblokken. Kadastraal perceel B 318.

METEN – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel weiland: de Meten, 46 are, D 185.

METEN, ACHTERSTE – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel weiland: de Achterste Meten, 1,06 hectare, D 184.

Een meet is een strook grond tussen twee greppels, in een weiland.

MIDDELAKKER – 1701 – R733, F186

Een perceel saeylant: den Middelacker, een bunder, aende Cluijsstraet.

MIDDELSTE AKKER

Kadastraal perceel C 353, 354.

In het midden van een aanstede gelegen?

MIDDELBERG – 1569 – R714, F243V

Stede ... op Middelberch, oostwaerts en zuytwaerts aende Overveltsche heyde.

MIDDELBERG – 1597 – R718, 14

Op Middelberch.

MIDDELBURG – 1618 – R720, 197V

Stuck erffs: Middelborch, onder lant en groes twee bunder, omtrent 't Halsche Veken, oostwaerts aende Gebuerheyde, westwaerts aende Halsche strate.

MIDDELBURG – 1620 – GP260, F15

Jan Lambrechts weduwe verk. Een huysinge op Middelborch (Adr. Jochum Mathyssen is pachter).

MIDDELBURG – 1649 – R725, F10V, 11

Erven in de Overveltsche Heyde in Middelburch.

MIDDELBURG – 1668 – GP263, F88V

Vier bunder op Middelburgh.

MIDDELBURG – 1786 – RH111, 187

Een perceel zaayland met de houtwassen daarom staande: Middelburg, noord 's heeren straat.

MIDDELBURG – 1789 – RH112, 142

Een perceel zaayland: Middelburg (belast met elf stuivers aan de Heerlijkheid van Gageldonk).

MIDDELBURG – 1845 – N 3, 170

Een perceel zaailand: Middelburg, vier bunder 84 roede (D 392), belast met 55 cent chyns aan Gageldonk.

Moeten we uitgaan van berg of burg? Berg en burg lopen wel meer door elkaar bijvoorbeeld Valkenberg/Valkenburg. Middelburg is mogelijk genoemd naar raadsheer Middelburg van de Domeinraad.⁹³ Maar de naam van het gebied is ouder dan het optreden van deze raadsheer. In 1502 bezitten de erfgenamen van Dierick van Middelborch land op de Beek, R415, fol. 370v.

MIEKESAKKER – 1911 – BREDANAAR30, 279

Een kavel schaarhout op Miekesakker.

Mieke, vleivorm bij Maria.

MIJKENBROEKSHOEFKE – 1440 – DEN60

Dieric Bruninc van Meykenbroecxhoefken.

Hoeve 'stuk land van twaalf bunder' of 'grote boerderij', in bezit van de familie Mijkenbroek, Meikenbroek.

MOERKENSBOSS – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout in Moerkensbosch tegenover den Grooten Vijver op Booschdal.

Bos van de familie Moerkens.

MOERPUTTEN – 1732 – R587, F139V

De Vijf Weijtiens, waarvan er twee weide syn te weten het Claverveldeken en de Moerputten, in Schoot.

MOERPUTTEN – 1802 – RH283, 222

De Moerputten.

Putten waaruit moer, veen, werd gewonnen. Na het uitmoeren moesten de putten opgevuld worden met zand.

MOERVELD – 1794 – RH283, 92V

Een perceel hooyland: het Moerveld, drie gemet.

MOERVELD

Kadastraal perceel C 385, 386.

MOERVELDJE – 1630 – R722, 203

Stuck lants: het Moerveldeken, vijf gemet in Schoot, t'eynde de Schootsche strate.

MOERVELDJE – 1668 – GP263, 23V

Lant: t Moervelleken, in Schoot.

Moer is een zeer veel voorkomende benaming voor venige gronden en ook de zuidelijke naam voor turf. Oude vermeldingen van moer geeft Leenders: 1205 novem hont moers, ter Lillo; in moro de Lillo, 1257; terre combustilibus, que vulgo dicitur moer, 1263 te Halsteren.⁹⁴ Als plaatsnaam komt Moer nog vroeger voor: Mur, 1157 (bij Oorderen); Mor, 1130 (=Moerebij – Gistel); Moer, 1175 (bij Veurne); Murkerke, 1110 (=Moerkerke).⁹⁵

De voornaamste plantensoorten waaruit veen gevormd wordt zijn veenmos (Sphagnum), riet (Phragmites), zegge (Carex), berk (betula), els (alnus), wollegras (Eriophorum), struikheide (Calluna), dopheide (Erica), pijpenstrootje (Molinia).⁹⁶ Omgevallen bomen komen als kienhout in het veen voor: bij Zundert zijn ooit volwassen dennen gevonden in het veen. Volgens Van der Hoeven zou men in het veen nog veel wortels en ook hele stammen en

takken van bomen hebben gevonden: men trof er zelfs een eikenboom van 25 meter lang in aan en Goropius Becanus zou in de ondergrond van venen sparren gezien hebben ter lengte van de mast van een groot schip.⁹⁷

Vaak werd een moerveld verhuurd voor een bepaalde periode, bijvoorbeeld twintig of veertig jaar. Vergelijk:

Een stuck moers en nyet den gront, zestig roede, aenden Zwerttendyck om den moer rustelic en vredelic te mogen gebruycken, te delven, te slaen en te orberen, gelcy men dat gewoenlic is alsoe lange als den voirs. moer dueren sal te weten veertig jaer, te Rijen, 1501, R415, fol. 316v.

MOLEN BIJ HET LIESBOS – 1477 – AALM. 205

land bij Lyesbosch moelen.

MOLEN BIJ HET LIESBOS – 1655 – R726, F29

Achter den meulen by 't Liesbosch.

MOLEN BIJ HET LIESBOS – 1742 – GP272, F13

Aan den Molen by 't Liesbos.

Uiteinde van Prinsenbeek
waar de molen stond.

Zie Liesbossemolen en Beer, onder Lies.

Claes Geeritssen, molder opten Molen by het Liesbosch, 1653, R725, fol. 97v; Merten Jan Mertens zone, molenaar, 1634, R723, fol. 94v.

MOLENEIND – 1530 – R706, F67V

Opt Moleneyndt.

MOLENEIND – 1656 – R726, F52V

Opt Meuleneynde ontrent de Liesbossche Molen.

MOLENEIND – 1665 – R727, F22

Opt Moleneynd.

MOLENWEIDE – 1694 – RH196, 34V

Vier gemet so saey als weylant: de Molenweijde, omtrent den Liesbossche Molen.

MOLENZWENGEL – 1705 – R734, F68V

Een perceel saeylant: den Meulenswengel, vier gemet inde Schootse straet.

MOLENZWENGEL – 1742 – GP272, 40

Vier gemet in de Schootsestraat: den Molenswengel.

Vormaanduiding? Is bedoeld een zwengel van een kweern, een handmolen?

*De Moolenaar .
Den Heemel geeft, Wie vangd die heest.*

*Staat imands Moolen wel gedraaid
Zijn wicken worden wel bewaaid ,
En't werck van nooddriift word bedreven
Wie dedd'ter aan Genaade mis ,
Die toegekeerd van herten is ,
Naa't Eetwig onophoud'lick Geeven .*

MUIZENBERG – 1503 – R416, F70V

Opte Muysberch.

MUIZENBERG – 1509 – R418, F72V

Beemden opten Muysberch, noortwaerts neven Otten Blocxken.

MUIZENBERG – 1527 – R705, F123

Aende Muysberch.

MUIZENBERG – 1529 – R706, F20V

Huysinge opte Muysberch.

MUIZENBERG – 1544 – RH120, 29

Inden Muysenberch.

MUIZENBERG – 1550 – R711, 23

Stuck lants: de Muysberch, aen dWildersveken, een bunder.

MUIZENBERG – 1550 – R711, 37

Stuck lans, zeven lopensaet: den Muysenberch, aen dWildertsveken.

MUIZENBERG – 1553 – R711, 213

Adr. Henrick Dyrven onderpand: huysinge, schuere, kooye, hovingen en erffnisse mette toebeh. en erve, onder landt en weyde, twee bunder, tOvervelt onder Borghst: den Muysenberch, westwaerts aende Overveltsche Heyde.

MUIZENBERG – 1559 – R713, 73

Adr. H. van Loon onderpand: stede en erffnisse: de Muysenberch, opgewonnen door Heymerick Adr

Heymericx, aen Dwilderts veken.

MUIZENBERG – 1628 – R722, 112V

Opden Muysenberch.

MUIZENBERG – 1640 – R724, F21V

Opden Muysenberch.

MUIZENBERG – 1646 – R710, F19

Opte Muysberch.

MUIZENBERG – 1656 – R726, F39

Een perceel saeylants: den Muysenberch, een bunder.

MUIZENBERG – 1669 – RH275, 13

Joffr. Maria van den Broeck, weduwe Jacob Ortsen, laat na: huijsinghen, schuere, werff, hoff, boomgaert, weyde voor de huysinghen der hoeve tot Overvelt: Muysenbergh (leen), zes gemet + den Huijs of Grooten Acker, de Peerdeweyjde, tVerbrandt Steken.

MUIZENBERG – 1670 – R727, F319

Een perceel saeylants: Muskensberch, een bunder tot cleyn overvelt, noort d'Overveltse Heyde.

MUIZENBERG – 1682 – R729, 218V

Opden Muijssenberch.

MUIZENBERG – 1701 – R733, F134

De Lange Bedden op den Muysenbergh.

Jonker Hubertus Jacobus van den Broeck, hooftschouteth van Stad en Land van Thurnhout verhuert syne hoeve: Muijsenbergh, groot in saaylant en weylant 25 a 26 bunder, laest gebruikt bij J.J. Marynis Leijten. Termijn zes jaer, elck syn berouw, te verklaren voor St. Jansmis van den derden oost (=oogst). Te aenvaerden de huysinge, hof boomgaert, en ledig lant half maart 1712 en de besaeyde landen metten halven corenwasch ten oost daerop volgende. De pacht verschynt te St. Maartensdage, beginnende 1712. De huerder mag geen houtwasch tsy van opgaende boomen, heggen ofte andersints hakken. Jong schot mag hy door syn vee niet laten beschadigen, stellende ten dien eynde eenen jongen ofte koeijwaghter des maghtig synde, geen kint. De graghten moeten wel opgeset worden en geset synde wel onderhouden worden ten eynde de beesten in de heggen geen schade en doen. Opdat de reetsgaten (=dammen) des te beter worden opgeset mag den verhuerder stellen een arbeyder voor twee dagen, die de huerder sal betalen. De wegen (=gevlochten wanden) van de huysinge moet huerder van onder met sooden en aerde wel aenschoeyen onder de plaeten, en boven vorsten. Het huijsken staende tegenover het woonhuijs is voor de verpagter, evenals den klijnen hof. Alle lasten te betalen door de paghter. Egeen vet of mist of rouwagien afvoeren. Int laeste jaer alle ruyghte strooij misch asschen en rouwaegie op de hoeve laten, uutgesondert het hooij en 600 busselen strooij. Alle beesten moeten in het laeste jaer op de hoeve blyven tot half maart De pagter moet de schouwen en waterlaten onderhouden. Hij mag anderen niet over de hoeve laten varen oft ryden. De hecken en moeten wel gesloten blyven met een groot slodth, gelyck oock besorgt sal worden op de hoeve van Hambroeck. De laeste twee jaer moet er twee buynder ledigh blyven inden grooten acker, de rest moet opgasaeyt werden. De paghter krijgt halven wasch. Ruyghten, distelen biesen en andere quaet kruijt moeten twee mael per jaer uyt de weijden gemaeyt werden. Ook de breemen op de wegen en kanten uytdoen. Geen weyde scheuren dan by consent en dan op elk buynder dat gesaeyt werd leggen eenen haeck misch en dan wederom laten leggen om te beweijden. By storm en onweer het dack beschermen. Moet daerom twee leeren bezitten, een corte en een lange. De groote deur moet de paghter by storm goet sluyten. Houtwasch die verhuerder plant moet door de pagter aengehaelt werden, tsy van het Nieuwe Veer oft uyt de Bosschen inden Lande van Breda en de heesters met doornen bewaren. Per jaar vijf oft zes hoofddiensten verrigten binnen den lande van Breda of op Thurnhout (buyten den oost); de voerman en de paerden krijgen dan de cost. Als de eygenaer op de hoeve is moet de huerder fourragie besorgen: hooij, strooij, haver oft claever sonder vergoeding behalve als de eigenaer langer dan 24 uur blyft. Dan mag hij vijf stuyver per paerdt korten (aan de pachtsom) voor rouw voeder en de haever rekenen tegen 30 st. per veertel. Voor de Berlyn tot voorspan moet hij twee paerden leveren tot binnen Baerle Hertogh of Thurnhout. Huerder: Jan Cornelis Meeus Aerden voor driehonderd gulden per jaar.

MUIZENBERG – 1790 – RH112, 220

Erfdeling J. Dingeman Lips. Cornelia erft een steede best. in Huysinge, kaamers, schuur, stallinge, kooij, bakhuijs, hoven, boomgaard, zaay en weylanden, 28 bunder: de Muijzenberg, op Kleyn Overveld (smalleen van Breda) + hooyland in Wurff en het Paradijs.

MUIZENBERG – 1855 – N 13, 313

Cornelis Johannes Oomen verkoopt: bouwhoeve op den Muizenberg bestaande in bouwmanswoning, stalling, schuure, kooi, bakhuis, arbeiderswoning, hof, erf, zaai en weiland met schaarbosch: den Grooten Akker, den Huisakker, Neerslag.

MUIZENBERG, KLEINE – 1837 – N 6404, 63

Marijn Michielsen, wonenend te Groot Overveld onderpand: huizinge: de Kleine Muizenberg, stalling, schuure, hof, en dries, zaailand en erve, een bunder, 61 roede.

Moeten we aannemen dat hier veel muizen voorkwamen? Of is muis gevormd uit Mose 'slijk, modder'?

In Zundert ging de familienaam Mouws over in Muys.⁹⁸

Jan Godert Cornelis Robs en na hem zijn zoon Jan hadden de hoeve genaemt Opten Muysenbergh wel 25 jaar in huur gehad, eerst van Jacob Ortssen van der Lisse, gehuwd met Joffr. Maria vanden Broeck en daarna van Pieter van den Broeck. Er hoorden ook gronden bij die van de Overveldse heide waren afgegraven, 1671, RH134, fol. 32, 32v. De familienaam Van den Muizenberg was bekend in Hage: Elisabeth Adriaen Janssen van den Muijsenbergh, 1711, R736, fol. 113.

MUIZENBERGSEAKKER

Kadastraal perceel C 610.

Hoeve Muizenberg,
Bredestraat 6 in 1969.
Foto K. Leenders
SAB 19700311.

MUIZENBERGSEDREEF – 1775 – RH281, 271

Omtrent de Muysenbergse dreef.

MUIZENBERGSESTRAAT – 1918 – BREDANAAR37, 129

Bouwland op Scherrenberg tegen de Muizenbergsche straat, C 121.

MURENAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 147

Verpachting van kavels rogge op den Murenakker.

Bezit van de familie Van der Muren?

MUSKENSBERG – 1670 – R727, 319

Een perceel saeijlants: Muskensberch, een bunder, tot Cleyn Overvelt, noort d'Overveltse heyde.

Identiek met Muizenberg.

NAALDENWEI, MIEKE

Kadastraal perceel C 169. Identiek met Nolduswei.

NEDERKANT – 1543 – R709, 138v

Aende Nedercandt.

Laaggelegen zijde.

NEEL – 1763 – RH107, 291

Twee bunder heyde en moer op de Overveltse Heyde, soo als affgebaekent is, deese coop leggende t naaste by de Beek: de Neel.

NEEL – 1763 – RH107, 292

Twee bunder heyde en moer soo als t affgebakent is: de Neel.

NEEL – 1785 – RH111, 216v

Een perceel heyde en moer, twee bunder, op de Overveldse Heyde: de Neel, zuid en noord 's heren straat.

NEEL – 1790 – RH112, 176v

Een perceel heyden: den Eel, een bunder oost de straat (vijf stuivers, vier penningen heeren-chyns).

Neel < Cornelis. Dus bezit van ene Cornelis? Een dergelijk type naamgeving met alleen de naam van een persoon komt in Princenhage zeer weinig voor, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Zundert. De vorm uit 1790 Den Eel is ontstaan door metanalyse. Op het minuutplan van 1832 is de Neel aangegeven als een ven.

NEELKENSVELDJE – 1662 – RH274, 54V

Stuck zaeij, weij en hoijlandt: Nekens Velleken, 3½ gemet achter Hoochslaer.

Corrupt voor Neelkens Velleken?

NEERSLAG – 1855 – N 13, 313

Een perceel weiland: den Neerslag, 72 roede, bij de Hoeve de Muizenberg (C 660).

Nederslach betekent in het mnl. onder andere doodslag. Zou hier een persoon bijvoorbeeld in een vechtpartij vermoord zijn? Of heeft de naam te maken met de ook in Princenhage bekende naam Slag?

NEGENHOEK – 1774 – GT135, 222V

Den Neegenhoek, half bunder.

NEGENHOEK – 1774 – RH281, 224

Een perceel zaayland: den Neegenhoek, half bunder, west Koppenheyke.

Perceel met veel hoeken.

NIEUWE GROTE INSLAG – 1580 – R484, F3

Den Nyeuwen grooten Inslach aenden Brant met den gracht tusschen den Nyeuwen Grooten Inslach en de Cleynten Inslach, een bunder.

Zie onder Inslag.

NIEUWVEERSEBEEMD – 1649 – R725, 6

Stuck weyden: den Nieuwveerbeemt, vier gemet, aende Strijpen.

Genoemd naar de ligging bij het Nieuwe Veer.

NIEUWVEERSESTRAAT – 1709 – R735, F63

t'Hoogh Veldeken, aenden Nieuwveersengeweg, noortwaerts den Nieuwveerschenstraet.

NIEUWVEERSEWEG – 1640 – R724, F17V

Saeylants aenden Nieuw Veerschen wech.

NOLDUSWEIKE – VM

Weiland bij de Keihoef, bezit van Arnoldus. Kadstraal perceel C 169. Identiek met Mieke Naaldenweide.

NONVELDJE – 1742 – GP272, 277V

Twee gemet in Schoot: 't Nonveldeken.

Veld van een non (van Catharinadal?). Catharinadal bezat verschillende landerijen onder de Hage.

OEDENHEINING – 1500 – R415, F142

Stuck lants: Oettenheyninge.

Heining van Oda.

OMENLAND, THIJS – VM

Kadastraal perceel E 18.

ONVERDEELDE METEN – VM

Kadastraal perceel B 346, 347.

Meten zijn stukken weiland tussen twee grippe. Hier onverdeeld na een erfenis?

OYENDONKSESTRAAT – 1709 – R735, F70V

De Cluys- ofte Oyendoncxestraete.

Straat naar Ooyendonk. Identiek met de Kluisstraat.

OYENDONKSEWEG – 1645 – RH128, F28V

Den Oyendoncqschē wech.

Weg naar Ooyendonk.

OYENDONKSEWEIDE – 1918 – BREDANAAR37, 78

Een perceel hooijland: de Hooijendonksche Weide, komende tegen de Kluisstraat, B 295, groot 1,33 hectare.

OOSTERBOS

Op 6 januari 1736 zou Jan Adriaen Leyten in dit bos vermoord zijn door zijn neef Adriaen Wouter Leyten.⁹⁹

Waarschijnlijk corrupt voor Ossenbos. Zie ook Dassenbos.

OOSTSTRIJPEN – 1730 – RH100, F63

Een perceel moervelts in Ooststrijpen, vier gemet.

Oostelijk deel van de Strijpen.

OSSENBLOK – 1634 – P124, F26V

Twee bunder beempden inden Ruydigen Block: den Ossenblock neven den Strypenschen Dyck suytwest, de Elssen noortoost, den Bonten Block noortwaerts, den Ruydigen Block suytoost, wylen derffgenamen van Henrick van Nassau.

OSSENBLOK – 1699 – P126, F107V

Twee bunder beemden inden Ruydigen block: den Ossenblock, neven den Strypenschen Dijck zuytwest, de Elssen noortoost.

Blok 'omsloten perceel' waarop ossen werden geweid. Ossen nemen genoeg met mindere kwaliteit voedsel dan melkkoeien.

OSSENBOSSEN – 1774 – GT135, 222V

De Ossebossen, twee bunder.

OSSENBOSSEN – 1774 – RH281, 224

Een perceel zaay-weyland en Bosch: de Ossebossen, twee bunder.

Bos zal hier opgevat moeten worden als een gebied met struiken van bijvoorbeeld vuilboom, lijsterbes, gagel, berk en enkele hoog opgaande bomen, gemengd met allerlei grassen, biezen en kruiden. Hier beweide met ossen.

Gelegen dicht bij de Ossenweide.

OSSENWEIDE – 1580 – R484, F4

Noch opte Ossenweyde metten cleynten Schootackerken.

OSSENWEIDE – 1668 – GP263, 134

De Ossenweijde.

OSSENWEIDE – 1742 – GP272, F100V

Zeven gemet: d'Ossenweyde.

OSSENWEI

Kadastraal perceel C 314.

Weiland voor ossen. Het woord os komt al in de Lex Salica voor (701/800).¹⁰⁰ Os zou betekenen 'het bevruchtende mannetjesdier';¹⁰¹ dan is de betekenis van het woord wel in tegenstelling tot de werkelijkheid.

OVEN – 1620 – PONDB. 65V

Jochum Mathys Willem Janssen aende stede: den Oven.

OVEN – 1634 – P124, F14

Een bunder landts en weyde metten huysse daer op staende: de Leege Heyninge (er boven staat: den Oven).

OVEN – 1640 – RH274, 5

Den Halacker, van Hoochslaer tot den Oven toe.

OVEN – 1668 – GP263, 141

Stede: den Oven

OVEN – 1699 – P126, F59V

Een bunder lants en weyde met den huysen daer opstaende: den Oven.

OVEN – 1719 – RH96, 98V

Vier gemet zaaylant en houtwaszen agter in de stede op Groot Overvelt: den Oven, scheij-
dende op 't middelhooltie.

OVEN – 1742 – GP272, 20V

2½ gemet uijt de steede: den Oven.

OVEN – 1766 – RH108, 81

Antoniet Naelden erft een steede, huysinge, schuure, lant en erve: den Oven, twee bunder.

Genoemd naar een losstaande oven. Sommige boerderijen bezaten een buitenoven, som-
mige een compleet bakhuis, terwijl andere een oven binnenshuis bezaten.

OVENAKKER – 1640 – RH274, 5

Eenen acker: den Ovenacker.

OVENAKKER – 1743 – RH279, 135V

274 roede: den Ovenacker, oost de straat.

OVENAKKER – 1767 – RH281, 133

Een perceel saayland: den Ovenakker, 224 roede.

Akker bij de Oven.

OVERAKKER – 1788 – RH112, 92

Een perceel zaayland, 124 roede: den Over akker, oost de straat.

OVERAKKER – 1794 – RH283, 193

Een perceel zaayland, 224 roede: den Overakker of Hoog akker.

Identiek met Ovenakker? Dat lijkt bij de vermelding uit 1794 niet logisch: hier wordt de
Overakker gelijkgesteld met de Hoog Akker. Over kan inderdaad hoger betekenen.

OVERVELD – 1295 – ST. BERNAARD, B 11

Aud Oueruelt.

OVERVELD – 1303 – II-36, N20

In Overvelt.

OVERVELD – 1415 – G, F61

Tot Overvelt.

OVERVELD – 1418 – ASB6, 6V

Tot Overvelt.

OVERVELD – 1440 – EC350

tot Overvelt.

OVERVELD – 1440 – ERENS

Overvelt.

OVERVELD – 1446 – EC364

in loco dicto Overvelt.

OVERVELD – 1461 – R706, F126V

tOvervelt.

OVERVELD – 1474 – D, F11

Tot Overvelt.

OVERVELD – 1487 – CART. BEGIJNHOF, P. 138

Tot Overvelt.

OVERVELD – 1525 – R705, F5V

tOovervelt.

OVERVELD – 1528 – R705, F168

Couwenberchs acker tOovervelt.

Kaart van Overveld, 1669,
afkomstig uit Vincennes.
SAB 1998-920.

OVERVELD – 1597 – R718, F26V

In Overvelt.

OVERVELD – 1645 – R724, F217

Tot Overvelt.

OVERVELD – 1710 – R736, F44

Tot Oovervelt.

OVERVELD, GROOT – 1603 – R718, F218V

Tot Groot Overvelt.

OVERVELD, GROOT – 1658 – R726, 74

Woonhuys tot Groot Overvelt.

OVERVELD, GROOT – 1711 – R736, F122V

Op Groot Overvelt.

OVERVELD, GROOT – 1738 – RH102, F19

Op Grood Overvelt.

OVERVELD, GROOT – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland: het Groot Overveld, D 523, groot 1,02 hectare.

OVERVELD, KLEIN – 1610 – R719, F182V

Tot Cleijn Overvelt aenden Hoogen Put.

OVERVELD, KLEIN – 1651 – R725, F41V

Stede tot Cleyn Overvelt.

OVERVELD, KLEIN – 1669 – R727, 224

Tot Cleijn Overvelt in de cluijs.

OVERVELD, KLEIN – 1676 – R729, F25

Aen 't Cleijn Overvelt.

OVERVELD, KLEIN – 1712 – R736, F172V

Op Kleijn Overvelt.

OVERVELD, KLEIN – 1742 – GP272, F265V, F132

Op Kleijn Overveld; een hoof ... aenden Hogenput: 't Klijn Overvelt, van juffr. Clara van der Kaaij.

Oude vermeldingen van Overveld zijn: 1265 de Overvelt; 1292 Gherarde van Oueruelt; 1299 apud Overveldt; 1404 tOvervelt; 1440 die gemeynte van Overvelt.¹⁰² In 1449 wordt Overvelt vermeld: er was toen een kind van Jan Hollanders in een put gevallen; het werd gered werd door een oudere broer.¹⁰³ Bij Herenthout komt in 1448 een 'goede van Overtfelt' voor,¹⁰⁴ terwijl in Watermaal in 1312/55 ene Johannes, filius Johannis de Overvelt genoemd wordt.¹⁰⁵ Bij Diepenveen ligt een gebied het Overvelde. Mogelijk moet ook Orvelte teruggaan op Overveld; in 1362 geschreven als Oervelde.¹⁰⁶ Overveld bevat veld, dat is primair 'wijde, woeste vlakte buiten de nederzetting' of 'onbebouwd terrein', terwijl het vanaf de dertiende eeuw ook akker gaat betekenen.¹⁰⁷ Over kan staan voor 'hoger gelegen' of 'aan de overzijde'.¹⁰⁸ Waarschijnlijk hier de eerste betekenis: Overveld ligt inderdaad een stuk hoger dan Ooyendonk, Halderdonk en andere polders in de omgeving.

Overveld is een groot gehucht: het werd dan ook opgesplitst in Groot Overveld en Klein Overveld.

OVERVELDSE HEIDE – 1500 – R415, F144V

Aende Overvelsheyde, neven de Gemeynthe van Overvelt noordwestwaerts.

OVERVELDSE HEIDE – 1500 – R415, F159V

Aende Overveltsche heyde.

OVERVELDSEHEIDE – 1525 – R705, F17V

Huysinge... aende Overveltsche Heyde.

OVERVELDSE HEIDE – 1569 – R714, F243V

Stede op Middelberch, oostwaerts en zuytwaerts aende Overveltsche Heyde.

OVERVELDSEHEIDE – 1603 – R718, F217V

Achter de Beeck aende Overveltsche oft Beecksche Heyde.

OVERVELDSEHEIDE – 1648 – P124, F5

Jacob Beens honderd bunder van de Overveltsche Heyde, beginnende int zuytwesten aenden Halderdoncksen wech streckende vandaer noortoostwaert op langs en neffens de veertig bunder van Joncker Henr. Canaerts ten erffelycke grontchynse van tien stuiver per bunder, totaal vijftig gulden. Noch vijftig bunder vande Overveltsche Heyde voor 25 gulden. Noch 75 bunder van de heyde: den Aert en Buerstede, beginnende van den Ryt aldaer 37 gulden tien stuiver. Noch veertig bunder van de Overveltsche Heyde, twintig gulden.

OVERVELDSEHEIDE – 1649 – R725, 9

Willem van Oranje heeft aen Jacob Beens vergunt te mogen inneemen, afgraven, gebruyken de quantiteyt van honderd bunder heyden, beg. in het zuytwesten aenden Halderdoncksen wech...

OVERVELDSEHEIDE – 1656 – RH132, 60

Joncker Henrick Canaerts verklaert dat hij in 1648 veertig bunder van de Overveltse heijde heeft ingenomen en die in 1649 is beginnen te breeken en te besayen soo met rogge andere granen.

C. Huysers: boerderij
aan de Grintweg.

OVERVELDSEHEIDE – 1658 – R726, F78

Erven op de Beeck in de Groenstraete, westwaerts de Overveltsche heyde.

OVERVELDSEHEIDE – 1668 – GP263, F123

Jacob Beens nieuw lant tot Overvelt, sonder preiuditie ende onder protestatie van het recht der gegoyde ende ingesetenen aldaer om den erffdom tegens hem in proces sijnde voor den Ed. Rade van Brabandt in 's Gravenhaghe, vijftig gemet voor soo veel gebroken is, onder lant en weijde.

OVERVELDSE HEIDE – 1681 – R729, 203V

De Overveltse Heijde.

OVERVELDSE HEIDE – 1699 – P127, F600

Uitgifte van de Overveldse heide door erfgenamen Beens: Adriaen van Erfrente: veertien bunder heiden en vroenten uyt honderd bunder tot Overvelt, ingenomen 1649 door Jacob Beens (cyns: zeven gulden twee stuivers). Willem van Bergen, out-president 13 bunder, 184 roede (zes gulden veertien stuivers), Corn. Corn. Baartmans dertien bunder, 259 roede (zes gulden), Christoffel Hanecops dertien bunder, 379 roede (zeven gulden). Denselve Hanecops nog veertien bunder (zeven gulden). Jan de Waal zeven bunder, 39 roede (drie gulden elf stuivers). Denselven zeven bunder, vijftien roede (drie gulden), Jan Babtista Huart, tevooren Juffr. van den Broeck inden Olypodt, zeven bunder, honderd roede (drie gulden, twaalf stuivers), Jan Aartssen van Loon, schipper, de helft van zeven bunder honderd roeden, suytwaerts de Halderdoncksestraat (een gulden, zestien stuivers). Ook de wederhelft. Corn. Bosseyken 6½ bunder: het Buerstedens Heiken, uit de veertig bunder ingenomen in 1649 door Jacob Beens (drie gulden). Volgen nog andere.

OVERVELDSE HEIDE – 1699 – P126, F22

Jacob Beens by Octroij van 25 maart 1650 vijftig bunder van de Overveltsche Heyde Fl. 25, -. Desen post is opde rekening van het jaer 1697 op het 2e Capittel van uytgifte bewesen noijt ingenomen te sijn geweest. Memorie.

OVERVELDSEHEIDE – 1708 – R735, F10

Heyvelt op de Overveltsche Heijde.

OVERVELDSEHEIDE – 1714 – R737, F55, F56V

Op Overvelsse Heyde; op de Overveltsche Heyde.

Heidegebied behorend bij Overveld. In Princenhage lagen niet veel heidevelden, althans vergeleken met de zanddorpen als Alphen, Gilze, Baarle-Nassau etcetera. De Overveldseheide omvatte ten minste 190 bunder. Het was geen gemeynte (de Gemeynte van Overveld grensde aan de Overveldseheide: die gemeynte bevatte waarschijnlijk meer gras en/of moer). Daarom meende Jacob Beens dat dit gebied wel door hem ingenomen kon worden: hij wilde het kopen van de Heer van Breda. Deze had daar wel oren na: het gebied zou dan immers naast de koopsom nog een jaarlijkse cijns op gaan brengen. De armen van Overveld en naburige gehuchten zouden dan echter hun weidegebied, turfveld etcetera kwijt raken. De armen waren voor hun levensonderhoud voor een niet onbelangrijk deel aangewezen op de heide: ze lieten er hun schapen of geiten grazen, ze haalden er turf, ze lieten er hun bijen

vliegen. Sommigen hadden een kleine bron van inkomsten aan het verkopen van bezems en zand. Het gebied zou tweehonderd bunder groot zijn geweest.

In 1654 verklaren de vorster en de ondervorster van de Hage dat diverse lieden uit Overveld, de Beek en omtrent de Aard wonend illegaal 'torffsoyen' op de Overveltsche heyde gestoken hebben en 'soyen en aerde' op den Aert, RH132, fol. 6v, 7. Diverse boeren hadden aan Jonker Cannaerts gevraagd of die niet naar Den Haag wilde gaan om bepaalde gronden bij de Overveldseheide in te nemen. Die grond was echter al illegaal door de boeren ontgonnen. Als Cannaerts in Den Haag succes had, zouden ze hem de verschuldigde cijns betalen., RH132, fol. 16v. Zo had Jan Cornelis Boenders in 1629 een gemet van de heide illegaal ingenomen en ook rentmeester Mattenburg had reeds in 1621 illegaal een bunder bij de hoeve Muizenberg getrokken, R828, fol. 314, 314v. In 1657 hadden de omwonenden van de Overveldse- en Beekseheide veel 'torffsooyen ende matten' gestoken van die heidevelden. Ook lieten ze een menigte schapen op die heiden lopen en die vraten niet alleen de heide kaal maar ook de nieuw ingenomen cultuurgrond van Jacob Beens, R827, fol. 34.

In 1656 betrapte vorster Jacob Jordaens een knecht en een paar meiden van Jan Adriaen Leyten die illegaal turf staken op de Overveldseheide. Jordaens wou het paard in belag nemen, maar de knecht en de meiden riepen naar Leyten en die kwam en nam het paard weer van de vorster af. Leyten wou daarna de vorster nog omkopen om hem niet bij de schout aan te geven, maar de vorster weigerde de omkooppenningen, RH132, fol. 92v.

In 1656 verklaart Jonker Hendrik Cannaerts dat hij in 1648 veertig bunder van de Overveldse Heide heeft ingenomen en dat hij die in 1649 is begonnen 'te breecken ende te besaeyen soo met rogge als met andere granen' (het bedoelde stuk lag in de Brielsehoek, en was de basis voor het bekende Bosdal)¹⁰⁹ Ook de tiende verzamelde hij, want die pachtte hij van Syne Hoocheyt. In 1652 had de pachter van de tiende van de Graduale Kanunniken uit Den Bosch echter met geweld de tiende van die nieuwe gronden opgehaald, terwijl Cannaerts afwezig was, RH132, fol. 60v. Met Cannaerts liep het niet goed af: na zijn overlijden vervielen de weduwe en zijn kinderen tot armoede. De 32 bunder erfgoet die 'byna alle ter culture ende tot goet teelant ende bosch gebracht waren en oock betimmert met een woonhuys en twee schueren' waren opgewonnen door Joan van Bergen wegens schulden, RH134, fol. 20, 20v.

In 1658 haalden de geburen als reactie op de onrechtvaardige bevonden aankoop van de Overveldse heide door Beens zeker 4000 karren turf van de Overveldseheide weg.¹¹⁰

Het illegaal innemen van stukjes heide was heel normaal, zeker in onrustige tijden, als de controle van de rentmeester van de domeinen verslapte of totaal afwezig was. Zo had Jan Cornelis Boenders na zijn huwelijk in 1628 een stuk van de Overveldseheide ingenomen zonder voorlijf te betalen. Hij beplante het met fruitbomen en andere bomen en zette er een huis op. Rentmeester Mattenburg op Muizenberg had in 1621 een bunder of twee gemeten illegaal ingenomen en Cornelis Dirven in 1622 een half bunder. En nog vele andere hadden het voorbeeld van Mattenburg gevolgd, R828, fol. 314, 314v.

In 1670 was Maria Govert Aertssen 's morgens tussen vijf en zes uur aan het bakken bij Lambrecht Jacobssen op het Moleneinde, toen er een kar uit Westrik aan kwam rijden die

‘delen’ (planken) van de schuur van Jacob Beens loste. Die delen werden gebruikt om de kelder af te timmeren. (RH133, fol. 14v, 15). Blijkbaar hadden de geburen de schuur uit wraak tegen Beens gesloopt.

OVERVELDSE DREEF – 1790 – R1090

In het midden van de Overveldse dreef

Dreef, ‘weg waarlangs vee gestouwd wordt’, later ‘weg met bomen’.

OVERVELDSE LOOP – 1877 – P401, 1601

De Overveldsche loop, aanvangende ten noorden van Logtenburg, op perceel D 427, lopende door groot Overveld en uitmondende in den Polder van Hal, perceel D 366, lang 1465 meter.

OVERVELDSE STRAAT – 1878 – P401, 1640

De Overveldsche straat, lang 2086 meter.

OVERVELDSE VROENTE – 1634 – P124, F67V

de Overveldtsche vroente.

OVERVELDSE VROENTE – 1682 – R729, F203

Heyde en groese tot Cleijn Overvelt, suytwaerts aen Sijne Hoocheyts vroente.

Vroente ‘bezit van de heer’ (bij vroom ‘heer’), wordt in de akten duizenden malen genoemd, meestal als s’Heren vroente. De vroente was het gebied met woeste gronden: door de overgang van het recht op de regalia van de koning op de regionale heren, waren de Heren van Breda in het bezit gekomen van het recht op de wind (van belang voor het oprichten van molens), de straten, de heide, de wateren en dergelijke. Een vroente is ook wel de naam voor een gevangenis, maar in deze zin komt het woord in de Baronie haast niet voor, in tegenstelling tot vroente in de zin van ‘woeste grond’.

PAARDENWEIDE – 1669 – RH275, 13V

Stuk weijden: de Peerdeweijde, 4½ gemet in Kesteren.

PAARDENWEIDE – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel weiland: Paardenweike, D 186, groot 43 are.

PAARDENWEIDE – VM

Perceel bij de Keihoef. Kadastraal perceel C 378. Ook E 480.

PAARDENWEIKE – 1883 – NBOC23,2278

Een perceel weiland en hakhout: het Paardenweike, op Scherrenberg, 80 are. C 105, 106.

Weiland waarop paarden geweid werden. Een dergelijk weiland was een halfnatuurlijk gebied, met struiken, pollen van grassen, onkruiden etcetera.

PAARDSKERKHOF – 1742 – GP272, 371V

bij 't Paarts-kerkhof.

PAARDSKERKHOF – 1769 – R1073

Een kavel schaarhout op een perk, van ouds: het Perskerkhof, oost de dreef van de Creekel-polder, suyd de dreef van de Leur, bij de Hoef van het Liesbosch.

Kerkhof waar dode paarden werden begraven. Het eten van paarden was eeuwenlang taboe. De huid werd wel gebruikt, maar het vlees niet. In diverse dorpen heeft men peertskerkhof verward met pestkerkhof. Maar pestkerkhoven blijken slechts sporadisch voor te komen. Kadastraal perceel E 472d.

PAD, HOGE – 1547 – R710, F127

opten Hoogen Pat.

PAD, HOGE – 1634 – P124, F67V

Een bunder lands, eertyts Dillenheyninge en nu: den Hoogen Padt, de Gemeente van Overvelt west.

PAD, HOGE – 1699 – P126, F305

Een bunder lands, eertijts: Hillen Hejninge en nu: den Hoogen Padt, de Hoeve van Muysenbergh oost.

Gelegen aan een hoge pad. Of een perceel met een hoge pad er overheen.

PAPEN – 1668 – GP263, F60V

Weijde: de Papen, achter Dircx straetien, 2½ gemet.

PAPEN – 1699 – P126, F10

Het Leegh Goedt, in de Dammen, de velden: de Papen zuyt.

PAPEN – 1726 – RH277, 150V

2½ gemet: de Papen.

PAPEN – 1742 – GP272, 310V

Twee gemet aenden Hogen put: de Voorste Paapen.

PAPEN – 1763 – RH281, 125

Een perceel land en bos: de Papen.

PAPEN, VOORSTE – 1667 – R727, 101V

Stuck saeylants: de Voorste Papen, een bunder.

PAPEN, VOORSTE – 1668 – GP263, 23V

Landt aenden Hoogen Puth: de Vorste papen, twee gemet.

Paap 'parochiepriester', maar ook een familienaam. De varianten Paap, Paape, Paapen en Papen kwamen in 1947 nog voor in Noord-Brabant.¹¹¹

PAPENAKKER – 1668 – GP263, 116V

Papenacker.

PAPENAKKER – 1668 – GP263, 60V

Weijde: de Papenacker, achter Dirck straetien, 2½ gemet.

Akker in bezit van de familie Papen. Vergelijk Jan Cornelis Papenzone, Peter sPapen, 1456, Gilze.¹¹²

PAPENBROEKSMAAI – 1620 – GP260, F112V

Weyden by Hoochlaer: Papenbroekx May.

PAPENBROEKSMAAI – 1668 – GP263, F43

Weijde by Hoochlaer: Papenbroecx maey, 621 roede.

PAPENBROEKSMAAI – 1668 – GP263, 98

Weijde bij Hoochlaer: Papenbroecx Maeij, drie gemet, 95 roede.

PAPENBROEKSEMAAI – 1679 – R729, 73

Een perceel weijden: de Papenbroecxe Maey op Hooghslaer.

Made 'hooiland', hier bezit van de familie Papenbroek? De familienaam is onbekend in Noord-Brabant. Maar een toponiem Papenbroek is hier op Overveld ook onbekend.

PAPENBROEKSEMAAI – 1636 – GP261, F158V

Claes Janssen Schoenmaeckers weijde: Papenbroecx Weij.

PAPENSTRAAT – 1766 – RH108, 44V

Op Klyn Overvelt, oost de Papestraat.

PAPENSTRAAT – 1790 – RH112, 180V

Een perceel zaayland in de Papestraat.

PAPENSTRAAT – 1794 – RH283, 74V

De Paapestraat.

PAPENSTRAATJE – 1720 – RH96, 114

Bosch aen het Papenstraetien.

PAPENSTRAATJE – 1835 – N1271, 93

De Groote Kanis (C 24), oost het Papenstraatje.

PAPENSTRAATJE – 1835 – N1271, 93

De Groote Kanis, C 24, zuid het Papenstraatje.

PAPENSTRAATJE – 1938 – DE BOER 35, NR. 46

Een perceel weiland aan het Papenstraatje (C 27).

Genoemd naar een familie Papen? Weggetje ten noorden van de huidige Kluisstraat in de Haagse Beemden. Tegenwoordig (sinds de ruilverkaveling?) geen openbare weg meer.

PETERSHEINING – 1551 – R711, 94

Stuck lants, 5/4 bunder: Peters Heyninge (deel is leen).

PETERSHEINING – 1551 – R711, 147

Stuck lants: Petersheyninge, een bunder.

PETERSHEINING – 1634 – P124, F50V

Een lopensaet landts in Petersheyninge, wylen Peerken Daem Jan Jacob Leyten.

PETERSHEINING – 1656 – RH274, 14V

Acker: Petersheijninge, over de straete.

PETERSHEINING – 1699 – P126, F229

Een loopen lants in Peetersheyninge wylen Peerken Daem Jan Jacob Leyten.

Heining afkomstig van Peter Daem Jan Jacob Leyten.

PLAKKENBOS – 1676 – R728, F195V

Een bunder schaerbosch: Plackenbosch.

Mogelijk bezit van een familie Plak, een nog in 1947 bekende familienaam.¹¹³

PLAK, HOGE – 1826 – N6378, 59

Een perceel zaayland op Scherrenberg: den Hoogen Plak, een bunder, zeven roede.

PLAKSKE, LAAG – 1914 – BREDANAAR33, 153

Kavels rogge op het Klein Plakske.

Plak, plek'perceeltje'.

PLASAKKER – 1742 – GP272, 46

Drie gemet: den Plasacker.

Akker gelegen bij de Plassen.

PLASSEN – 1506 – R417, F337

Inde Plassen in Halle.

Laaggelegen, vaak onder water staand gebied in Halle.

PLEK, GROTE – 1774 – GT135, 222V

De groote Plek, 4½ gemet.

PLEK, GROTE – 1774 – RH281, 223V

Een perceel zaayland: de groote Plek, 4½ gemet.

Plek'plaats', ook wel 'perceel'. Plak'stuk lands'.¹¹⁴ Komt als soortnaam honderden malen voor in de omschrijving van percelen.

POLDER – 1501 – R415, F305V

Inden Polder.

Gebied bij de Prinsenhoeve, een zandgebied, hooggelegen, dus een diluviale polder.

Evenals een alluviale polder omgeven met dijken (wallen), maar uiteraard veel minder vruchtbaar.

Polder komt in Nederlandse bronnen voor het eerst voor in 1130/1161.¹¹⁵ Het woord hangt samen met pol 'aangeslibd land'; de betekenis van polder is 'een door aanslibbing boven het water uitstekend land, dat vervolgens ingedijkt werd'.¹¹⁶

POLDER VAN OYENDONK – 1502 – R415, F362V

Den Polder van Oeyendonck.

Alluviale polder, dus omgeven door dijken. Zie onder Ooyendonck.

POLDERSAKKER – 1906 – BREDANAAR25, NR. 91

Een perceel bouwland: Poldersakker, in den Krekelpolder, 90 are, E 540.

POLDERSAKKER – 1912 – BREDANAAR31, 241

Een perceel bouwland: de Poldersche akkker, E 335, groot 1,58 ha.

Akker liggend in de Krekelpolder? Eerder bezit van de polder.

POORTERSBOS – 1901 – BREDANAAR20, 278

Schaarhout in het Poortersboschje.

POORTERSBOS – 1906 – BREDANAAR25, 283

Schaarhout in het Poortersbosch.

Bezit van de familie De Poorter.

POSTBAAN, OUDE – 1878 – P401, 1640

De Oude Postbaan, lang 804 meter, door Mastland naar de Logtenburgsche straat.

Oude Postbaan van Antwerpen naar Moerdijk en verder naar Rotterdam.

PRINSENHOEVE – 1620 – GP260, F14V

De prince van Oraengien huysinge, bruyker Jan Adr Oonincx.

PRINSENHOEVE – 1636 – GP261, F76V

De Prince van Oraengien landt aende hoeve by t Liesbosch.

PRINSENHOEVE – 1668 – GP263, 143

Hoeve bijt Liesbosch.

Deze hoeve was bezit van de Prinsen van Oranje; in de negentiende of twintigste eeuw Prinsenhoeve genoemd, zoals de Hoeve te Hulten, de Hoeve te Ulvenhout, de Hoeve in het Hout enzovoorts. Zie onder Hoeve bij Liesbos, onder het gehucht Lies.

PRINSENPOLDER – 1578 – R482, F89

In sPrincenpolder aenden Brielschen wech.

Polder van de familie Prinsen? Of eigendom van de prins van Oranje?

PUT, HOGE – 1525 – R705, F5V

Aenden Hooghen Put.

PUT, HOGE – 1533 – R706, F170

Huysinge, hovinge... opten Hooghen Put.

PUT, HOGE – 1568 – R714, F202

Stede aenden Hoigen Put, 3¼ bunder.

PUT, HOGE – 1591 – R717, 79

Opte Hogen Put.

PUT, HOGE – 1610 – R719, F182V

Tot Cleijn Overvelt aenden Hoogen Put.

PUT, HOGE – 1620 – GP260, F16

Hoogenputt.

PUT, HOGE – 1641 – R724, F44V

Opten Hooghen Put.

PUT, HOGE – 1651 – R725, F44V

Onderpand van Jacob Janssen Schoenmaeckers, brouwer tot Breda,: de helft van een stede tot cleijn Overvelt: den Hoogen Put.

PUT, HOGE – 1699 – R733, F68V

Bernard van Riel, coopbrouwer, als last hebbende van Joffr. Francoyse vanden Lemmer, zyne Huysfrouwe en ook van Maria Anna vanden Lemmer, verk. Dingeman Jacob Lips X Jacobmyn Jan Bastiaen Kerstens eene stede mette huysinge, brouwerije, schuere en verdere timmeringe onder werff, hoff, boomgaert, saeylant en driessen, 7½ bunder op Cleyen Overvelt opden Hoogen Puth.

PUT, HOGE – 1708 – R735, F19V

Op Clijen Overvelt opden Hoogen Put.

PUT, HOGE – 1740 – RH102, F76

Adr. Wagemakers, weduwnaar van Petronella Huysmans voor 1/4 part en Joh. Huysmans voor 3/4 verkopen J. Corn. Meeuwissen eene steede, huysinge, schure, hof en erve met 't Land, twee bunder, op Kleyn Overvelt: den Hogenput.

PUT, HOGE – 1749 – RH104, F187V

Juffr. Catharina Maria de Man, weduwe Joh. Paulus Huppertus verk. Peeter en Mathijs Eeltjes eene steede best. in Huysinge, stallinge, schuere, kooye, backhuys, hof of boomgaerd,

schaerbossen, vijvers, beplante dreeven en weegen, mitsgaders ongecultiveerde gronden, 21 bunder, 316 roede op Kleyn Overvelt, noordoost sHeeren straet of de weg nae de Polder van Weymeren.

PUT, HOGE – 1754 – RH106, F157

Sieur Mathys Eeltjens verk. aen synen broeder Pieter Eeltjens een steede, best. in eene huy-singe, stallinge, schuere, kooye, backhuys, hoff off boomgaard, schaerbossen, vijvers, beplante dreeven en weegen, mitsgaders ongecultiveerde heygronden, 21 bunder, 316 roede, op Klein Overvelt, noortoost sheeren straet off weg nae den Polder van Weijmeren, zuytwest sHeeren straet of weg nae den Briel.

Put met een hoge putkuip? Zie onder Hoge Put.

PUTTEN – 1732 – R587, F140

Een perceel beemden: de Putten, een bunder, in Strypen by den Strypense wegh.

In veldnamen kan put betrekking hebben op een laaggelegen perceel of op een stuk grond waar leem- of moerputten gedolven waren.

PUTTENBOS – 1904 – BREDANAAR23, NR. 114

Een perceel bouwland en schaarbosch: Puttenbosch 1,0 hectare. Kad. nr. E 413.

Bos bij de Putten.

RAPEN – 1742 – GP272, F114V

2½ gemet: de Rapen agter het Dircxstratjen.

Genoemd naar de hier geteelde rapen?

Rapen werden verbouwd voor de olie (die van mindere kwaliteit was dan de olie van koolzaad) en voor de knollen, die als veevoer dienden. Een heining waarin rapen geteeld werden is vreemd. Meestal werden deze verbouwd in hoven of in elk geval op kleine percelen. Werden ze geteeld voor de olie of als nagewas voor de knollen? Jaren achtereen rapen telen op een perceel (zoals de naam doet vermoeden) heeft als bezwaar dat er een besmettelijke ziekte onder de rapen gaat optreden: knolvoet. In 1490 werden er al rapen verbouwd in Zundert, want in een akte staat gestipuleerd; 'dlant aenverden als de rapen nu afgedaen sijn', RZ280, fol. 103v. In de dertiende eeuw werden er bij Zandvliet, Stabroek en Kapellen reeds rapen geteeld.¹¹⁷

Maar Rapen is waarschijnlijk foutief voor Papen. Zie aldaar.

RAPENBURG – 1775 – RH109, 167

Mr. Pieter Eltjens, mr. lootgieter verk. Alex, Grave van Bylandt eene steede best. in eene huy-singe, met de kamers, stallinge, schuure, kooye, bakhuis, hoff off boomgaard, zaaij lande, houtwassen, dreven als andere plantagien en heygronden, 24 bunder op klijn Overveld: Rapenburgh.

Mode-naam uit de achttiende eeuw met burg. Vergelijk het Rapenburg te Leiden.

RATTENWEIKE

Kadastraal perceel C 637.

Weiland van de familie Rat.

REINENBLOK – 1679 – R729, 95V

Een perceel beemden: Rijnenblock, een bunder, in Slaegh, suijswaerts den Slaeghsenwegh.

Blok 'omsloten perceel', van een persoon Rein of een familie Reinen.

RIJMAKER – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel weiland: de Rijkmaker, aan de Vianendreef, E 305, groot 95 are.

Vruchtbaar perceel, waar een goede opbrengst vandaan kwam.

RIJNVAANSWEIDE – 1699 – R733, F50

Een perceel weyde: de Reynvaens weyde, vier gemet, aende Hooghlaerse straet.

Rijnvaan, Rijnvaren is Boerenwormkruid, *Tanacetum vulgare*, een plant die wel bekend was als wormafdrijvend middel. Deze soort groeit in wegbermen en op grasstroken tussen de akkers.¹¹⁸ Rijnvaan is een bekende bijnaam in de Baronie. Vergelijk Jan Peeterssen Reynvaen, 1665, GP647, fol. 3v. Nicolaes Peter Reijvaens was in 1694 schepen, RH135, fol. 125.

RIJOM – 1525 – R705, F26V

Beemden achter Overvelt inde Ryom.

Een straatje waardoor men omreed, een te lange weg nam? Of is bedoeld omrijden in de zin van omploegen?

RIJT – 1766 – RH108, 45

Een perceel saayland: de Reyt, twee gemet.

RIJTJE – 1720 – RH96, 130V

Stukje lant: de Ryties, 1/2 bunder, noortwaerts de waterloop.

Rijt 'kleine waterloop';¹¹⁹ het woord is verwant met Rijn. Men zou met rijt vaak het dalvormige begin van een beek aangeven.¹²⁰ In de loop der eeuwen verloor de waterloop zijn naam en ging deze over op het aanliggende land: de waterloop kreeg dan een andere naam, bijvoorbeeld loop, ley, beek.

RISTMANSGOED – 1415 – G, F17

Ristmansgoede.

Ris(t)mans is een familienaam: Adriaen Domaes Rismans, 1484. P95, fol. 8.

ROELENHEINING – 1517 – R424, 147

Twee lopensaet lants in Cornelis Roelenheyninge.

Heining van Cornelis Roelen.

ROMMENWEIDE – 1607 – R719, F47, 48v

Stuck weyde: Rommenweijde, gelegen aenden Eijck.

Weiland van Rombout of een familie Rommen. In 1427 wordt die jonghe Lanc Rommen vermeld.¹²¹

ROPSENAKKER

Kadastraal perceel C 426.

ROPSENAKKERSEBOS

Kadastraal perceel C 424 (later C 870).

Robs is een bekende naam in Princenhage. Vergelijk Jan Cornelis Govaert Robs, 1713, R737, fol. 4.

ROSMOLEN – 1636 – GP261, F77

Aenden rosmolen.

Molen voortbewogen op paardenkracht. Ros is hier de oude naam voor paard.

ROUW LAND – 1660 – R726, 138v

Schaerhout staende rontsom den acker: het Roulant, aenden Hoogenput.

ROUW LAND – 1699 – R733, F69v

Een perceel saeylants: het Roulant, twee bunder, op Cleijn Overvelt, opden Hoogenput.

Rouw 'ruig begroeid'. Gezegd van granen en weiland, waarbij in het eerste geval geduid wordt op weelderige groei, in het tweede geval op lang en ongelijke lengte van het gras.¹²²

RUIGE BLOK – 1634 – P124, F26v

Beempden inden Ruydigen block... neven den Strypenschen Dyck suytwest, de Elssen noorttoost, den Bonten block noortwaerts.

Ruidich, ruich'vol onkruid'. Ook gezegd van schapen die een bepaalde ziekte onder de leden hadden en dan ruig in de wol zaten, schurftig. Dergelijke dieren mochten volgens de keuren niet bij andere, gezonde dieren komen.¹²³ In dit verband zou men ook kunnen denken aan een perceel waarop dergelijke schapen geweid werden. Mathijs Janssen van Beeck en Gysbrechts Symons van Alphen hadden in 1655 36 hamelschapen van Lambrecht Cornelis Janssen van Beeck geschoren en van wol ontbloot: zij verklaarden dat die schapen sonder de minste besmettinge of ruijchte waren, RH132, fol. 51, 51v.

RUITAKKER – 1640 – RH274, 5

De Hoogslaerweyde met een stuck landts: den Ruijtacker.

RUITAKKER – 1788 – RH112, 91v

Een perceel zaayland, 450 roede: de Ruytakker of Buyke weide.

RUITAKKER – 1794 – RH283, 193

Een perceel zaayland: de Ruytakker of Buykwyde, 448 roede.

Akker in de vorm van een ruit? Ruit is ook een plantennaam onder andere voor Poelruit, eendenkroos en waterranonkel,¹²⁴ maar bij een akker lijken deze planten niet te passen. Ruit kan ook een nevenvorm bij rut, rode zijn. Vreemd is dat het perceel zowel akker (Ruytakker) als weide (Buykweide) genoemd wordt.

SALAATWEIDE – 1790 – RH112, 193v

Een perceel schaarbos en boomen: de Salaatweyde, vijf gemet (10 duyten heerenchyns).

SALADEWEIDE – 1663 – R726, 247

Een perceel erven: de Slaetweijde, vier gemet.

Weiland waar wilde sla, *Lactuca scariola* groeide? Of een andere plant die als salade gebruikt kon worden, bijvoorbeeld paardenbloem (Molsla, te verkrijgen door een hoopje zand op een paardenbloem te gooien)?

SCHAAPSKOOI – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout op Mastdal bij de Schaapskooi.

SCHAAPSKOOI – 1930 – DE BOER, 27

De Schaapskooi, E 73.

SCHAAPSKOOI – 1938 – DE BOER 35, NR. 23

Een perceel bouwland: de Schaapskooi, 1,54 hectare. Kad. nr. E 73.

Perceel gelegen tegen een schaapskooi (van Mastland). Rond 1930 waren er geen schapen meer in Princenhage.

SCHAAPSWEIDE – 1565 – R714, F43V

Stuck weyden: de Schaepsweyde, twee bunder 27 roede.

SCHAAPSWEIDE – 1599 – R718, 69

Stuck weijden: de Schaepsweijde, twee bunder.

SCHAAPWEIDE – 1548 – R710, F141V

Stuck weyden: de Schaepweyde, tOvervelt
in Doirnen, oostwaerts aende Beecksche Heyde.

SCHAAPSWEIDE – 1599 – R718, F69

Stuck weyden: de Schaepsweijde, twee bunder.

SCHAAPSWEIDE – 1605 – R718, 281

Stuck weijden: de Schaepsweijde, twee bunder, acht roede.

SCHAAPSWEIDE – 1613 – ND8974, F565V

Aende Schaepsweije.

Weiland waarop speciaal schapen werden geweid. Schapen graasden normaliter op de heide en op wegkanten en overhoeken. Princenhage bezat minder schapen dan uitgesproken zanddorpen als Alphen, Zundert, Baarle etcetera omdat er veel minder heide was.

SCHANS – 1720 – RH96120V

Heyde op de Overveltsche heyde aende Schans.

SCHANS – 1740 – RH102, 124

Een gemet eyke plantsoen, een gemet out eyke schaerbos, twee gemet heyde: de Schans, aen malkanderen op de Overveldse heyde.

Lag hier een schans, een versterking, uit de Tachtigjarige Oorlog? Dergelijke schansen zijn van diverse gehuchten in de Baronie bekend. In 1699 komt een vermelding voor op de onder de boeren verdeelde Buurstedense heide: Johan de Wyse van anderhalf bunder, 18 roede tot Herstal (!) waar op voor desen den boerschans heeft gestaan, 1699, P127, fol. 607. De Herstal lag echter onder Overa.

Schansen werden in de Tachtigjarige Oorlog opgericht toen de omgeving van Breda regelmatig onveilig werd gemaakt door rondtrekkende, plunderende soldaten. Bij vrijwel elke nederzetting lag wel een schans. Na de Tachtigjarige Oorlog zijn ze mogelijk niet meer gebruikt en in de loop der tijden in verval geraakt. Een schans bezat een wal

Doorgeschoten sla.

met een smalle ingang (via een ophaalbrug). Vee, huisraad en mensen moesten er een veilig heenkomen kunnen vinden, het moest dus een redelijk groot terrein zijn. De primaire betekenis van schans is 'takken-of rijsbos'. Bij uitbreiding de verschansing gemaakt van onder andere deze takkenbossen. Rondom de schans moest een sloot liggen om bestorming door de soldaten te verhinderen: daarom werden de schansen in moerassige gebieden aangelegd, waar voldoende water bleef staan.¹²⁵

Binnen de schans stonden hutjes, die als tijdelijk onderkomen dienden.

In Noord-en Midden-Limburg bestonden schansen uit een wal van twee tot drie meter hoogte, verstevigd met takkenbossen en beplant met wilgen of doornstruiken. Om de schans lag een gracht (water) van vier, vijf of soms zelfs wel tien meter breed. Een inhaalbare brug of een ophaalbrug beschermde de toegang. Soms stonden er zelfs wel scholen in de schansen.¹²⁶ Schans komt ook voor als schrans, ook in familienamen. Vergelijk Jan Willem Schransmans, 1726, P117, fol. 78.

SCHERBERGSESTRAAT – 1656 – R726, F42

Beemden opten Hoogen Put achter Burgst met het 1/5 paert in deselve straete: de Scherberchsche straete.

SCHERBERGSESTRAAT – 1662 – R726, 181V

Margriet Adriaen Janssen van Ghilze X Jan Henrick Nouts verk. Jan Pr. Smeyers hun gerechtigheyt in en van de Scherbergse straete op Cleyen Overvelt, stuytende aen d'een eijnde op Veldonck.

SCHERBERGSESTRAAT – 1663 – R726, F233V

Neeltken Adr. janssen van Ghilse X Jan jan Eskens verk. Jan Pr. Smeyers X Iken Adr. Janssen van Ghilse hun gerechtigheyt inde Scherbergsche straete, stuytende aen d'een eyndt op Veldonck.

SCHERBERGSESTRAAT – 1667 – R727, F179V

De Scheerberchstrate.

SCHERBERGSESTRAAT – 1681 – R729, F168

De Croeten, aende Schouwsloot, westwaerts aende Scherberghse straet.

Straat naar de Scherpberg.

SCHERPBERG – 1505 – R416, F236

Huysinge... opte Scherpberge.

SCHERPBERG – 1517 – R424, 136V

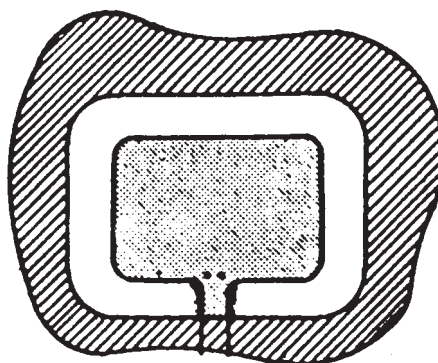
Erve: de Scerpberghe.

SCHERPBERG – 1535 – R707, F128

In Vormen Croighde, westwaerts aenden gemeynen wech, geheyen de Scerpberch.

SCHERPBERG – 1611 – R719, F206

Op Scherberch.

Een schans.

SCHERPBERG – 1636 – GP261, F80V

Opten Scheirberch.

SCHERPBERG – 1662 – R726, 185V

Op Scherpberch.

SCHERPBERG – 1662 – R726, 217V

Een perceel saeylants: Scherberch, half bunder, onder den Hoogen Put.

SCHERPBERG – 1664 – R726, 303V

Een perceel saeylants: den Scheerbergh, een bunder.

SCHERPBERG – 1669 – R727, 255V

Op Scheerbergh.

SCHERPBERG – 1700 – R733, F120

Onderpand Adr. van der Kaai te Antw. 1/3 van een stede, huysinge... half bunder: Scherpberge.

SCHERPBERG – 1709 – R735, F115

Stede ... op Scherpbergh.

SCHERPBERG – 1733 – RH101, F6

Zaaylant op Scherpbergh: de Voorste en Aghterste Clybergh.

SCHERPBERGEN – 1551 – R711, 95V

Stuck lants aende Scherpbergen, zuytwaerts aende abdisse van thoren erve.

Berg 'zandige hoogte', hier met een scherpe punt. Soms valt de -p voor -b uit (Scherberg).

Dat Scherre in Scherreberg wijst op scherp zand is niet waarschijnlijk.¹²⁷

De Hoeve Scherpberg stond op perceel C 133.

SCHERPE BERG – 1835 – N1271, 93

Den Scherpenberg.

SCHERPE BERG – 1835 – N1271, 93

Bouwland op Scherpenberg (C 156).

Zie Scherpberg.

SCHIPPERKENSACKER – 1699 – R735, F53V

Een perceel saeylants: Schipperkensacker, 2½ gemet, op Hoogh Laer.

SCHIPPERKENSACKER – 1708 – R735, F53V

Een perceel saeylants: Schipperkensacker, 2½ gemet, tot Groot Overvelt op Hoogh Laer.

SCHIPPERKENSACKER – 1708 – R735, F53

Een perceel saeylant: Schipperkensacker, 2½ gemet, op Hoogh s'Laer.

Bouwland van een familie Schipperen. Deze familienaam kwam nog frequent voor in Prinsenbeek in 1947.¹²⁸

SCHIPPERKENSCHOOGLAAR – 1699 – R733, F78

Een perceel saeylants: Schipperkens Hooghslaer, 2½ gemet, op Groot Overvelt.

SCHIPPERKENSCHOOGLAAR – 1706 – R734, F107

Een perceel saeylants: Schipperkens Hooghslaer

Gedeelte van het gebied het Hooglaar in bezit van de familie Schipperen. Blijkt identiek met Schipperkensakker.

SCHIPPERSWEI – VM

Bezit van de familie Schippers, gelegen bij de Keihoef. Kadastraal perceel C 189.

SCHOOT – 1430 – AHB1, N2

Goede in den Scoet.

SCHOOT – 1432 – ASB, 13, 53

Bi den Schoot.

SCHOOT – 1499 – R415, F99

Inden Schoet.

SCHOOT – 1504 – CB2, F1

Corn. Jacop Graeuwen en voermaels Willem Rolens en Claes van Hilaer 18 bunder vanden goeden inden Schoet.

SCHOOT – 1505 – AHB2, 1V

19 buynder van den goede in den Scoet.

SCHOOT – 1526 – R705, F94V

Weyde inde Schooten.

SCHOOT – 1582 – R716, 110

Stuck erffs: Schoit, onder lant en bosch, 2½ bunder.

SCHOOT – 1636 – GP261, F73V

In Schoodt.

SCHOOT – 1653 – R725, F86V

Erven in Schoot.

SCHOOT – 1668 – R727, F190

In Schoot, oost de Scheutse straet.

SCHOOT – 1668 – GP263, F50V

Landt genaemt In Schoot, drie gemet.

SCHOOT – 1742 – GP272, F24V

In Schood.

Schot, schoot 'bebest hoek zandgrond, uitspringend in moerassig gebied',¹²⁹ ofwel 'afgesloten ruimte'.¹³⁰ De eerste interpretatie lijkt het meest waarschijnlijk. Schoot komt voor het eerst in een veldnaam voor in het jaar 777.¹³¹

SCHOOTAKKER – 1505 – R416, F247V

Neven den Schootacker.

SCHOOTAKKER – 1514 – R421, F102

Stuck lants: den Schootacker, half bunder.

SCHOOTAKKER – 1565 – R714, F43V

Stuck erfs onder landt, bosch en weyde: den Schootacker, 2½ bunder.

SCHOOTAKKER – 1580 – R716, 49

Stuck lants: den Schootacker, een veertelsaet, noortwaerts aende Schootsche strate.

SCHOOTAKKER – 1581 – R716, 100V

Stuck lants: den Schootacker, een veertelsaet, noortwaerts aen de Schootsche straete.

SCHOOTAKKER – 1599 – R178, 94

den Schoitacker.

SCHOOTAKKER – 1599 – R718, 69

Stuck erfs: den Schootacker onder lant bosch en weijde, ruym twee bunder.

SCHOOTAKKER – 1605 – R718, 281

Stuck erffs: den Schootacker, 2 3/4 bunder, twintig roede.

SCHOOTAKKER – 1663 – R726, 224V

Een perceel saeylants: de Schootacker, vier gemet, in Schoot. –

SCHOOTAKKER – 1668 – GP263, 63V

Acker: de Achterste Schootacker, 4½ gemet.

SCHOOTAKKER – 1709 – R735, F88V

Een perceel saeylant: den Schootacker, half bunder, op Groot Overvelt in Schoot, westwaerts de gebuerstraete of den Verlooren Hoeck.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1668 – GP263, F63V

Lant in Schoot: de Achterste Schootacker, 4½ gemet.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1698 – R733, F42V

Een perceel lant en weyde: den Achtersten Schootacker, vier gemet, in Schoot, westwaerts de Schootse Straet.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1711 – R736, F73

Een perceel saylant: den Achtersten Schootacker, aenden Strijpenschen wegh, westwaerts de Schootse Straet.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1716 – RH277, 25

4½ gemet lant in Schoot: den Agtersten Schootacker.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1732 – R587, F139V

Een perceel saeylant: den Agtersten Schootacker, 4½ gemet.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1742 – GP272, 139V

4½ gemet in Schoot: de Agterste Schootacker.

SCHOOTAKKER, ACHTERSTE – 1802 – RH283, 222

Een perceel land: den Agtersten Schootakker, anderhalf bunder.

SCHOOTAKKER, GROTE – 1580 – R484, F3

Den Grooten Schootacker.

SCHOOTAKKER, GROTE – 1603 – R718, 219V

Stuck lants: den grooten Schootacker, chynsgoed... aende Schootsche straet... de hegge tusschen de Schootacker en t stuck erff: den cleijnen Schootacker gaat naar de koper.

SCHOOTAKKER, GROTE – 1662 – R726, 204V

Eenen acker: den Grooten Schootacker, met boschken daeraen, 5 ½ gemet, t'eynde de Schootsche straete.

SCHOOTAKKER, GROTE – 1671 – R728, 4

Een perceel, vier gemet: den Grooten Schootacker, in Schoot, suytwaerts de Schootse straete.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1603 – R718, F219V, 220

De hegge tusschen den voirs. Schootacker en t'stuck erfs: den Cleijnen Schootacker.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1662 – R726, 204V

Twee perceel erven: den Cleynen Schootacker en den Nieuwen Acker oft Verlooren Hoeck, acht gemet.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1668 – R727, 216V

Erven: den Cleynen Schootacker.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1668 – GP263, 63V

Een bunder, 220 roede: de Cleijne Schootacker.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1716 – RH277, 25

Een bunder, 220 roede lant: den Cleynen Schootacker.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1732 – R587, F139

Een perceel lants: den Kleijnen Schootacker, een bunder, 220 roede, in Schoot.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1742 – GP272, 231

Een bunder: den Cleijnen Schootacker, in Schoot.

SCHOOTAKKER, KLEINE – 1802 – RH283, 221V

Een perceel land: de Klyne Schootakker, een bunder, 228 roede, in Schoot.

SCHOOTAKKER, VOORSTE – 1669 – RH275, 10

Stuck zaeylants: het Voorste Schootackerken, in Schoot, een gemet.

SCHOOTAKKER, VOORSTE – 1671 – R728, 3A

Een perceel erven, twee gemet: den Voorsten Schootacker, inden Schoot, oost de Schootse straet.

SCHOOTAKKER, VOORSTE – 1698 – R733, F43V

Een perceel lants: den Voorsten Schootsen acker, twee gemet.

SCHOOTAKKERKE, KLEIN – 1580 – R484, F4

Opte Ossenweyde metten Cleynen Schootackerken.

Akker gelegen in Schoot.

SCHOOTSEHEIDE – 1667 – R727, F118

Aende Schootsche Heyde, oostwaerts aende Overveltsche Heyde.

SCHOOTSESTRAAT – 1499 – R415, F86V

Inde Schoetsche strate.

SCHOOTSESTRAAT – 1507 – R417, F198

De Schoetsche strate.

SCHOOTSESTRAAT – 1517 – R424, 134

Neven de Schootsche strate.

SCHOOTSESTRAAT – 1603 – R718, F220

Aende Schootsche Straete.

SCHOOTSESTRAAT – 1630 – R722, 203

T'eynde de Schootsche strate.

SCHOOTSESTRAAT – 1667 – R727, F172

De Schotse strate.

SCHOOTSESTRAAT – 1668 – R727, F190

De Scheutse straet.

SCHOOTSESTRAAT – 1708 – R735, F47

Aende Schutsestraet.

SCHOOTSESTRAAT – 1754 – RH106, 206

de Schotsche straat.

SCHOOTSESTRAAT – 1762 – RH107, 229

in de Schutsestraat.

SCHOOTSESTRAAT – 1774 – RH109, 200

De Lind, zuyd de Schutze straat.

Straat naar het gebied Schoot. Schut is een nevenvorm bij schoot.

SCHOOTSEWEIDE – 1530 – R706, F94

Stuk weyden dat leen is: de Schootsche weyde... noortwaerts aende Schootsche Strate.

SCHOOTSEWEIDEN – 1514 – R422

Een bunder lants onder lant en weyde: de Schootsche weyden, zuyt en west de Crauwels hof.

SCHOOTSEWEIDE – 1601 – R718, 164V

Twee stucken weyden, d'een genaemt de Schootsche weijde en d'ander: de Boomkens, twee bunder in de Schootsche strate.

SCHOOTSEWEIDE – 1603 – R718, 220

Stuck weijden: de Schootsche weijde (leen) aende Schootsche straet.

Weiland in Schoot.

SCHOOTWEIDE – 1599 – R718, 94

Stuck lants met een stuck weijden: de Schoitacker ende weijde, anderhalf bunder in de Schoitsche strate

SCHOOTWEIKE, VOORSTE – 1580 – R484, F4

Het Boomken, met de bosschen daer aen gelegen met vorster Schoytsen Weyken.

SCHOUTENWEIDE – 1699 – R733, F69

Een perceel weijde: Schoutensweijde, twee bunder inden Briel, op Cleijn Overvelt.

SCHOUTENWEIDE – 1711 – R736, F93V

Een perceel saeylant: Schoutenweijde, zeven gem op Cleyn Overvelt aenden Brielsen weel.

SCHOUTENWEIDE – 1713 – R737, F55

Zeven gemet saeylant: Schoutenweijde, op Cleijn Overvelt, aenden Brielsen Weel.

SCHOUTENWEIDE – 1738 – RH102, F48

Zaeylants aenden Brielsenweel: Schoutsweijde, vier gemet.

SCHOUTENWEIDE – 1775 – RH109, 261V

Een perceel zaayland: Schoutenweij, twee gemet, in den Briel, west de Dreeff.

SCHOUTENWEIDE – 1792 – RH282, 244V

Een perceel zaayland aan den Brielsen Weel: de Schoutsweyde.

Weiland van de schout? Of van een familie Schouten.

SCHUTSESTRAAT – 1529 – R706, F22V

Den Grienthof aende Schootsche strate.

SCHUTSESTRAAT – 1553 – RH121, F13

De Scootse Straet.

SCHUTSESTRAAT – 1668 – R727, 172

De Schotse strate.

SCHUTSESTRAAT – 1708 – R735, F47

t'Boomken aende Schutse straet.

SCHUTSESTRAAT – 1738 – RH102, F19

Den Grinthof, zuytwaerts en westwaerts de Schotse straet.

SCHUTSESTRAAT – 1785 – RH282, 125V

Twee gemet saayland: de Schutzestraat, west de Schutze straat.

SCHUTSESTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Schutsche straat, lang 864 meter.

SCHUTSESTRAAT – 1906 – BREDANAAR25, NR. 91

In de Schutsche straat.

Schut, nevenvorm bij schoot. De vorm met u treedt op vanaf begin achttiende eeuw.

SCHUURAKKERKENS – VM

Kadastraal perceel E 468.

SCHUURWERF, OUDE – 1645 – R128, F22

Stuck erven soo saeylant als bosch: den Ouden Schuerwerff, half bunder oft Cortte Bedden inden Briel inden Huysacker aldaer, scheydende op de putten nu aldaer gegraven en waer partyen steenen of ander pertinente scheypalen setten sullen.

Het erf bij een boerderij werd wel onderscheiden in schuurwerf en huiswerf. Vergelijk: schure, koye, huijswerff ende schuerwerff, Gilze, 1665, R669, fol. 15v. Werf verschijnt pas in de zeventiende eeuw in de bronnen. Tevoren werd het land bij een boerderij aangeduid als 'erffnisse'.

SINT GEERTRUIDENBOSKE – 1632 – R723, F37V

Erfs by sinte Geertruydenboschken... aen d'Overveltsche heyde.

SINT GEERTRUIDENBOSKE – 1720 – RH96, 190V

Op Cleyen Overvelt by St. e Geertruijenboske. –

SINT GEERTRUIDENBOSKE – 1740 – RH102, F89V

Een perceel schaerbosch aen Sinte Geertruijdenbosken, aende Overveldsche Heijde.

Schaarbos toebehorend aan de kapel van St. Gertrudis. Een schaarbos was een bos met hakhoutstoven: elke vijf tot zeven jaar werden de uitgelopen takken afgehakt en verwerkt tot geriefhout en mutsaard.

SLAAG – 1668 – GP263, F76V

Erve en weidje in Slag aende Weel aldaer.

SLAAG – 1710 – R736, F41V

Weyde in Slaegh: de Hooge Weijde.

Waarschijnlijk genoemd naar het slaan van klot uit het water. Dit slaan gebeurde met een baggerbeugel, eerdbeugel of met een leik (een groot soort hak met opstaande randen). Na vasttrappen en drogen op een ligplaats, werd de klot met een slagroede in turfvormen verdeeld en op hoopjes gezet om verder te kunnen drogen. Slaag kan ook betrekking hebben op het verdelen van land in kavels.

SLAAGBOS – 1911 – BREDANAAR30, 279

Schaarhout in het Slaagbosch.

SLAAGSEWEG – 1655 – R726, F25

Weyden in de Slaegen, noortwaerts den Slaeghschen wech.

SLAAGSEWEG – 1670 – R727, 319

In de Croeten west den Slaechsen wech.

SLAAGSEWEG – 1679 – R729, 95V

Den Slaeghsenwegh.

Identiek met Brede Straat. Diende als waterkering en drijfweg voor het vee; zou aangelegd zijn voor 1375.¹³²

SLAGEN – 1655 – R726, F25

Een perceel weyden in de Slaegen, noortwaerts den Slaeghschen wech.

SLAGEN – 1670 – R727, 330V

Beemden inde Slagen.

SLAWEIDE – 1660 – R726, 132

Een perceel erven: de Salaetweyde, vier gemet tot Groot Overvelt.

SLAWEIDE – 1668 – GP263, 134

Weijde in Schoot: de Salaetweijde.

SLAWEIDE – 1699 – P127, F549V

Anderhalff bunder beemden inde Schooten: de Hoogh Maije(metlatere hand: de Salaetweyde).

SLAWEIDE – 1738 – RH102, 42V

Vier gemet bosch: de Salaetweyde.

SLAWEIDE – 1740 – RH102, F87

Een plat schaerbos met de bomen daer op staende vijf gemet: de Slaetweijde.

SLAWEIDE – 1742 – GP272, 133

4 gemet in Schoot: de Slaad-weijde.

SLAWEIDE – 1799 – RH283, 177

Een perceel schaarbosch: de Salaatweyde, vijf gemet.

Weiland met wilde sla of paardenbloemen (molsla). Zie Salaatweide. Of moet men denken aan een ontwikkeling uit Slaagweide? Dan is Salaatweide een herinterpretatie.

SLOOT, LANGE – 1533 – R706, F171V

Beemden in Elsele, westwaerts aende Lancsloot.

SLOTENAKKER – 1903 – BREDANAAR22, 189

Een perceel bouwland: slootenakker, in de Gemeetjes, E 644, groot 1,9 hectare.

Bezit van de familie Sloten (< Lanceloot).

SLUISAKKERKE – 1644 – RH128, F5V

Stuck saeylant: het sluijsackerken en den beemdt daer aen opten Merckcandt.

SLUISBLOKSEWEIDE

Kadastraal perceel C 375.

SMALAKKERKE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout op het smalakkerke op Mastdal.

Smal'klein'.

SMITSWEIDE, MEEUS – 1507 – R417, F198

Stuck weyden: Meeus Smitsweyde, twee gemet, neven de schoetsche strate.

SMITSWEIKE, MEEUS – 1514 – R421, F102

Stuck weyden: Meeus Smitsweyken.

SPIE – 1676 – R728, F205V

Een perceel erve: de spie, half bunder, noort aenden Berchacker, tot aende Gemeene Strijpen.

Een spie is een driehoekig perceel. Vergelijk twee buynder heyde op den Aert ten suyden met een spie of hoecxken tegen den Turffvaerdt, 1699, P126, fol. 34v.

SPIEAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 111

Een perceel bouwland: de Spieakker, 0,85 hectare. Kad. nr. E 421.

SPIEBOS – 1855 – N 13, 313

Een perceel schaarbosch op den Muizenberg: het Spieboschje (C 638).

SPIEBOS – 1901 – BREDANAAR20, 278

Schaarhout op Boschdal, op het Spiebosch.

SPIEBOS – 1911 – BREDANAAR30, 279

Schaarhout op het Spiebosch.

Later genaamd het Wildertbos. Heeft inderdaad een driehoekige vorm.

SPOOR – 1699 – R733, F51

Heyde op Groot Overvelt, suytwaerts het spoor ofte wegh.

Spoor, karspoor, karweg. In Oosterhout werden veel wegen met spoor aangeduid: het Terheydensspoor, het Ruijterspoor etcetera.

STAART – 1698 – R733, F42

Een perceel lant op den Steert.

Staart 'lang en spits toelopend gebied'. Staart komt vaak voor in veengebieden, waar restanten van de moergraverij vaak als staarten werden aangeduid.

STAPAKKERKE – 1668 – GP263, 158

Lant: 't Stapackerken oft t Anthoof, inde stede aende Lijnde, anderhalf gemet.

Akker gelegen bij een stap, een trapje om over een wal te kunnen komen.

STEEKE – 1912 – BREDANAAR31, 241

Een perceel bouwland: het Steeke, D 498, groot 1,71 hectare.

STEEKE, KLEINE – 1668 – GP263, F62V

Den Gaersdries: t cleyn Steeken, een gemet.

Stede 'deel van een aanstede'.

STEVENSVELD – 1668 – GP263, 60V

weijde aenden Hooghenput: Stevensvelt, 4¼ gemet.

Veld van de familie Stevens.

STOOPSHEINING – 1558 – RH121, F59V

Stuck lants: Stoopsheyninge, by Overvelt.

Heining van de familie Stoops.

STRAATKENSACKER – 1734 – RH101, F60

Een perceel saeilands en houtwaszen, een bunder: het Straatkensacker, inden Crekelpolder.

STRAATKENSACKER – 1753 – RH101, F60, 64

Een perceel saeilands en houtwaszen, een bunder: het Straatkensacker, inden Crekelpolder;

Een perceel saetlands: Straettiens acker.

Bezit van een familie van der Straten?

STRAATWEIDE – 1656 – RH274, 14V

Stuck weyde: de Straetweijde, twee bunder.

Gelegen tegen de straat of bezit van een familie Van der Straten.

STRIJP – 1504 – R416, F215

Aende Strype.

STRIJP, LANGE – 1513 – R420, F63

Een bunder beemden: de Langhstryp, inde langstrype.

Striyp, streep: lang en smal perceel.

STRIJPENHEIKE – 1680 – R753, 14

Strijpers heijken.

Heide gelegen bij het gebied de Striypen.

STRIJPENLAND – 1835 – N1271, 93

Strypenland op Groot Overveld.

STRIJPENLAND – 1835 – N1271, 93

Bouwland in Strypenland (E 415, 416).

STRIJPENLAND – 1906 – BREDANAAR25, NR. 91

Aan de Heesterboschstraat in Strijpenland.

Land bij of in het gebied de Strijpen.

STRIJPENSAKKER – 1665 – RH274, 71

Stuck zaeijlandt en houtwas: den Strijpens acker, drie gemet.

STRIJPENSEDIJK – 1634 – P124, F26V

Den Ossenblock neven den Strypenschen dyck.

STRIJPENSEDIJK – 1699 – P126, F107V

Den Strijpenschendyck.

Dit was een dijk langs een rivier, namelijk de Mark. Tegenwoordig Haagsedijkje genoemd. De Mark heeft hier zijn loop verlegd: deze stroomde vroeger hier met een grote boog naar het zuiden. Vandaar dat hier nog steeds de grens met Etten loopt.

STRIJPENSEHOOFD – 1532 – R706, F153

Stuck beemden aent Strypensche Hoot.

Hoofd 'laadplaats, overslagplaats voor schepen'. In de Strijpen werd veel turf gewonnen. Mogelijk legden er ook schepen aan om hooi te vervoeren.

STRIJPENSESTRAAT – 1670 – R727, 327V

De Strijpense straete.

STRIJPENSEWEG – 1533 – R706, F181

Den Strijpenschen wech.

STRIJPENSEWEG – 1535 – R707, F129

Den Strypensschen wech.

STRIJPENSEWEG – 1559 – R713, 76

Aenden Strypenschen wech.

STRIJPENSEWEG – 1564 – R714, F3

Beemden inde Strypen, zuytwaerts aenden Strypenschen wech.

STRIJPENSEWEG – 1568 – R714, F231V

Aenden Strypenschen wech.

STRIJPENSEWEG – 1634 – P124, F5V

Den Strypenschen wech.

STRIJPENSEWEG – 1656 – R726, F43V

De Schotosche straete ende den Strypensche wech.

STRIJPENSEWEG – 1709 – R735, F68V

Omtrent den Strypensenwegh in Jochumenstraetjen.

Weg naar het gebied de Strijpen.

STRIJPENSHOOIKE – 1568 – R714, F231V

Stuck beemden: het Strypensche Hoyken, half bunder aenden Strypenschen wech.

STRIJPENSHOOIKE – 1738 – RZ326, 250

Strypershooijken, een bunder.

Gebied in de Strijpen dat gehooïd werd? Of foutief voor Hoofdje, hootke?

STUK, ACHTERSTE – 1668 – GP263, 116

Achterste Stuck.

STUK, ACHTERSTE – 1742 – GP272, 239

Drie gemet in de Swaluwstraat: het Agterste Stuck.

STUK, GROOT – 1604 – R718, 266V

Stuck lants: 't Groot stuck, een bunder, ter plaetse genaemt den Brant.

STUK, MIDDELSTE – 1696 – RH135, F153V

Twee parcellen landts: het Achterste en Middelste Stuck.

Stuk 'deel van een groot perceel'. Ook 'stuk land'. In 1696 verklaart Cornelia Adriaen Cornelis Hollanders dat in de tijd toen Symon Anthonis Bruyns nog leefde tussen de twee percelen land: het Achterste en Middelste Stuck is geweest eneen wegh ontrent soo breed als tegenwoordigh en dat inden graght is geweest een slop oft openinge soo groot en breed dat daer door met wagens en kerren conde worden gereden en met beesten gestouwt, RH135, fol. 153v. Het Achterste en Middelste Stuck werden ook wel Achterste en Middelste Weyde genoemd: Catelyn Dielen had toen zij als meid werkte bij Jan Symon Bruyns gezien dat Adriaen Simon Bruyns met mist was rydende naer de Eerste en Achterste Weyde of naer de Middelste Weyde dat hij alsdan altyt was rydende over Maesacker en tussen twee partijtjens lant ende soo voort over t schoor, RH135, fol. 156.

TAKKENAKKER – 1742 – GP272, F227

Een gemet in Heijnenbraak: Tacken-acker.

Bouwland van de familie Tak.

TAKSWEIDE – 1606 – R719, 10

Stuck weijden: Tacx weijde, een bunder.

TAKSWEIDE – 1619 – R720, 228V

Bosch en weijde: Tacxweyde.

TAKSWEIDE – 1644 – R724, 197

Stuck erven onder lant en bosch: Tacxweyde, vier gemet.

TAKSWEIDE – 1711 – R736, F122V

Een perceel schaerboschen en erve: Tacxweijde met de grachten, anderhalf bunder in de Schoot.

TAKSWEIDE – 1742 – GP272, 258

Drie gemet van Tacxweijde.

Weiland van de familie Taks. Vergelijk Lambrecht Thonys Lam Tax, 1474, D, fol. 18 = Lam Tax, D, fol. 13v; Anthonis Tacx, 1530, R706, fol. 95v.

TARWEAKKER – VM

Bouwland bij de Keihoef. Perceel met goede vruchtbaarheid, waarop geregeld tarwe verbouwd kon worden.

KADASTRAAL PERCEEL C 185, 186.

Tarwe was een tamelijk schaars gewas. Het vereist goede grond. De consumptie van tarwebrood was gering; het was alleen bestemd voor de elite.

TEUNENVELD, NEEL GEERT – VM

Kadastraal perceel B 70.

THIJSKENSVELD – 1633 – R723, F71

Stuck lants: Thijskensvelt, twee bunder bij Oyendonck.

THIJSKENSVELD – 1656 – RH274, 15

Stuck weyde: Thijskensvelt, vijf gemet.

THIJSKENSVELD – 1681 – R729, 177V

Een perceel weijlants: Thijskensvelt, een bunder.

THIJSKENSVELD – 1773 – RH109, 42

Een perceel weylant: Teyskensveld, 4½ gemet.

Veld in bezit van Thijs of een familie Thijskens.

TIMMERSLOOP – 1877 – P401, 1601

De Timmersloop, beginnende in de Krekelpolder, bij perceel E 564, lopende door de Neel en Heikant naar de Krekelpolderloop, op perceel E 10, lang 2836 meter.

Genoemd naar een familie Timmers?

TOONSBLOK – 1541 – RH120, 6

Helft van Thoensblock.

Blok'omsloten perceel', ook wel groot perceel. Hier van Anthonis.

TUSSEN DE GEMEENTE AAN BEIDE ZIDEN – 1613 – ND 8974, 346V

3½ bunder goets tOvervelt in de Hage geheeten Tusschen de Gemeynthe aen beyde syden (vgl. acte van 1382).

Als dit een naam is en geen vergissing voor een omschrijving van de ligging, is het één van de oudste toponiemen van Overveld: 1382. Blijkbaar een ontginning tussen de restanten van de gemeynte. Zie Gemeynthe.

TWEEDE HEIAKKER – VM

Kadastraal perceel E 464.

TWEEDE STEDE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland aan de Brielsche Dreef: de Tweede Stede, een hectare. Kad. nr. D 1176.

UILENBOS – 1931 – DEBOER28, 9

Een perceel weiland ten noordoosten van den Huisakker: het Uilenbosch, groot een hectare. Kad. nr. D 173, 575, 720.

Uil zal hier wel op de bekende vogel duiden: een bosuil of ransuil. Onder Oosterhout lag een gelijknamig toponiem, bij het gehucht Seters.

UITZET – VM

Kadastraal perceel C 178.

Later genaamd de Paardenwei. Een uitzet is meestal een perceel waar wit zand uit de ondergrond werd opgegraven. Of moet men denken aan mnl. utesetten 'uitbreiden'?

VADERSAKKER – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland aan de Groot Overveldsche straat, zijnde het voorste deel van Vaders Akker, een hectare, D 494.

Vererfd van vader.

VALKENWEIDE – 1670 – R727, F307

Een perceel saeylants en weijlants: de Valckeweyde, een bunder, bij Hal.

VALKENWEIDE – 1709 – R735, F91

Een perceel saeylant: de Valckeweyde, half bunder, aenden Halschen wech.

VALKENWEIDE – 1742 – GP272, 278

2½ gemet van de Valcke-weijde. –

VALKENWEIDE – 1742 – GP272, 20V

De Valkeweijde.

Weiland van de familie Valk. Vergelijk Adriaen Cornelis Bartels genaempt Valck, 1634, P124, fol. 18v; Zebrecht Cornelis Valckx, 1537, R708, fol. 64v.

VARENSTRAATJE – 1634 – P59, F61V

Den Muysenberch, het Varenstraetken west.

Straatje waarvan de bermen begroeid waren met varens, adelaarsvarens.

VARKENSBOS – 1835 – N1271, 7

een perceel schaarbosch: het Varkensbosch, een bunder, 65 roede, in den Polder van Groot Overveld, E 601.

VARKENSBOS – 1835 – N1271, 116

Het Varkensbosch, 165 are.

VARKENSBOS – 1835 – N1271, 116

Een perceel schaarbosch: het Varkensbosch, een bunder, 65 roede, inden Polder van Groot Overveld (E 601).

Bos waar wilde varkens gesignaleerd waren? Wilde varkens kwamen sporadisch voor. Ze leefden wel in het Liesbos, waar ze als jachtwild van de Oranje's beschermd werden. Op 20 november 1687 werd er een varkensjacht in het Liesbos gehouden waarbij een dode viel: Cornelis Claes Nuyten, arbeider van het Liesbos, RH135, f57. Een varken was door vijf, zes of meer schoten geveld, maar blijkbaar was er een onbekwame jager bij. Wilde varkens die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Mastbos terecht waren gekomen, werden later geschoten in de Haagse beemden, bij de Mark. Zou het gebied op een of andere manier voor varkens aantrekkelijk zijn? Mogelijk door de waterplassen, waarin varkens graag zoelen. Vergelijk ook het toponiem Hokkenberg, Varkensland, Varkenseind. Varkens kunnen goed leven in moerassig terrein, zeker als er weinig mensen komen.

Het zwijn werd eeuwenlang zwaar vervolgd omdat het dier aanzienlijke schade aan veldgewassen toe kan brengen. Vanaf de twaalfde eeuw werd het wild zwijn zeldzaam. Het zwijn mocht in Brabant bejaagd worden van Allerheiligenacht tot 1 dec.¹³³ In de zeventiende/achttiende eeuw was het zwijn bijna in geheel Nederland uitgeroeid. Zelfs op de Veluwe was het dier vrijwel verdwenen. Vanaf begin twintigste eeuw is het dier hier echter weer uitgezet. Direkt na de oorlog kwamen er in de grensgebieden nogal eens wilde zwijnen voor. Het wilde zwijn leeft in velerlei landschappen: de hoogste dichtheden bereikt het dier dubbel in vlakke, waterrijke gebieden met loofbossen en landbouwgronden¹³⁴. In het jaar 1764 werd door wilde varkens veel schade aangericht te Dongen, GA Dongen, 87, 21 maart 1764.

VARKENSEIND – 1773 – RH109, 62V

Ontrent t Verckeneynde.

VARKENSEIND – 1835 – N1271, 30

Stede...op het Varkenseind, op Groot Overveld (E 359-362).

Denigrerende benaming voor een afgelegen, armoedig uiteinde? Of werden hier wel eens wilde zwijnenesignaleerd?

VARKENSLAND – 1774 – GT135, 222

Het Verkensland, een bunder.

VARKENSLAND – 1774 – RH281, 223V

Een perceel zaayland: het Verkenslandt, een bunder.

Land waar ooit een wild varken was gezien?

VARKENSWEIDE – 1580 – R484, F88

Huer van een stuck weyden: de Verckensweyde, mette riethil neven thooft, voor 28 Karolusgulden per jaar.

Weiland waar een varken was waargenomen. Varkens kunnen goed leven in moerassig gebied. Ze prefereren dergelijk terrein zelfs boven droge gronden, omdat ze van zoelen houden. In 1667 was er te Terheyden een wild varken gesignaleerd, waarop onder andere schout Brand van Terheyden jacht maakte, R319, fol. 193. Twee mannen uit Terheyden gingen begin

november 1668 proberen het varken met 'sprenczellen' (= dichtslaande klemmen) te vangen. Schout Brant begon echter op hen te schieten, omdat hij zelf het varken wilde bemachtigen.

Het woord varken komt voor het eerst in het Nederlands voor in het jaar 1155.¹³⁵ De etymologie is niet duidelijk: mogelijk betekent het 'wroeter'.¹³⁶

VEER – 1501 – R415, F273V

Beemden in Crayenest buytendycx aent Ver.

Overzetveer over de Mark. Het Nieuwe Veer of het Terheydense Veer?

VEERDONK – 1547 – R710, F93V

Sheeren strate ter Veertdonck waert.

Donk 'hoogte in moerassig gebied', hier gelegen bij het Nieuwe Veer.

VEERDONKSEWEG – 1512 – R420, F97V

Den Weerdonckschen wech.

Te lezen als Veerdonkseweg? Huidige Nieuwveerweg.

VEERDONKSVEKEN – 1533 – R707, F21V

t Verdoncx Veken.

Veken 'hek van palen en daartussen gevlochten takken', het meest voorkomende soort hek.

VEERSEWEG – 1415 – G, F18

Den Veerschenwech.

Weg naar het veer, huidige Nieuwveerweg. De Mark was ten noorden van Breda te breed en te diep voor een voorde (behalve bij Emelenberg).

VELD VAN KORSENDONK – 1668 – GP263, 143V

Velt van Corssendonck.

VELD VAN KORSENDONK – 1742 – GP272, 32V

Agter de Kluijs in t Velt aan Corsendonck.

Veld toebehorend aan het Turnhoutse klooster Korsendonk. De oprichting van de priorij van Korsendonk vond plaats in de jaren 1393-1398. Het terrein waar het klooster werd gesticht bevond zich in een zeer eenzaam gebied. Godfried Wevel uit het klooster Groenendaal richtte hier een orde van Reguliere Kanunniken op. Op 9 maart 1395 werd de stichtingsacte van Korsendonk getekend door Maria van Gelre, vrouwe van Turnhout. Mei 1398 werd de kerk gewijd. Er traden ook lieden uit Breda in het klooster, onder andere Henric Ruseneer, die in

1430 prior was. Radulphus de Rivo (van der Beke) werd voor 1345 te Breda geboren; hij was een weldoener van het klooster.¹³⁷ Mogelijk stamt het bezit van het klooster in Hage van deze kloosterlingen.

VELD, GROOT – 1695 – RH196, 118

t Groot velt, op de Muysenberch.

VELD, HOOG – 1645 – RH128, F28V

De Hoffstadt... noort het Hoochvelt.

VELD, HOOG – 1660 – RH274, 36V

Stuck weijde en zaeijlandt: tHoochvelt, twee bunder.

VELD, HOOG – 1709 – R735, F64

Een perceel zaeylant: t'Hoogveldeken, twee gemet, op Cleyn overvelt aenden Hoogen Put aenden Nieuwveersenwegh.

VELD, LAAG – 1532 – R706, F128

Stuck weyde, noortwaerts aen Meus Jan Wilems erfgenamen erve: dLeechvelt.

VELD, LAAG

Kadastraal perceel C 322.

VELD, NIEUW – 1668 – GP263, F62V

Het Nieuwvelt, drie gemet.

VELD, NIEUW – 1668 – GP263, F134

De Weide ofte het Nieuw Velt, half gemet.

VELDJE, HOOG – 1668 – GP263, 115

het Hoochvelleke.

VELDJE, LANG – 1580 – R484, F4

Het Lang Veldeken in Halderdonck.

VELDJE, LANG – 1603 – R718, F218

In de Branden... erve: het Lang Veldeken.

VELD, LANG – 1903 – BREDANAAR22, 76

Een perceel hooiland in de Kroeten: het Lang Veld, 35 are, C 235.

VELDJE, SMAL – 1656 – RH274, 14V

Stuck zaeijlandt en bosch met den houtwasch, twee bunder: het Smal veldeken ende Inslagh.

VELDJES – 1703 – R734, F30V

Een perceel weylant: de Veldekens, twee gemet.

Veld 'woeste grond', na ontginning ook de naam voor de cultuurgrond. Het woord veld komt voor het eerst in het Nederlands voor in 801/817.¹³⁸ Het woord veld bevat mogelijk een idg. wortel *pel 'heining, omheinen'¹³⁹ en dan betekent veld 'het omheinde akkerland'. Een andere verklaring luidt 'het zich wijd uitstreckende', hetgeen gelet op de oude toestand van de velden (open, woeste gronden) ook goed mogelijk is.

VELDDONK – 1659 – R726, 122

Op Veldonck.

VELDDONK – 1916 – BREDANAAR35, 107

Christiaan Franken verkoopt een boerderijtje bestaande uit huis, schuur, stal, erf, bouwland: Velddonk, C 1345, groot 1,25 hectare.

VELDDONK, HOOG – 1604 – R718, F247V

Wierick van den Kieboom kynderen erve: Hoochveldonck.

VELDDONK, HOOG – 1633 – R723, F70

Beemden in de Lange Buynderen, westwaerts aen 't stuck erfs: Hoochveldonck.

VELDDONK, HOOG – 1661 – R726, 163V

Erven ter plaetse: Hooch Veltdonck.

VELDDONK, HOOG – 1667 – GP280, F43V

Ancelmus Hagaerts, secretaris tot Etten: Hoochveldoncq.

Donk gelegen bij het veld, de woeste grond. Velddonk ligt op de kadastrale percelen C 200-204.

VERBRAND STEEKE – 1669 – RH275, 13V

2½ gemet zaeylants: tVerbrandt Steeken.

VERBRAND STEEKE – 1770 – RH108, 182V

Een perceel zaayland: het Verbrand Stedeken, op Klyn Overveld.

Gedurende de Tachtigjarige Oorlog en met name in de jaren 1590 en 1624-1625 werden er bij de belegeringen van Breda veel boerderijen in de as gelegd. Sommige dorpen in de buurt van Breda raakten vrijwel ontvolkt. Vergelijk:

Jan Govaert vander Veken d'Oude heeft vercoft Goossen Adriaensse en Jenneken Jan Jochems van Loon: een hoffstede... daer op de huijsinge met de belegeringe van den coninck van Spangien gedestruert zyn, een bunder op den Hoogen Put., 1639, R724, fol. 10v. Ook werd er wel eens een boerderij opzettelijk in de as gelegd. Jan Jan Christiaenen kreeg op 22 februari 1713 een bedelaar op bezoek. Deze vroeg om een aalmoes: hij gaf hem een snede brood. Maar dat weigerde de bedelaar. Hij wou koren, maar dat wou Christianen niet geven. Een half uur of een uur later, toen hij mest op zijn land aan het brengen was, zag hij dat zijn schuur in brand stond. Dat kon alleen die bedelaar op zijn verantwoording hebben, want er was al veertien dagen niemand met vuur of licht in de schuur geweest. Op 26 februari, een zondag, ging hij om 6 uur 30 naar de kerk. Kort daarna stond zijn boerderij in brand, RH137, fol. 24v, 25.

VERDONKSESTRAAT – 1500 – R415, F165

De Verdoncxsche strate.

VERDONKSESTRAAT – 1541 – RH120, 5V

Aende Verdonckse Strate.

Identiek met Veerseweg?

VERDONKSEWEG – 1568 – R714, F202

Aenden verdoncschen wech.

Zie Veerdonkseweg.

VERJUTENGOED – 1432 – ASB, B53

Ver Juetengoet gelegen bi den Schoot.

Bezit van vrouwe Jute. In 1415 worden genoemd: Juet Naes, Juete van der Heese en Jueten Nannen, G, fol. 35, fol. 26 en fol. 50v. Vergelijk Vergodeldengoed op de Beek.

VERLOREN HOEK – 1662 – R726, 204V

Twee perceel erven: den Cleynen Schootacker en den Nieuwen Acker oft Verloren Hoeck, acht gemet.

VERLOREN HOEK – 1668 – R727, 216V

Den Nieuwen Acker ofte Verlooren Hoeck, met den Cleynen Schootacker, acht gemet.

VERLOREN HOEK – 1709 – R735, F88V

Den Schootacker, westwaerts de gebuerstraete of den Verlooren Hoeck.

VERLOREN HOEK – 1763 – RH107, 290

In Schoot by den Verlooren Hoek.

VERLOREN HOEK – VM

Kadastraal perceel E 399-441.

Verloren 'nietig, nietswaardig' ook: 'nutteloos, verspild'.¹⁴⁰ Dus een onvruchtbaar gebied. Kadastraal perceel A 696. Ook in gebruik als gehuchtnaam. De betekenis afgelegen kan hier voor een gehucht goed kloppen. Maar voor een perceel past beter onvruchtbaar.

VERLORENHOEKBOS – 1732 – R587, F138V

Een perceel bosch: het Verloren Hoeckbosch, in Schoot, een bunder, 285 roede.

VERLORENHOEKBOS – 1802 – RH283, 222V

Een perceel, voor dese bosch, nu land: het Verloore Hoek bosch, een bunder, 280 roede, met het Verloore hoekdreefje in Schoot.

VERLORENHOEKDREEFJE – 1802 – RH283, 222V

Het Verloore Hoek Bosch met het Verloore Hoekdreefje in Schoot.

Het Verlorenhoekbos is waarschijnlijk de huidige Hooiberg, het Verlorenhoekdreefje een dreefje in dit bos.

VERLORENHOEKLOOP – 1877 – P401, 1601

De Verloren Hoekloop, beginnende van de Schutsestraat op perceel E 399, lopende door het Varkenseind naar de Strijpen, perceel E 451, lang 811 meter.

VERMERENLAND – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland aan de Brielsche Dreef: Vermeerenland, een hectare, zuidoostelijk deel van D 417.

VIANENDREEF – 1878 – P401, 1640

De Vianendreef, lang 848 meter, van de Zanddreef naar de Molenweg.

Ontleend aan een familienaam?

De familienamen Viane en Vianen kwamen in 1947 nog voor in Breda.¹⁴¹

VIER GEMETEN – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel bouwland: de vier Gemeten, 57 are, D 187, 188, 193; Een perceel bouwland: de Vier Gemeten, 89 are, D 184.

VIJF WEIDEN – 1665 – R727, 21

Een perceel saey en weylant: de Vyff Weijden, twee bunder In Deurnen.

VIJF WEIKENS – 1668 – GP263, 94

Lant in Schoot: de Vijff Weijckens, vijf gemet.

VIJF WEIKENS – 1668 – GP263, 63V

Weijde in Schoot: Vijff Weijckens, vijf gemet.

VIJF WEIKENS – 1716 – RH277, 26V

Vijf gemet weyde in Schoot: de Vijf Weykens.

VIJF WEIKENS – 1732 – R587, F139V

Vier parc. soo lant als weijde: de Vijf Weijtiens, waarvan de twee voorste saeylant syn en de twee agterste weijden, te weten het Claverveldeken en de Moerputten, twee bunder in Schoot.

VIJF WEIKENS – 1742 – GP272, 231

Vijftien gemet weyde in Schoot: de Vijf Weijckens.

VIJF WEIKENS – 1742 – GP272, 139V

Vijf gemet: de vijf Weijckens, in Schoot.

Weiland was soms gelegen in de dorpsakker, soms langs de beek. Weiland werd oorspronkelijk niet gehooïd, evenmin als beemden beweïd werden. Driessen werden slechts een paar jaar beweïd en dan weer omgezet in bouwland; weiden bleven veel langer liggen.

De vegetatie van de weilanden bestond uit een groot aantal kruiden en grassen. De bodem van de weilanden was voor een deel natter, mineraalrijker dan een ander stuk van hetzelfde weiland. Hierdoor was er een grote variatie in begroeiing. De beste grassen voor een weiland waren Engels en Frans raagras, beemdlangbloem, timotheegras, beemdgras, vossenstaart en kamgras: in de negentiende eeuw was het grasbestand erg gevarieerd en bestond het slechts voor een klein deel uit bovengenoemde soorten. In de twintigste eeuw ging het Engels raagras sterk domineren. Dit gras combineert een hoge opbrengst met een

goede smaak en resistentie tegen veel ziekten. In het wild kwam het van oudsher voor langs karsporen.

VIJF ZAALDEN – 1642 – R724, 66

Een perceel saeylants: de Vijff Saelden, op cleyn Overvelt, half gemet.

Een zaalde is een akkerbed, ter breedte van tien tot twaalf ploegsneden. Tussen de bedden lag een extra diepe voor dienend voor de waterafvoer. Zaalde komt vooral voor in Teteringen en Princenhage. Vergelijk Deselve tot vijff saelden aende noortsyde vanden wegh, 1668, GP263, fol. 51.

VIJFDE HEIBLOK – 1941 – DE BOER38, NR. 21

Een perceel bouwland: de 5e Heiblok 1,33 hectare D 227.

Zie Heiblok.

VINCENTENAKKER – VM

Perceel bij de Keihoef. Kadastraal perceel C 167.

Genoemd naar de bezitter.

VINKENAKKER – VM

Kadastraal perceel C 355, 356.

Bouwland van de familie Vink.

VINKENWEI – VM

Kadastraal perceel C 323, 324.

VINKENWEIDE, ACHTERSTE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel weiland: de Achterste Vinkenweide 39 are D 415.

VINKENWEIDE, VOORSTE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel weiland: de Voorste Vinkenweide 2,20 hectare, D 413.

Weiland van de familie Vink.

VLEESKUILEN – 1906 – BREDANAAR25, 283

Schaarhout in de Vleeschkuilen.

VLEESKUILEN – 1912 – BREDANAAR31, 284

Schaarhout op Boschdal in de Vleeschkuilen.

VLOEIGRACHT – 1775 – RH109, 173V

In de Croeten, oost de Vloeygragt.

VLOEIGRACHT – 1878 – P401, 1601

De vloeigracht, aanvangende aan den Steenen duiker nabij Burgst, op perceel C 639, lopende door de Kroeten naar den Polder van Asterd, tot perceel C 207, lang 1940 meter.

VLOEIGRACHT – 1929 – DE BOER 26, NR. 51

Een kavel schaarhout: de Vloeigracht.

Dit was van oorsprong een wal om het vloedwater uit de Mark komend te keren en zo Overveld te beschermen tegen overstroming, een soort dijk maar dan niet langs de rivier, maar langs de nederzetting. Na de aanleg van dijken langs de rivier overbodig geworden. Hoe oud de Vloeigracht is, is onbekend. Maar de riverdijken dateren misschien van rond 1300. Dat grachten/wallen wel meer als waterkering gebruikt werden blijkt bijvoorbeeld uit de volgende vermelding onder Gilze: ... ende het graffken op de Leycant op de hoogte laeten, datter geen water over en can, 1667, R669, fol. 83v. Vergelijk ook de Langegracht onder Chaam, die waarschijnlijk ook als waterkering diende.

VLOUWDREEF – 1901 – BREDANAAR20, 278

Schaarhout aann de Vlouwdreef, op Boschdal.

VLOUWDREEF – 1907 – BREDANAAR26, 282

Schaarhout in het Engelsche Bosch op den Hoek van de Vlouwdreef.

Een vluuw is een net om vogels, speciaal houtsnippen, te vangen; vergelijk het Vluwmbos in het Mastbos

VOETENSWEIDEN – VM

Perceel bij de Keihoef, voormalige bezit van de familie Voeten. Kadastraal perceel B 323, 324.

VOETENSTRAATJE – VM

Straatje bij de Keihoef, genoemd naar de familie Voeten. Kadastraal perceel: westelijk deel van B 325.

VOGELBOS – 1580 – R716, 49

Stuck erfs: het Vogelbosch, onder lant en bosch, 2½ bunder.

VOGELBOS – 1580 – R484, F3

het Vogelbosch.

VOGELBOS – 1660 – RH274, 36V

Stuck weyden en zaeijlandt: het Vogelbosch, anderhalf bunder.

VOGELBOS – 1667 – R727, 104V

Stuck weyden en lants: t'Vogelbosch.

VOGELBOS – 1709 – R735, F102

Een perceel saylant: het Vogelbosch, 2½ gemet.

VOGELBOS – 1742 – GP272, 219

2½ gemet aan de heijde: Vogelbosch.

Met vogel wordt de eend, de entvogel bedoeld. Dus een bos waar eenden zaten. In 1671 verklaren enkele oude lieden dat het vogelbosch, drie bunder in het verleden in bezit was van N. Beljaerts, schouteth van Terheyden en dat Cornelis Goyvaerts van der Veken het van hem kocht. Het perceel was altijd met een oude gracht van de Overveldseheide gescheiden is geweest, RH133, fol. 7. In 1675 verklaren diverse lieden dat Adriaen Anthonis Janssen van Loon een stuk grond in eigendom heeft van half bunder wt twee bunder int Vogelbosch 'oude verchynsde erve, oost met een eynde aende Overveltsche heyde aldaer met eenen hoogen ouden gracht ende daer buyten een waterloop', RH133, fol. 72v. Dat is de gewone toestand: buiten de gracht = wal, die het perceel van de vroente afscheidde, lag een hool, een meestal droog slootje.

VOGELENZANG – 1707 – R734, F175V

Een perceel saeylant: den Vogelsang met een bunder hoylants (Leen), wordt in erfmingeling genomen tegen saeylant in den Aertacker + een perceel dries, twee gemet.

Vogelenzang wijst op een plaats opden buiten, waar de vogels uitbundig zingen.

VONDERWEI

Kadastraal perceel C 640 a, 644, 645.

VORSENSTRAATJE – 1730 – RH100, F37

Zaayland 't eynde Vorssenstraatjen byden Bijster.

Zie Vosterstraatje.

VOSSENBOS

Kadastraal bekend: C 352.

Bezit van de familie Vos.

VOSSENSTRAAT – 1742 – GP272, 39V

Het Voschenstratjen.

Ontstaan uit Vosterstraatje.

VOSTERSTRAATJE – 1634 – P124, F1

Het Vosterssraetje.

Als we uit mogen gaan van de vorm uit 1634 straatje van een vorster, een veldwachter, dan wel van een familie Vorsters. In 1528 was Jan Cornelissen van Orsvelt vorster, R705, fol. 201v. In 1632 wordt Peter Meron als zodanig genoemd, R723, fol. 42. In 1655 en 1661 en zelfs nog in 1682 horen we van Jacob Jordaens als vorster in de Haghe, R768, fol. 174v, R538, fol. 165v, R535, fol. 317 en R729, fol. 212v.

VROUWKENSBOS – 1901 – BREDANAAR20, 278

Schaarhout in het Vrouwkensbosch.

VROUWKENSBOS – 1907 – BREDANAAR26, 282

Schaarhout in het Vrouwkensbosch op Boschdal.

Bezit van een rijke vrouw, mevrouw? Of afgeleid van Vluuw? Zie Vluuwdreef. Gezien de verkopen in resp. 1901 en 1907 zal het schaarhout hier om de zes jaar gekapt zijn.

VUIL LAND – VM

Kadastraal perceel D 24.

Land met veel onkruid, verwaarloosd land.

VUSTWEIKE – 1669 – R727, 305V

Twee bunder lant ende erffnisse: de Vustweijken, in Deurne.

Te interpreteren als voorste, vurst > vuste?

WATERHEVELD – 1684 – R730, 71

Saeijlants en bosch, op den Bijster, oostwaerts aen d'Waterheijvelt.

Heiveld dat vaak onder water stond?

WEEL – 1668 – GP263, F76V

In Slag aende Weel aldaer.

WEELAKKER – 1668 – GP263, F35

De Claverweijde in den Weelacker.

WEELAKKER – 1713 – R737, F22

Een perceel saeylants mette Weelacker genaemt de Claverweijde, zes gemet, in Schoot, suijtwaerts de straet ofte Strijpensen wegh.

WEELAKKER – 1742 – GP272, 118

De Claverweijde en de Weelacker in Schoot.

Akker bij een weel, wiel., een doorbraakkolk langs een rivier.

WEIDE – 1719 – RH96, 65

Een half bunder lant: de Weijde, aende Cluijstraet.

WEIDE, ACHTERSTE – 1632 – R723, F54V

Stuck lants: d'Achterste Weyde, twee bunder.

WEIDE, ACHTERSTE – 1719 – RH96, 66

Twee gemet Lant: de Agterste Weyde.

WEIDE, GROTE – 1604 – R718, 251V

Een stuck weijden: de Groote Weijde, drie bunder, achter Overvelt, t'eynden den Strijpen-schen wech aende Schootsche strate.

WEIDE, GROTE – 1627 – R722, 94V

Weyde en lant: de Groote Weyde aen Strijpen achter de Schootsestraete, negen bunder.

WEIDE, GROTE – 1699 – R733, F70

Een perceel saeylant en wech: de Groote Weij, op den Hoogenput.

WEIDE, GROTE – 1699 – R733, F47V

Een perceel saeylants en bosch: de Groote weij, een bunder.

WEIDE, GROTE – 1713 – R737, F114V

Een perceel zaeylant en bossen: de Groote Weijde, een bunder, op den Hoogen Put.

WEIDE, GROTE EN KLEINE – 1695 – RH196, 118

De Groote en Cleijne Weyde op de Muysenberch.

WEIDE, HOGE – 1415 – R415, F120V

Stuck weyden: die Hooghweyde, zeven bunder.

WEIDE, HOGE – 1450 – ND1650

Dat middelste gedeelte in de Hoge Weyde, houdende vier bunder, gelyc dat beteykent is met cruysputten.

WEIDE, HOGE – 1636 – GP261, F156

Weyde: de Hoochweyde.

WEIDE, HOGE – 1676 – R728, F182V

Een perceel weyden, een bunder: de Hooge Weyde, achter de hoeve van Cleijn Hollant.

WEIDE, HOGE – 1710 – R736, F41V

Een perceel weyde: de Hooge weijde, in Slaegh.

WEIDE, HOGE – VM

Kadastraal perceel: E 450d.

WEIDE, LAGE – 1668 – GP263, 51V

weijde opten Bijster: de Leeghe Weijde, 2½ gemet.

WEIDE, LAGE – 1742 – GP272, 89

Twee gemet weijde opden Bijster: de Leege Weijde.

WEIDE, LANGE – 1855 – N 13, 313

Een perceel hooiland: de Lange Weide, een bunder, 22 roede (C 632).

WEIDE, VOORSTE – 1671 – R728, F34

Stuck weyden oft saeylant: de Voorste Weijde, een bunder achter den Huijsacker.

WEIDEN, VIJF – 1802 – RH283, 222

Twee perceel erve, de voorste zaayland, de agterste weyde: het Klaverveldeken, de Moerputten en de Vyff

Weyde, twee bunder.

WEIKE – 1671 – R728, 3A

Een perceel lants: het Weijken, twee gemet.

WEIKE – 1698 – R733, F42

Twee perceeltjens achter den Huijsacker, d'een: 't Weyken en dander den Boschacker, een bunder.

WEIKE, HOOG – 1916 – BREDANAAR35, 235

Een perceel weiland: het Hoog weike, D 196, groot 49 are.

WEIKENS, LAGE – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

De Lage Weikens, op de Neel.

Weiland lag in de beekdalen (blijvend weiland) of in de dorpsakker (in de vorm van dries). Veel weiland was er niet: de koeien bleven meestal de hele zomer op stal staan en werden twee maal daags door een koejongen naar buiten gedreven om in de berm en op weiland te grazen. Ook werd er veel vee getuierd op spurrie- en klavervelden.

WESTDONK – 1506 – R417, F337

Beemden in Oeyendonck opte Westdonck.

Westelijk gelegen ten opzichte van ...? Donk 'hoogte in moerassige omgeving'.

WIELAKKER – 1704 – RH102, 136

Een perceel zaeylant en een bosken, acht gemet inde Schotsestraet: de Weelacker en claverweijde, zuid de straat oft Strijpenseweg.

WIELAKKER – 1713 – R737, F22

Een perceel saeylant mette Weelacker, genaemt de Claverweijde, zes gemet, in Schoot, suijtwaerts de straet ofte Strijpensenwegh.

Akker gelegen bij een wiel. Ontstaan door een dijkdoorbraak van de voormalige Mark.

WIJENHOF – 1504 – R416, F208

Stuck weyden: den Wyenhof, vijf lopensaet.

Wyen < widen, wilgentakken. Dus een weiland omgeven met wilgen.

WIJMERSEAKKER – 1904 – BREDANAAR23, NR. 282

Schaarhout rond de Wymerensche Akker.

Bouwland van de familie Van Wijmeren.

WILDELAND, KLEIN – 1426 – EC275

Een lopensaet lant: 't cleyn Wildelant.

Land dat niet ontgonnen was, woest liggend. De naam heeft al vroeg een familienaam laten ontstaan. Vergelijk Jacob Gherardts Wildelande, 1357, Drossaars p. 55.

WILDERT – 1742 – GP272, F68

8 bunder heyde in de Wildert.

Wildert 'woeste, ruig begroeide grond'.

WILDERTSVEKEN – 1440 – DEN59

Aen die berge dat men heet dat Wildert Vekene oft die Muysberge.

WILDERTSVEKEN – 1440 – ND1010, 118

Acht bunder wildert, leggende neven des heeren strate zuytwaerts en metten andere eynde aende bergen datmen heytet dat Wildert Vekene, op de Muysberge.

WILDERTSVEKEN – 1503 – R416, F72V

Aen dWildertveken... aen de gemeynte van Overvelt.

WILDERTSVEKEN – 1510 – R419, F91V

Aent Wildertveken.

WILDERTSVEKEN – 1525 – R705, F31

tOvervelt aen dWilderts veken.

WILDERTSVEKEN – 1527 – R705, F130V

Huysinge by dWilderts veken.

WILDERTSVEKEN – 1529R706, F13

Huysinge... omtrent den Wildertsveken.

WILDERTSVEKEN – 1550 – R711, 23

De Muysberch aen dWilders Veken.

WILDERTSVEKEN – 1568 – R714, F204

Omtrent het Wilderts veken.

WILDERTSVEKEN – 1578 – R482, F22

De Thienden van Overvelt en Borghst scheydende op den wech leydende van de Beke af nae dWildersveken.

WILDERTSVEKEN – 1597 – R718, 26V

omtrent het Wildertveken.

WILDERTSVEKEN – 1599 – R718, 98V

Aen d'Wildertveken.

WILDERTSVEKEN – 1601 – R718, 170

Het Wildertveken.

WILDERTSVEKEN – 1611 – R719, F207

Aende Scherberch aen d'Wilderts veken.

WILDERTSVEKEN – 1658 – R726, F81

De H. Geestacker aent Wildert Veken.

WILDERTSVEKEN – 1670 – R727, F318

Aent Wildert Veecken.

Veken'hek van palen en gevlochten takken', hier gelegen bij het gebied de Wildert.

WILDERTVOORD – 1440 – DEN60

Aen die Wildaertsvoort.

Voord bij het gebied de Wildert.

WILGSKENS – 1543 – R709, 138v

Int Leechgoet aende Willichskens.

Wilg 'knotwilg'?

WILLEMSHUIS – 1528 – R705, F168

Erfpacht uyt: huys, schuere, kooye, hovinge en erffenisse ... onder lant en weyde 2½ bunder: Willem Huys. (?).

Huis van een zekere Willem.

WILLEMWEIDE – 1506 – R417, F365v

Drie bunder weyden: Willem Weyde.

Weiland van Willem.

WITKAM – 1835 – N 1271, 4

Een perceel hooiland: de Witkam, een bunder, 46 roede (C 247, 247a, 248).

WITKAM – 1913 – BREDANAAR32, 124

Een perceel hooiland in de Kroeten: de Witkam, C 247, 247a, 248, groot 1,46 hectare.

WITKAM – VM

Kadastraal perceel B 325.

Ontleend aan een familienaam Witkam? Deze was in 1947 nog bekend in onder andere Breda.¹⁴²

Dit perceel werd ook wel de Geer en Spieweide genoemd.

WOLLENBERG – 1929 – DE BOER 26, NR. 51

Een kavel schaarhout: de Wollenberg.

Corrupt voor Wolfsberg.

WOLFSBERG – 1665 – RH274, 78V

Twee bunder erven, soo zaeij als weijlant, aenden Hoogen Puth: den Wolffsbergh (leen).

WOLFSBERG – 1668 – GP263, 150V

Wolffsberch.

WOLFSBERG – 1668 – GP261, 81V

Den Wolffsbergh.

WOLFSBERG – 1668 – R727, 175V

Een plaexken saeylant: de Wolfberch, een gemet, aen cleyn Overvelt in de cluys.

WOLFSBERG – 1697 – R732, 168V

Twee perceel weijlant en bosch: den Wolffsbergh, anderhalf gemet, in de cluys.

WOLFSBERG – 1728 – RH278, 8V

Een perceel lant in de Cluysstraat: den Wolffsberg, half bunder.

WOLFSBERG – 1740 – RH279, 69V

Een perceel zaeyland: den Wolfsberg, half bunder (leen van Breda).

WOLFSBERG – 1742 – GP272, 240V

Twee gemet aan de stede: den Wolfsberg.

WOLFSBERG – 1742 – GP272, 24

Agter den Wolfsberg.

WOLFSBERG – 1903 – BREDANAAR22, 76

Een perceel bouwland op Scherrenberg: de Wolfsberg, 57 are, C 159.

WOLFSBERG – 1914 – BREDANAAR33, 153

Kavels rogge in den Wollenberg (!).

WOLFSBERG – VM

Kadastraal perceel C 144, 150, 155, 156, 157, 175.

Wolf kan een nevenvorm zijn bij worf 'waterwilg'. Nog andere betekenissen van wolf zijn: draaikolk en wollegras; verder kan het woord duiden op een plaats waar boosdoeners verblijven en tenslotte kan wolf een persoonsnaam zijn: Joos Daniel de Wolff, 1668, GP263, fol. 85. Het oudste wolftoponiem in de Baronie komt voor te Gilze, 1349: de Wolfbergen. Zie over de wolfgangsten Buiks.¹⁴³ De schutter /vanger van een wolf kreeg een premie van het gemeentebestuur en mocht met de wolf, of met kop, staart en poten naar naburige dorpen om daar eveneens een premie op te strijken 'dewijl tot uytroeying van dusdanige verslindende dieren tot aanmoediging van de liefhebbers altoos heeft gestaen een premie'. Die premies waren behoorlijk: 25 gulden. Omliggende dorpen betaalden ook graag omdat wolven nu eenmaal een zeer groot territorium bezitten. Wolven geschoten in 1731 en 1733 te Gilze werden verschalkt met behulp van aas. In 1733 had een wolf daar een aantal schapen

doodgebeten in een schaapskooi te Nerhoven en de nacht daarop werd de wacht gehouden bij een hoop ingewanden van de schapen (de acht dode dieren waren geslacht en de gewonde verzorgd).

Het vangen van wolven gebeurde ook wel met netten: er werden netten opgesteld bijvoorbeeld aan de rand van een bos en een groep drijvers trachtte de wolven in de richting van het net te jagen. In Princenhage werd in 1636 een resolutie aangenomen ter zake van het jagen met netten op de wolven, met allerlei aanwijzingen hoe de jagers en drijvers zich moesten gedragen (Gem. Archief Princenhage 1643, fol. 64, 65). Een oude man, Wouter Steven Adriaen Stevens werd in 1701 door de wandeling de Wolff genoemd omdat hij er voor bekend stond schapen te stelen, R320.

In Princenhage werd op zondag 2 januari 1695 door Aert van Gulick, jager van de Graaf van Portland een nest wolven ontdekt bij het Liesbos. De schepenen stuurden er diverse inwoners op af. Twee foyen ofte teven werden geschoten, een door Johan van Poppel, substitutsecretaris, en de andere door Berent Corn. Alaerts. Van Gulick kreeg de pelzen, RH135, fol. 136. Twee andere wolven werden op 19 mei 1695 door Leendert van Poppel 'uytgevoet' (ontdekt?) op Overvelt ontrent de Doornebossen aenden beemdenkant. Eén werd er geschoten door Van Poppel en de andere werd zwaar gekwetst. RH135, fol. 141v, 142. Wolven kwamen vooral naar Brabant in strenge winters. De winter van 1709 was gruwelijk streng en in die winter en nog jaren erna wemelde het hierdoor in onze contreien van de wolven. Hoe de omstandigheden waren laat het volgende verslag zien.

De kou begon op Driekoningen-avond... als wanneer de legers vande gheallieerden van Rysel voer een deel sijn afkoemen tot de garnesoenen naer dese nederlandschs steden, soe datter veul alsdan sijn bevroesen ende daer

naer oock veul mensen ende beesten by gebreck in veul plaetsen bovendien de appreheseboemen, perseboemen, notelereboemen, eyke boemen... Bijna alle harde granen bevroren.¹⁴⁴

De bewoners van de boerderij die met de naam Wolfsberg werd aangeduid zijn vanaf 1830 bekend.¹⁴⁵

WOLFSBERGSKEN – 1734 – RH101, F38v

Een perceel soo land als bosch: het Wolfsbergsken inde Cluijs.

WOLFSBROEK – 1611 – R719, F221

Stuck lants: Wolffsbroeck, opten Hoogen Put.

WOLFSHOF – 1634 – P124, F86

Vanden Wolffshoff (3 den.).

Hof 'met heggen omsloten perceel'. Genoemd naar een wolf die hier ooit was waargenomen? Eerder bezit van een familie Wolfs. Vergelijk Margriete Gheerits Wolfs, 1474, D, fol. 23v.

WOUTERSAKKER – 1738 – RH101, 179

Een perceel zaeylant in Hogen Put: Jan Wouters Akker, noortwaerts den Nieuwveersenweg.

Akker van de familie Wouters.

WOUTERSWEIDE – 1668 – R727, 181

Vier gemet erven: Wouters Weyde, oost en noort de Nieuwveerschen wegh.

WYMEREN – 1699 – P126, F276

In Wijmaar.

Zie gehuchtnaam Wijmeren.

ZAND – 1728 – RH278, 19V

Huyske op 't Sandt.

ZAND, KLEIN – 1667 – GP727, F141V

Een perceel weylants: het Cleijn Sant, in Slagh, een bunder, noort den Slaghzen Wegh.

Zandig gebied. Dit als contrast met het vele veen in de noordelijk Princenhage.

ZANDDREEF – 1878 – P401, 1640

De Zanddreef, lang 2020 meter.

Dreef in een zandig gebied met een zandige bodem. In 1662 probeerde Jacob Beens om een vaart naar de Mark aan te leggen; het plan vond geen genade in de ogen van de domeinraad.¹⁴⁶

ZANDSCHEL – 1699 – P126. F346V

Een bunder landts in Oijendonck: de Sandtschelle, neven de veertien buynder.

Een zandschel is een zandige hoogte in veengebied.

ZIJDE, HOGE – 1905 – BREDANAAR24, NR. 95

Een perceel bouwland: de Hooge Zijde, 1,30 hectare. Kad. nr. D 1174.

ZOLDER – VM

Kadastraal perceel: noordoostelijke hoek van D 24.

Mogelijk genoemd naar de 'zolderkens', dat zijn de zaalden, de akkerbedden? Of was het een hooggelegen perceel?

ZUREN – 1640 – R724, F29V, 30

Twee perceel erven in Zueren, zuid den heere Prince van Oraengien erve.

Zure grond?

ZUURWEIKE – 1668 – GP263, F158V

Inde Calverweijde en de int Suerweijcken, aen malcanderen.

Weiland waar zuur gras in groeide: de beesten aten dit niet graag en ze groeiden er niet goed op.

ZWALUW – 1634 – P124, F2

Een bunder beempden off weyden: de Swaluwe.

ZWALUW – 1699 – P126, F6

Een bunder beemden of weyden: de Swaluwen, de Swaluwstraet west.

ZWALUWAKKER – 1560 – R713, 127

Vier bunder lants: de Zwaluacker, suytwaerts aende Overveltsche Heyde.

ZWALUWAKKER – 1609 – R719, F105

Lant in den Swaluwe acker.

ZWALUWAKKER – 1668 – GP263, 118V

De Swaluacker.

ZWALUWAKKER – 1669 – R727, 225

Een perceel saeylants in de Swaluwacker, half bunder.

ZWALUWAKKER – 1699 – R733, F51V

Een perceel saeylants inde Swaluwacker, aende Swaluwstraet.

Akker van de familie Van de Zwaluwe? Of genoemd naar de ligging aan de Zwaluwstraat? Ook benoeming naar de vogel is mogelijk (vormaanduiding, lijkend op de zwaluwstaart of wegens het voorkomen van de vogel op het betreffende stuk land). Tenslotte kan het perceel ook in bezit zijn geweest van een persoon wonend in Zwaluwe (Hooge of Lage Zwaluwe): Jan de Backer, in de Swalue, bezit een perceel den Nieuwen Bempt, 1636, GP261, fol. 159.

ZWALUWBOS – 1646 – R724, 252V

Stuck erven, onder saylant en bosch: het Swalubosch, twee bunder.

ZWALUWBOS – 1662 – RH274, 41V

Stuck zaeylandts: het Swalubosch, twee bunder.

ZWALUWBOS – 1665 – RH274, 77V

Stuck bosschen ende erffenisse: het Swalubosch, zes gemet, aenden Hoogen Puth.

ZWALUWBOS – 1668 – GP263, 61

lant en bosch int Swalubosch.

ZWALUWBOS – 1668 – GP263, 100

Swalubosch.

ZWALUWBOS – 1668 – GP263, 24V

Landt en bosch int Swalwebosch.

ZWALUWBOS – 1742 – GP272, 380V

Drie gemet aan de Hogenput: 't Swaluen –Bosch.

ZWALUWBOS – 1766 – RH108, 64

Een perceel bos: het Swalubos.

Bos van de familie Van de Swaluwe? Zwaluwen zitten nooit in een bos, dus de vogelnaam zal hier wel buiten beschouwing gelaten kunnen worden.

ZWALUWEN – 1634 – P124, F2

Een bunder beempden off weyden: de Swaluwen.

ZWALUWEN – 1699 – P126, F6

Een bunder beemden oft weyden: de Swaluwen, de Swaluwstraat west.

Weiland waar zwaluwen voorkwamen? Zwaluwen vangen insecten; daarom komen ze veel voor in het weiland bij rundvee. Ook wel boven warm water of warm land. Men kan ook aan een vormaanduiding denken: een perceel met twee lange punten, lijkend op een zwaluwstaart. Maar niet uitgesloten is hier benoeming naar de ligging aan de Swaluwstraat...

ZWALUWSTRAAT – 1603 – R718, F204V

In de Swaluwestraete.

ZWALUWSTRAAT – 1638 – R723, F200

Saey en boschlant in de Swaluwestraet.

ZWALUWSTRAAT – 1658 – R726, 78

Tot Cleyn Overvelt, in de Swaluestraet, in den Damschen wech.

ZWALUWSTRAAT – 1668 – GP263, 86V

De Swalustrate.

ZWALUWSTRAAT – 1670 – R727, 301V

De Swaelustraet.

ZWALUWSTRAAT – 1699 – P126, F6

De Swaluwen... de Swaluwstraat west.

ZWALUWSTRAAT – 1701 – R733, F181

Saeylant inde Swaluwacker aende Swaluwstraet.

ZWALUWSTRAAT – 1710 – R736, F49V

Tot Overvelt ontrent de Swaluwe Straet.

ZWALUWSTRAAT – 1731 – RH100, F95V

Schaarbosch aan de Swaluwstraat.

ZWALUWSTRAAT – 1790 – RH112, 180V

In de Swaluwestraet.

ZWALUWSTRAAT – 1794 – RH283, 57

De Zwaluwestraat.

ZWALUWSTRAAT – 1835 – N1271, 85

De Groote Klamp, west en noord de Zwaluwstraat (C 38).

ZWALUWSTRAAT – 1878 – P401, 121

De Zwaluwestraat, lang 975 meter.

Straat lopend naar Hoge en Lage Zwaluwe? Of genoemd naar het gebied?

ZWALUWWEIDE – 1541 – RH120, 6

Zeven bunder, een gemet, onder beemden, lant en weyde int Leech Goet: de Swaeluweyde,

ZWALUWWEIDE – 1548 – R710, F141V

Stuck erfs onder landt en weyde: de Swaluweyde.

ZWALUWWEIDE – 1634 – P124, F31

Derdalff bunder weyden: de Swaluweyde en Coeckxweyde.

ZWALUWWEIDE – 1699 – P126, F129

Derdalff bunder weyden: de Swaluw weyde en Coeckseweyde.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1732 – R587, F140V

Den Haseldonck ontrend den Swartenberghsen Dyck in den Angel.

Dijk rond de polder Zwartenberg op de grens met Etten.

- 1 Althans niet meer aanwezig in 1947, Zie Buitenhuis, p. 49.
- 2 Debrabandere, p. 54.
- 3 Verdam, p. 1.
- 4 Van der Sijs, p. 870.
- 5 Verdam, p. 41.
- 6 Schönfeld (1950), p. 128.
- 7 Buitenhuis, p. 71.
- 8 Bastiaens, J. en J. M. van Mourik: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggen-landbouwwareaal, *Historisch Geografisch Tijdschrift*, 12 (1994), nr. 3, p. 89.
- 9 Buiks (1997), p. 108.
- 10 Van der Sijs, p. 888.
- 11 Blankaart, Stephaan: Den Nederlandschen herbarius, 1698 (herdruk 1980), Alphen aan den Rijn, p. 122.
- 12 Buitenhuis, p. 88.
- 13 Blankaart, pp 332, 333, 334.
- 14 Verdam, p. 98.
- 15 Verdam, p. 98.
- 16 De Vries, p. 603.
- 17 Verdam, p. 98.
- 18 Weijnen, A. en Jan van Bakel: Woordenboek van de Brabantse dialecten, aflevering 1, Assen (1967), p. 184.
- 19 Idem, Afl. 2, p. 247.
- 20 Dodoens, Rembert: Cruydt-boeck, geciteerd in Goossenaerts, p. 109.
- 21 Van der Sijs, p. 893.
- 22 Buiks (1997), p. 138.
- 23 Buiks (1994), p. 240.
- 24 Poel, J. M. G. van der: De landbouw in het verste verleden, *Berichten van de Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek*, 10/11 (1960/61) p. 125 e. v.
- 25 Houtte, J. A. van: Het verleden van Europa. Twintig eeuwen sociaal-economische geschiedenis, Tiel (1992), p. 77.
- 26 Buisman, J.: Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen (onder redactie van A.F.V. van Engelen) deel I, tot 1300, Franeker (1995), p. 303.
- 27 Cerutti, Il, p. 14.
- 28 Gysseling, I, p. 135.
- 29 Goossenaerts, p. 141.
- 30 Dekkers, P. J. V.: De uitbating van de kloosterhof Sterksel door de abdij van Averbode van de veertiende tot de zeventiende eeuw, *Noordbrabants Historisch Jaarboek* 15 (1998), p. 27.
- 31 Burny, Joël: Bijdrage tot de historische ecologie van de Limburgse Kempen (1910-1950). Tweehonderd gesprekken samengevat. Z. pl., z. j. (2001?), p. 30.
- 32 Schönfeld (1950), p. 132.
- 33 De Vries, p. 86.
- 34 Molemans en Mertens (1982), p. 417.
- 35 De Vries, p. 89.
- 36 Woordenboek der Nederlandsche Taal, 4, kolom 1478.
- 37 Buiks (1994), p. 240.
- 38 Buitenhuis, p. 142.
- 39 Notebaert, Alexander: Oorkonden van de abdij Ter Kameren betreffende haar uithof te Giersbergen, *Fontes minores medii aevi*, XVI, Groningen (1968), p. 8.
- 40 Verdam, p. 128.
- 41 De Vries, p. 106.
- 42 Dirkmaat, J. J.: De das in Nederland (1988), p. 55 (volgens een onderzoek van Van wijn-gaarden en Van de Peppel).
- 43 Wiertz, J. en J. Vink: Das, Meles meles, in: S. Broekhuizen e. a.: Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Schoorl (1992), p. 173.
- 44 IJsseling, A.M. en J.A. Scheygrond: De zoogdieren van Nederland, Zutphen (1950), p. 329.
- 45 Blankaart, pp. 439, 440.
- 46 Cerutti, Il, p. 359.
- 47 Buiks (1994), p. 276.
- 48 Blankaart, pp. 46, 47.
- 49 IJsseling, p. 142.
- 50 Van der Sijs, p. 936.
- 51 Buiks (1997), p. 121.
- 52 Lindemans, P.: De geschiedenis van de landbouw in België, Antwerpen, I, (1952), p. 388.
- 53 Van der Sijs, p. 950.
- 54 Verdam, p. 228.
- 55 Gysseling, I, p. 439.
- 56 Goossenaerts, p. 279.
- 57 Verhoeff, J.M.: De oude Nederlandse maten en gewichten, Amsterdam (1983), p. 13.
- 58 Mélotte en Molemans, p. 133.
- 59 Verdam, p. 243.
- 60 Goossenaerts, p. 289.
- 61 Cerutti, Il, p. 103.
- 62 Molemans en Mertens (1982), p. 417.
- 63 Gysseling, I, p. 503.
- 64 Verdam, p. 414.
- 65 Gysseling, M.: Enkele Belgische leenwoorden in de toponymie, *Naamkunde* 7 (1975), p. 5 e. v.
- 66 Helsen en Helsen, p. 36.
- 67 Buiks (1994), p. 242.
- 68 Gysseling, M.: Enkele Belgische leenwoorden in de toponymie, *Naamkunde* 7 (1975), p. 5 e. v.
- 69 Helsen en Helsen, p. 36.
- 70 Kroniek van de Kempen, Hapert, (1982), p. 60, 61.
- 71 Leenders, Karel: De Keihoef, Hage, 2, nr. 6 (1972), p. 13-43.
- 72 Idem.
- 73 Hage 10 (1980), p. 139.
- 74 Geciteerd in Goossenaerts, p. 378.
- 75 Van der Sijs, p. 989.
- 76 Cerutti, I, p. 251.
- 77 Buiks (1994), p. 295.
- 78 Notebaert, Alexander: Oorkonden van de abdij Ter Kameren betreffende haar uithof te Giersbergen, *Fontes minores medii aevi* XVI, Groningen (1968), p. 21.
- 79 Buitenhuis, p. 337.
- 80 Buitenhuis, p. 339.
- 81 WNT VIII, kolom 299; H.Crompvoets: Veenderij-terminologie in Nederland en Nederlandstalig België, Amsterdam (1981), p. 310.
- 82 Goossenaerts, p. 433, 434.
- 83 Van Loon, p. 28.
- 84 Moerman, p. 39; P. Kempeneers: Hydronomie van het Dijle- en Netebekken, *Naamkunde* 15 (1983), p. 47 (citeert Pauwels).
- 85 Buitenhuis, p. 360.
- 86 Waterbolk, H.Tj. in *Brabants Heem* 1 (1949), p. 62; J.T. de Smidt: Heidevegetaties, oorsprong, typologie en oecologie, Ned. Bosbouwkundig Tijdschrift 51 (1979), nr. 3.
- 87 Buiks, Chr.: Veldnamen in de voormalige gemeente Ginneken en Bavel, deel 18, p. 51; Cerutti, I, nr. 49.
- 88 Blankaart, pp. 576, 577.
- 89 Maes, N. en T. van Vure: De Linde in Nederland, *Wageningen* (1989), p. 16, 17, 23.
- 90 Hage 10 (1980), p. 140.
- 91 Buitenhuis, p. 339.
- 92 Leenders (2006), p. 184.
- 93 Leenders (2006), p. 184.
- 94 Leenders (1989), pp. 42, 43.
- 95 Gysseling, I, p. 701.
- 96 Leenders (1989), p. 39.
- 97 Van der Hoeven, p. 4.
- 98 Buiks, Chr.: Veldnamen in de gemeente Zundert, I (2004), p. 147.
- 99 Hage 11/12 (1981/2), p. 271.
- 100 Van der Sijs, p. 1032.
- 101 De Vries, p. 496.
- 102 Buiks en Leenders, deel IV, p. 536.
- 103 Hage, 3, nr. 2 (1973), p. 64.
- 104 ARAB, RK 44978.
- 105 Galesloot, L.: Le livre des feudataires de Jean III, duc de Brabant, Brussel (1865), p. 181.
- 106 Moerman, p. 246.
- 107 Passen, R. van: De land-schapsgeschiedenis ten zuiden van Antwerpen in het licht van de naamkunde, *Naamkunde en milieustudie*, Leuven (1974); ook in *Naamkunde* 5 (1973), p. 244-269. M. Gysseling: De voornaamste bestanddelen van Zuidnederlandse plaatsnamen, *Naamkunde* 13 (1981), p. 78.
- 108 Gysseling, Il, p. 782.
- 109 Hage, 1, nr. 3, p. 36.
- 110 Hage 9/10 (1979/80), p. 105.
- 111 Buitenhuis, p. 444, 446.
- 112 Buiks (2002).
- 113 Buitenhuis, p. 456.
- 114 Goossenaerts, p. 589.
- 115 Van der Sijs, p. 1046.
- 116 De Vries, p. 536.
- 117 Uytven, R. van: Vroege inbreuken op de braak in Brabant en de intensieve landbouw in de Zuidelijke Nederlanden tijdens de dertiende eeuw, *Tijdschrift van de Belgische vereniging voor aardrijkskundige studies*, 53 (1984), p. 63-72.
- 118 Heukels, p. 65, 66.
- 119 Moerman, p. 189.
- 120 Beex, G.: Wat is een rijt? *Brabants Heem*, 16 (1964), pp. 26-29.

- 121** GAB, Afd. III-21, nr. 354, f m.
- 122** Goossenaerts, p. 632.
- 123** Goossenaerts, p. 638..
- 124** Heukels, p. 36, 137, 219.
- 125** Molemans en Mertens, p. 568.
- 126** Renes, J.: Landschappen van Maas en Peel (1999), p. 337.
- 127** Leenders, K.: Cultuurhistorische landschapsinventarisatie Breda (2006), p. 89.
- 128** Buitenhuis, p. 512.
- 129** Gysseling, M.: Enkele toponymisch termen in Nederland, Meded. 30 (1954), p. 81.
- 130** Schönfeld (1950), p. 129, Moerman(1956), p. 203.
- 131** Van der Sijs, p. 1070 (daar wordt een betekenis 'deel van lichaam'opgegeven, maar die heeft het woord in het betreffende toponiem Hengistscoto niet, zie Gysseling p. 465).
- 132** Leenders (2006), p. 219.
- 133** Tack, Guido e. a.: Bossen van Vlaanderen, Leuven (1993),p. 158.
- 134** Litjens, B. E. J.: Wild zwijn, in: S. Broekhuizen e. a.: Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Utrecht(1992), p. 195-199.
- 135** Van der Sijs, p. 1107.
- 136** De Vries, p. 764.
- 137** Uytven, Raf. van: De vroegste geschiedenis van de Onze Lieve Vrouw Priorij te Korsendonk, Taxandria, Tijdschrift van de Kon. Geschied-en Oudheidkundige Kring van de Antwerpse Kempen 36 (1963/4), p.
- 138** Van der Sijs, p. 1108.
- 139** De Vries, p. 769.
- 140** Verdam, p. 674.
- 141** Buitenhuis, p. 607.
- 142** Buitenhuis, p. 645.
- 143** Buiks, Chr.: Wolven in de Baronie, Mededelingenblad van de heemkundekring 'De Heerlijkheid Oosterhout', 20 (1996), nr. 1, p. 2526-2531
- 144** Renson, G: Aantekeningen nopens de oorlogen in het Land van Gaasbeek, Eigen Schoon en De Brabander 55 (1972), p. 276.
- 145** Dirven, Herman: De drie boerderijen op de Keihoef, Hage 2, nr. 3(1972), p. 47.
- 146** Leenders (2006), p. 137.

COLOFON

Titel: Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage

Erfgoedrapport Breda 60

Auteur: Chr. Buiks

Kaarten: H. de Kievith

Objectfoto's: A. Schut

Eindredactie: G. Otten, H. de Kievith

Ontwerp en lay-out: Studio Maaiké Klijn

De auteur heeft zijn best gedaan de rechthebbenden op de illustraties te achterhalen. Degenen die menen rechten te hebben kunnen zich met hem in verbinding stellen.

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2018

Ruimtelijk Economisch Domein
Team Erfgoed
Postbus 90156
4800 RH Breda